

Nr 187.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa anslag till skolor tillhörande barna- och ungdomsvården; given Stockholms slott den 8 mars 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande statsrådet hemställt.

GUSTAF.

Eije Mossberg.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 mars 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, GJÖRES, QUENSEL, ERLANDER, DANIELSON, MYRDAL, ZETTERBERG, VOUGT, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och ecklesiastikdepartementen anmäler statsrådet Mossberg fråga om *anslag till skolor tillhörande barna- och ungdomsvården* för budgetåret 1946/47 samt anför.

I årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkterna 102—106) har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1946/47 beräkna

dels till Statens skyddshem: Avlöningar ett förslagsanslag av 770 000 kronor,

dels till Statens skyddshem: Omkostnader ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor,

dels till Statens skyddshem: Byggnadsarbeten m. m. ett reservationsanslag av 503 800 kronor,

dels till Bidrag till driften av icke statliga skyddshem ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor,

dels ock till Fortbildningskurs för befattningshavare vid skyddshem ett reservationsanslag av 13 000 kronor.

I skrivelse den 10 december 1945 har *socialstyrelsen* framlagt förslag rörande beräkningen av medelsbehovet för skyddshemsvården under budgetåret 1946/47.

Innan jag redogör för *socialstyrelsens* ifrågavarande förslag, vill jag anmäla ett av tillkallade sakkunniga den 4 januari 1945 avgivet betänkande rörande effektivisering av skyddshemselevernas eftervård m. m.

Inledning.

Genom beslut den 12 juni 1942 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för socialdepartementet att tillkalla tre sakkunniga för att inom departementet verkställa utredning rörande möjligheterna till effektivisering av skyddshemselevernas eftervård jämte därmed sammanhängande spörsmål ävensom framlägga de förslag, till vilka utredningen kunde föranleda.

Vid anmälan av ärendet anförde föredragande departementschefen, statsrådet Möller, bland annat, att under den senaste tiden en stark stegring förmärkts i fråga om efterfrågan på skyddshemspatser. Samtliga skyddshem vore fullbelagda, vissa hem till och med överbelagda. Väntetiden för beredande av plats å skyddshem hade därför kommit att förlängas. I skrivelse den 23 mars 1942 hade *socialstyrelsen* framhållit, att den åtgärd, som kunde synas ligga närmast till hands, vore anskaffandet av ytterligare skyddshemspatser. Den tid den nuvarande skyddshemsorganisationen varit i verksamhet hade emellertid varit alltför kort för att medgiva några bestämda slutsatser om behovet av en bestående utökning av platsantalet. Betydande nackdelar torde också vara förenade med alternativet att inrätta provisoriska förläggningar i förhyrda lokaler. En annan utväg att vinna lättnad i de nuvarande platssvårigheterna vore enligt *socialstyrelsen* att förkorta vårdtiden vid skyddshemmen. Därest denna utväg skulle anlitas, vore det emellertid nödvändigt, att elevernas alltför tidigt avbrutna yrkesutbildning kunde fortsättas utanför skyddshemmet samt att betryggande åtgärder i övrigt vidtoges med hänsyn till fostran och tillsyn.

Departementschefen sade sig finna det ur samhällelig synpunkt icke vara försvarligt att enbart på grund av platsbrist förkorta en vårdtid, som eljest befunnits lämpligt avvägd, utan att på det eftervårdande stadiet vidtaga anordningar, som i viss mån kunde kompensera den förkortade vårdtiden. Så mycket mera torde detta gälla som det, oavsett vårdtidens längd, funnes anledning ifrågasätta, huruvida icke det allmänna borde i större utsträckning än som vore fallet vidtaga åtgärder, som syftade till att inpassa de från skyddshemmen utskrivna eleverna i arbetslivet och av dem skapa självförsörjande och dugliga samhällsmedlemmar. En utredning rörande nämnda frågor borde därför komma till stånd.

Vid utredningen borde vidare övervägas vissa av *socialstyrelsens* i skrivelse den 24 mars 1939 samt i yttranden över denna skrivelse anförda syn-

punkter rörande en översyn av bestämmelserna om skyddshemsavgift och statsbidrag för elever, som villkorligt utskrivits från icke statliga skyddshem.

Med stöd av förenämnda bemyndigande tillkallade departementschefen den 15 juni 1942 direktören för statens uppfostringsanstalt å Bona juris kandidaten E. G. B. Forssell, skyddshemsinspektören A. M. Pehrning och undervisningsrådet, numera t. f. statssekreteraren J. J. E. Weijne. Åt Pehrning uppdrogs att såsom ordförande leda de sakkunnigas arbete. Sedan denne avlidit, utsågos den 18 december 1942 till ledamöter av kommittén dåvarande aktuarien i fångvårdsstyrelsen sedermera skyddshemsinspektören juris kandidaten G. T. Eriksson samt — med stöd av Kungl. Maj:ts samma dag givna bemyndigande — ledamoten av riksdagens andra kammare stadsbibliotekarien G. V. Nilsson. Det uppdrogs åt Weijne att vara ordförande i utredningen.

De sakkunniga, som antagit benämningen 1942 års skyddshemsutredning, avgåvo, som nämnts, den 4 januari 1945 betänkande och förslag rörande effektivisering av skyddshemselevernars eftervård m. m. (SOU 1945: 10).

Över betänkandet hava utlåtanden avgivits av socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, statens arbetsmarknadskommission, statskontoret, skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, ungdomsvårdskommittén, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet samt Sveriges storloge av I. O. G. T.

Socialstyrelsen har i sin tur inhämtat yttranden från styrelserna för de olika skyddshemmen.

Nuvarande organisation m. m.

Den nuvarande skyddshemsorganisationen grundar sig på beslut av 1936 och 1937 års riksdagar. Besluten åsyftade att vinna en starkare differentiering och i samband därmed en bättre yrkesutbildning av skyddshemsklientelet än som kunde ske med den förut rådande organisationen. För att åstadkomma den nödvändiga differentieringen befanns det vara nödvändigt, att staten övertog det ekonomiska ansvaret för skyddshemsverksamheten. Endast städerna Stockholm och Göteborg hava fortfarande att med bidrag av statsmedel själva svara för sin skyddshemsvård. Staten har med äganderätt från landstingen övertagit vissa skyddshem, vilka ombyggt och försetts med verkstäder, medan vissa andra arrenderats i avvaktan på hur platsbehovet kommer att gestalta sig i framtiden. Enskilda föreningar och stiftelser stå dock alltjämt kvar som huvudmän framför allt för ett stort antal flickhem men åtnjuta för sin verksamhet betydande bidrag av statsmedel. Organisationen skulle enligt nämnda riksdagsbeslut bestå av följande olika anstallstyper.

Skolhem, skilda för pojkar och flickor, skulle mottaga barn, som icke slutat den egentliga folkskolan. Sedvanlig folkskoleundervisning skulle

meddelas i dessa hem, varjämte tillfälle skulle givas till praktisk sysselsättning, för gossarna i slöjd och trädgårdsskötsel samt för flickorna i varjehanda husliga arbeten. Manliga elever finge ej kvarstanna i skolhemmen efter det de uppnått en ålder över 15 år. Kvinnliga elever däremot kunde få kvarstanna i skolhem efter det nämnda åldersgräns uppnått samt deltaga i den där förekommande undervisningen i husligt arbete.

För normala pojkar över skolåldern skulle finnas *yrkeshem*, vari borde meddelas praktisk och teoretisk utbildning, förutom i jordbruk med ladugårdsskötsel samt trädgårdsskötsel, i mekaniskt verkstadsarbete och snickeri. Dessutom skulle finnas verkstäder för utbildning i något annat yrke, som vore fysiskt mindre påfrestande, till exempel sadelmakeri, skråreri, skomakeri eller måleri.

Flickor, som avslutat sin skolgång, skulle placeras i *hemskolor*, vari — förutom sysselsättning i allmänt husligt arbete — undervisning borde meddelas i kvinnliga yrken.

För omhändertagna över den egentliga skolåldern skulle finnas *jordbruks-hem* med undervisning i jordbruksarbete, i ladugårds- och trädgårdsskötsel samt i jordbrukshem för flickor dessutom i lanthushållsgöromål.

Unga personer, som omhändertagits efter det de fyllt 18 år, skulle placeras i särskilda för dem avsedda *ungdomshem* och där erhålla utbildning motsvarande den som förekomme i yrkeshem och hemskolor.

Elever, som vore *själsligt abnorma eller kroppsligt sjuka* skulle sammanföras till särskilda anstalter. Sinnesslöa borde icke längre få mottagas å skyddshem utan hänvisas till sinnesslöanstalt eller till statlig uppfostringsanstalt.

Nu nämnda riktlinjer hava varit normgivande för utformningen av den nuvarande skyddshemsorganisationen.

Med avseende å *e f t e r v å r d e n* av den, som omhändertagits för skydds-
uppfostran, gäller enligt 45 § barnavårdslagen, bland annat, att omhändertagen, där så prövas lämpligt, må tills vidare utskrivnas (*villkorlig utskrivning*). Beslut härom meddelas, beträffande skyddshemselev, av hemmets styrelse och eljest av barnavårdsnämnden. I beslutet må uppställas villkor med hänsyn till den utskrivnes bostad och sysselsättning samt förordnas om övervakning av den utskrivne. Beslut om villkorlig utskrivning innefattar rätt för styrelsen eller nämnden att när som helst återtaga den utskrivne. Där den utskrivnes uppförande eller annat förhållande föranleder därtill, skall han återtagas.

Villkorlig utskrivning av skyddshemselev bör ej, utan att särskilda omständigheter därtill föranleda, äga rum, förrän ett år förflutit, sedan eleven blivit intagen i skyddshemmet, eller senare än att eleven får tillfälle att vistas utom skyddshemmet minst sex månader, innan han slutligt utskrivnes. Beträffande skyddshemselev, som genom skyddshems försorg utackorderats i enskilt hem innan hans skolgång avslutats, må villkorlig utskrivning ej

äga rum förrän efter fullgjord skolplikt, men skall då ske, därest eleven i allmänhet ådagalagt gott uppförande. Beträffande skyddshemselev, som utackorderats efter avslutad skolgång, må villkorlig utskrivning ej äga rum.

I 46 § nämnda lag stadgas, att när för skyddsuppfostran omhändertagen ej vidare anses vara i behov av sådan uppfostran, densamma skall förklaras avslutad (*slutlig utskrivning*). Beslut om slutlig utskrivning meddelas, beträffande skyddshemselev, av hemmets styrelse och eljest av barnavårdsnämnden. Slutlig utskrivning av barn, som omhändertagits för skyddsuppfostran, skall äga rum senast, då barnet fyller aderton år. Utskrivning av barn, som intagits i skyddshem efter fyllda femton år, må dock uppskjutas till dess tre år förflutit från intagandet. Har i skyddshem intaget barns uppförande varit opålitligt, må med utskrivningen anstå till dess det fyllt tjuuguett år.

Slutlig utskrivning av person, som omhändertagits med stöd av 22 § d) barnavårdslagen (d. v. s. person i åldern mellan 18 och 21 år, som befinnes vara hemfallen åt ett oordentligt, lättjefullt eller lastbart levnadssätt), skall äga rum senast då två år förflutit från omhändertagandet, dock att utskrivningen, när särskilda förhållanden det föranleda, må uppskjutas ytterligare högst ett år.

Vid slutlig utskrivning har vederbörande nämnd eller styrelse att, då omständigheterna därtill föranleda, tillse, att den utskrivne erhåller lämpligt arbete och nödig utrustning. Nämnden eller styrelsen bör även, där så prövas lämpligt, besluta, att den utskrivne skall stå under tillsyn, om han omhändertagits med stöd av 22 § a), b) eller c), under en tid av minst ett och högst tre år från utskrivningen (i intet fall dock längre än till fyllda tjuuguett år beträffande skyddshemselev och till fyllda aderton år beträffande annan utskrivne) samt, om han omhändertagits med stöd av 22 § d), minst ett och högst två år från utskrivningen (i intet fall dock längre än till fyllda tjugufyra år).

Närmare föreskrifter angående tillsynen hava meddelats i den av Kungl. Maj:t den 24 september 1937 (nr 860) utfärdade stadgan för skyddshemmen. I denna föreskrives (23 §), att vid utskrivning av elev bör undersökas, huruvida elevens fortsatta fostran utanför skyddshemmet med trygghet kan anförtros uteslutande åt hans föräldrar eller om eleven i föräldrahemmet bör ställas under övervakning eller om han bör överlämnas till annat enskilt hem eller lärlingshem och i så fall särskild övervakning anordnas.

Vidare föreskrives, att utskrivne elev bör beredas för honom lämplig teoretisk och praktisk utbildning eller lämpligt arbete. För ordnande av praktisk utbildning bör överenskommelse träffas med hantverkare eller annan arbetsgivare, som är villig att mottaga eleven för sådan utbildning, därvid eleven skall för sitt uppehälle tillförsäkras i orten vanliga avlöningsförmåner. För mottagande av sådan elev må utgå särskild ersättning.

Erfarenheter av den nuvarande organisationen.

De sakkunniga.

De sakkunniga ha verkställt vissa utredningar rörande verkan av de åren 1936 och 1937 fattade besluten med avseende å bland annat vårdtidens längd samt elevernas utbildning och placering vid utskrivningen. De gjorda undersökningarna avse elever, som utskrivits villkorligt första gången något av åren 1941 och 1942 och omfatta 820 elever från 35 anstalter. Medelvårdtiden inom skyddshem för ifrågavarande elever utgjorde omkring 24 månader, något kortare för gossar och något längre för flickor. Skolhemmen hade genomsnittligt längre vårdtid än hemmen för äldre elever. Elever i skolhem kvarstanna nämligen ofta, oberoende av åldern vid intagningen, till dess de avslutat sin skolgång. Beträffande yrkeshem och ungdomshem för män samt hemsolor och ungdomshem för kvinnor är vårdtiden mera enhetlig. De sakkunniga ha funnit, att den vanligaste vårdtiden för normalt utrustade pojkar över skolåldern varit 1—2 år under det flickorna i samma åldersgrupp vanligen stannat $1\frac{1}{2}$ — $2\frac{1}{2}$ år. Medelvårdtiden för jordbrukshemmens elever skiljer sig icke så mycket från vårdtiden för normalbegåvade barn i motsvarande åldersgrupp. En allmän tendens till förkortning av vårdtiden å skyddshem har gjort sig gällande som en följd av de åren 1936 och 1937 beslutade reformerna. De sakkunniga hänvisa i sådant hänseende till följande tabeller.

Vårdtiden å skyddshem för under år 1943 villkorligt utskrivna elever.

	0—1 år		1—2 år		2—3 år		3—4 år		Över 4 år		Summa antal
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	
Pojkar.....	71	19	176	48	78	22	26	7	15	4	366
Flickor	21	10	96	43	75	34	13	6	16	7	221

Vårdtiden å skyddshem för under åren 1929—33 villkorligt utskrivna elever.

	0—1 år		1—2 år		2—3 år		3—4 år		Över 4 år		Samma antal
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	
Gossar utom elever från Hall.....	69	8	149	17	166	19	152	17	339	39	875
Flickor utom elever från Skarvik och Tallåsen ..	51	9	146	27	200	37	79	15	63	12	539

De sakkunniga framhålla som särskilt påfallande, att de mycket långa vårdtider, som tidigare voro vanliga bland pojkarna, numera nästan försvunnit. Av de manliga elever, som villkorligt utskrevos 1929—33 hade sålunda ej mindre än 39 % vistats inom skyddshem mer än 4 år. År 1943 var detta fallet med endast 4 % av de villkorligt utskrivna.

I fråga om tiden för villkorlig utskrivning uppgiva de sakkunniga, att beträffande elever, som slutligt utskrivits under år 1943, nämnda tid utgjorde i genomsnitt 26 månader för manliga och 23 månader för kvinnliga elever. För skolhemselever av båda könen hade den villkorliga utskrivningstiden i allmänhet varit avsevärt längre och för nästan alla kategorier äldre elever något kortare.

Antalet elever, som återtagits under åren 1941 och 1942, hade varit 136, varav 74 manliga och 62 kvinnliga. I detta antal inginge dels de som fått återtagas för längre eller kortare fortsatt fostran inom anstalten, dels sådana, som mera tillfälligt återtagits för att underlätta ombyte av anställning, övergång till annan utbildning och liknande. Åtskilliga elever, 19 manliga och 10 kvinnliga, hade återtagits mer än en gång. Den fortsatta vården inom anstalt hade uppgått till i genomsnitt 5 månader.

Av de sakkunnigas redogörelse i fråga om elevernas utbildning och yrkesplacering framgår, såvitt angår *manliga elever*, att tillfälle till yrkesval gäves endast i yrkeshem och ungdomshem för män. I dessa skyddshem hade undervisning meddelats, utom i jordbruks- och trädgårdsarbete, i snickeri och mekaniskt verkstadsarbete. Under loppet av år 1942 hade vid yrkeshemmen påbörjats en utbildning i ett tredje så kallat hantverksyrke, nämligen skrädleri eller tapetseraryrket. Dessa utbildningsgrenar vore avsedda för elever, som besatte något mindre kroppskrafter. Endast ett fåtal elever med annan utbildning förekomme, huvudsakligen sådana som tillhört Stockholms stads yrkeshem och där sysselsatts med skrädleri. Av samtliga 452 manliga elever hade 123 avgått från skyddshem utan särskild utbildning efter att huvudsakligen ha ägnat sig åt sin skolgång. För de övriga vore jordbruk med trädgårdsskötsel den vanligaste utbildningen, vilken kommit nästan hälften till del. Vid yrkeshem och ungdomshem tagna för sig vore jordbruksutbildningen förhållandevis något mindre vanlig, men jordbruket hade dock sysselsatt ungefär lika många elever som snickeri och mekaniskt verkstadsarbete tillsammans. Av de elever, som fått utbildning i sistnämnda s. k. verkstadsyrken, hänförde sig ungefär två femtedelar till snickeri och tre femtedelar till mekaniskt verkstadsarbete. Utbildningstiden hade i allmänhet uppgått till 1—2 år. Längre utbildning än två år hade en tredjedel av snickarna. Fullt utbildade möbelsnickare behövde enligt uppgift en läro- tid av fyra år, varför flertalet yrkeshemselever, som ägnade sig åt snickeri, varit hänvisade till anställningar vid snickerifabriker och liknande, såvida de ej kunnat tillförsäkras fortsatt utbildning utanför skyddshemmet. Av vardera mekaniker och jordbrukare hade ungefär en femtedel undervisats mer än två år i yrket. På omkring två år torde en elev i mekaniska facket kunna bibringas en utbildning ungefär motsvarande den som meddelas i de statsunderstödda verkstadsskolornas kurser för metallarbetare. Trädgårdseleverna hade i allmänhet något kortare utbildning än övriga elever. Den överstege mycket sällan $1\frac{1}{2}$ år.

De sakkunniga antöra i anslutning härtill bland annat.

Med det relativt ringa antal utbildningsgrenar, som kan ifrågakomma vid internat med på sin höjd omkring 60 elever, är det naturligt att många elever, om tillfälle erbjudes, vid den första utskrivningen eller senare vilja söka sig över till andra yrkesområden. Ett mycket stort antal av de ynglingar, som redovisas i undersökningen, hade även haft platser inom andra yrken än de i vilka de erhållit utbildning. Redan den anställning, som anskaffats åt eleverna vid den första villkorliga utskrivningen, svarade icke alltid emot utbildningen. Såsom exempel kan anföras, att 65 elever erhållit utbildning i mekaniskt verkstadsarbete men ej mindre än 94 utplacerats i sådant arbete. Av snickare och jordbruksarbetare hade däremot betydligt färre erhållit anställning inom vederbörande yrke än som utbildats inom detsamma.

Antalet anställningar var i medeltal knappt två för varje individ. Största stabiliteten inom yrket uppvisade de elever, som utplacerats i mekaniskt verkstadsarbete. Dessa hade i regel stannat i sitt fack. Av de elever, som utbildats i snickeri, hade över hälften omedelbart eller efter någon tids vistelse utom anstalt övergått till sysselsättning av annan art. Ungefär hälften så många elever som utplacerats i jordbruksarbete fanns kvar i sådant arbete i slutet av år 1942. Av elever, som utskrivits till trädgårdsarbete, hade endast en fjärdedel stannat i yrket. Åt de elever som avgått från skyddshem utan yrkesutbildning hade, därest de ej fortsatt sin skolgång, anskaffats arbete av något slag. Av samtliga anställningar, som innehafts av dessa elever, föll en fjärdedel inom jordbruk, den näst största gruppen utgjordes av platser i mekanisk industri, därefter kom lagerarbete inklusive springpojksplatser samt okvalificerat fabriksarbete.

Anledningen till bytena av anställning inom samma yrke torde vara att söka både i elevernas bristande uthållighet och i svårigheten att för varje elev genast finna en god arbetsmiljö i ett tillräckligt välordnat företag. Den stundom bristande samstämmigheten mellan utbildning och första anställning samt ombytena av yrken förklaras delvis av den olikhet i efterfrågan på arbetskraft som betingas av konjunkturerna på arbetsmarknaden. En hel del yrkesbyten måste förklaras därav, att eleven inom anstalten ej haft tillfälle att välja det yrke han haft mest lust för. Härpå tyder det förhållandet, att i slutet av 1942 ganska stora grupper sökt sig över till yrken i vilka utbildning ej meddelats i yrkeshem, till exempel byggnads- eller rörlägningsarbete. Jämförelsevis många hade även anställningar som lagerarbetare, transportarbetare, vaktmästare eller servitörer, bagare eller kockar.

I fråga om *utbildningen vid flickhemmen* anför de sakkunniga.

Ifrågavarande utbildning tager icke såsom den vid pojkhemmen sikte på särskilda yrkesgrenar. Skyddshemsstadgan innehåller i sin nuvarande lydelse en detaljerad uppräknig av de yrken, som böra förekomma vid yrkeshem och ungdomshem för män. Vid motsvarande flickhem — hemskolor och ungdomshem — skall enligt stadgan förekomma utbildning i husligt arbete och därjämte, där så låter sig göra, tillfälle beredas till utbildning i något eller några lämpliga kvinnliga yrken. Särskilda verkstäder eller andra anordningar för yrkesutbildning ha ej tillkommit vid flickhemmen i annan mån än att mindre tvättinrättningar inrättats vid fyra olika hemskolor. En femte tvättinrättning finnes sedan gammalt vid Stockholms stads hemskola, där även konfektionssömnad förekommer. Vid samtliga flickhem meddelas

undervisning i klädsömnad för det egna behovet. Stundom förekommer någon sömnad på beställning. Vissa elever med fallenhet för djurvård och lantbruksarbete kunna erhålla utbildning med särskild tanke på vad som förekommer i lantushåll.

Ehuru differentierad yrkesutbildning knappast kan sägas förekomma vid flickhemmen, har dock försök gjorts att fördela eleverna med hänsyn till om de mera grundligt sysselsatts i någon del av det husliga arbetet. Nära tre fjärdedelar av samtliga elever hade utan tydlig specialisering genomgått de olika kurser av praktisk och teoretisk art, genom vilka hushållsarbetet i flickhemmen är organiserat. Endast ett fåtal hade särskilt inriktats på sådant arbete, som vanligen förekommer i lantbrukarhem, eller under längre tid ägnat sig antingen åt sömnad eller matlagning. Trots att tvättinrättningar, som förut nämnts, inrättats på vissa håll, hade ytterligt få elever erhållit grundlig utbildning i tvätt och strykning. Endast omkring 10 % av eleverna hade lämnat skyddshemmet utan annan utbildning än skolundervisning. Eftersom specialutbildning icke förekommit i nämnvärd utsträckning kan icke heller någon utbildningstid urskiljas.

Ungefär tre fjärdedelar av flickorna placerades vid den första villkorliga utskrivningen som hembiträden i stads- eller lantushåll och omkring 10 % som biträden vid ålderdomshem eller sjukhus. Ett fåtal hade blivit affärsbiträden eller fått fabriksarbete av okvalificerat slag eller anställts som sömmerskor i ateljé eller konfektion. Endast 1 % av hela antalet hade fått anställning i tvätt- och strykinrättning. Antalet anställningar höll sig för flickorna liksom för pojkarna till knappa två för varje individ.

Övergången till andra yrken än det, i vilket elev utplacerats, hade icke varit stor. Sålunda hade mer än hälften av alla elever endast haft anställning i hushåll eller lantushåll, trots att nära en tredjedel av dem hade varit utskrivna mer än ett år. Av sjukhusbiträdena hade två tredjedelar stannat i yrket. Den avgång, som skett från hushållsplatser till andra yrken, hade i främsta rummet avsett platser som sjukhusbiträden, fabriksarbeterskor eller affärsanställda.

På grund av materialets knapphet kan det icke avgöras, varpå de många platsbytena bland de elever, som erhållit annan utbildning än i hushållsarbete, bero. Det torde emellertid förekomma, att elever, som fått särskild utbildning, vid första villkorliga utskrivningen »på prov» erhålla hembiträdesplats för att senare, om de visa sig skötsamma, övergå till anställning mera i linje med den särskilda utbildning, som kommit dem till del. Svårigheterna för eleverna att ekonomiskt och moraliskt reda sig i ett friare yrkesliv torde även ha bidragit till att de specialutbildade i så stor utsträckning bytt anställningar. Anledning finnes dock knappast att antaga, att flertalet elever av detta skäl icke skulle kunna inneha andra anställningar än hembiträdesplatser, om endast tillfredsställande övervakning och bostad kunde ordnas.

De sakkunniga hava härefter i korthet redogjort för de villkorligt utskrivna elevernas förhållanden med avseende å deras bostad och tillsyn över dem. De sakkunniga hänvisa till att enligt skyddshemsstadgan vid villkorlig utskrivning av elev bör undersökas, om han kan återlämnas till föräldrarna eller överlämnas till annat enskilt hem eller lärlingshem, samt om han bör ställas under övervakning.

En av de sakkunniga verkställd undersökning hade givit vid handen, att av de elever, som ingingo i undersökningen, omkring två femtedelar återvänt till hemtrakten redan vid första villkorliga utskrivningen. Då eleverna hindrats att återvända till hemorten, hade anledningen endast i ett fåtal fall varit, att föräldrahemmet ansetts direkt olämpligt. Flertalet elever hade hindrats att vända åter, emedan det antagits, att svårigheter utanför föräldrahemmet skulle kunna uppstå. Framförallt torde fruktan för dragningskraften hos den gamla kamratkretsen ha spelat stor roll, men hänsyn hade också tagits till att avoghet och kylig isolering kunde möta i hemorten, där man icke så lätt glömde elevens förflutna.

En bestämd skillnad framträdde mellan manliga och kvinnliga elever. Gossar från skolhem komme i regel till hemtrakten, såvida de ej saknade föräldrahem eller någon ändring inträffat i hemförhållandena. Flickorna i denna ålder komme nästan lika ofta till hemorten som till någon annan trakt. Hälften av eleverna från yrkeshem och ungdomshem för män hade återvänt till hemorten. Av hemscoleflickorna hade däremot endast omkring en tredjedel kommit till hemorten och över hälften av samtliga hade placerats på annan ort med hänsyn till befarade svårigheter med anpassningen utom föräldrahemmet. Icke alla elever, som återvänt till hemorten, hade kunnat bo i föräldrahemmet. Av samtliga pojkar hade ungefär lika många, i båda fallen omkring 45 %, bott i föräldrahemmet som hos arbetsgivare. Flickorna hade oftast (70 %) bott hos arbetsgivare, vilket förklarades av att flertalet hade hembiträdesplatser. I lärlingshem, folkhögskola eller annan internatskola hade endast 23 av samtliga 820 elever kunnat placeras.

De sakkunniga framhålla, att ganska olika principer i här förevarande hänseende tillämpades vid skilda hem. Av en rundfråga till rektorerna framginge, att rektorerna vid pojkhemmen vore mera benägna än rektorerna vid flickhemmen att låta eleverna omedelbart återvända till hemorten och hemmet.

Beträffande tillsynen under den villkorliga utskrivningen anföra de sakkunniga, att det fortfarande syntes vara ganska vanligt, att elev utskreves utan att särskild övervakare tillsattes. Beträffande över hälften av samtliga elever (242 pojkar och 175 flickor) vilade tillsynen helt på skyddshemmens personal. Det vore icke möjligt, att av materialet avgöra hur pass intensiv kontakten varit mellan den utskrivne och skyddshemmet. Det förefölle dock ytterst osannolikt, att skyddshemspersonalen utöver sitt dagliga fostringsarbete skulle hinna med att följa varje elev så noggrant som behövdes, åtminstone under den närmaste tiden efter utskrivningen. Mycket ofta, särskilt i fråga om kvinnliga elever, torde övervakaren ha varit arbetsgivaren. Med hjälp av barnavårdsnämnd hade särskild övervakare förordnats för en tredjedel av pojkarna och en femtedel av flickorna. Arvode utginge endast undantagsvis, då skyddshemspersonalen skötte övervakningen. De särskilt utsedda övervakarna för pojkar uppbure oftast ersättning, medan detta vore fallet med betydligt färre övervakare för kvinnor.

Föredraganden.

Som de viktigaste resultaten av den av 1936 och 1937 års riksdagar beslutade omorganisationen av skyddshemsverksamheten framstå dels de rikare möjligheter till en mera allsidig utbildning, som kunna beredas eleverna under deras vistelse å skyddshemmen, dels ock den förkortning av denna vistelse, som möjliggjorts främst tack vare en förbättring av den eftervårdande verksamheten.

Den i det föregående lämnade redogörelsen giver emellertid vid handen att, ehuru lofvärda resultat redan uppnåtts, åtskilligt mera torde kunna göras för att förbättra eftervården för de från hemmen utskrivna eleverna. Särskilt gäller detta i fråga om elevernas utbildning, arbetsanskaffning samt övervakning, däri inbegripet beredandet av bostad, som ger möjlighet till viss tillsyn över eleverna. Därest längre gående förbättringar verkställas med avseende å nyssnämnda förhållanden, torde kunna vinnas en ytterligare förkortning av elevernas vistelse å anstalt, till fördel för både dem själva och det allmänna.

Förslag till förbättrad eftervård m. m.

De sakkunniga.

Jag övergår härnäst till att redogöra för de förslag, rörande en förbättring av elevernas eftervård m. m., som framlagts av de sakkunniga.

De sakkunniga hava i sådant hänseende inledningsvis framhållit, att betydelsen av att eftervården för elever, som utskrivs från anstalt, ordnas på bästa möjliga sätt icke torde kunna överskattas. För eleverna personligen ökades därigenom utsikterna till ett lyckligt inpassande i arbets- och samhällsliv. För det allmänna medförde en rationellt ordnad eftervård, att många omhändertagna, tidigare än eljest skulle varit fallet, kunde övergå från den dyrbara anstaltsvården till produktivt arbete eller till utbildning av lämpligt slag, utan att därför faran för återfall ökades.

De sakkunniga anföra i fortsättningen, att det visserligen låte sig göra att uppdraga allmänna riktlinjer för hur en god eftervård skulle vara ordnad, men att det vore svårare att framlägga preciserade förslag till åtgärder, som kunde vidtagas. Skilda omständigheter, såsom förhållandena på arbetsmarknaden samt olikheter i elevmaterialet, gjorde det omöjligt att fastställa bestämda regler efter vilka utskrivning skulle ske. Formerna för utplaceringen måste bli växlande från anstalt till anstalt och från individ till individ. De sakkunniga hade emellertid övervägt vilka behov, som vore i så hög grad gemensamma för hela klientelet, att rekommendationer eller konkreta förslag kunde angivas rörande deras tillgodoseende. Övergången från livet på anstalt vore ofta påkostande i olika hänseenden. Livet på anstalten vore ofta åtskilligt avtrubbande, emedan det vore i detalj reglerat. Under

de senaste åren hade vid flertalet skyddshem försök verkställt att neutralisera vissa av de oförmånliga verkningarna av anstaltslivet. Som exempel på vidtagna åtgärder anföra de sakkunniga, att eleverna fått bestämma tid för uppstigning, fått planera städnings- och ordningshushållning i sina förläggningar samt i stor utsträckning svara för fritidssysselsättningen. Som särskilt föredömligt finge betecknas de småstugor som uppförts vid ett par flickhem och vid Lövsta hem för elever, vilka snart skulle utskrivras. I dessa förläggningar finge eleverna så mycket som möjligt sköta sig själva. Erfarenheterna hade varit — om än blandade — i stort sett gynnsamma.

De sakkunniga framföra för egen del vissa förslag till större frihet för eleverna på utskrivningsstadiet. Sålunda borde försök göras med att låta sådana elever själva förvalta sin arbetsinkomst. Den i verkstadsarbete försigkomne eleven skulle få tillgodogöra sig en inkomst som motsvarade vad han fått i lön vid arbete på fabrik. Från inkomsten borde då avdrag göras för kost och logi m. m. Vidare böra enligt de sakkunniga permission för besök i närliggande samhällen i regel beviljas för manliga elever så snart de vistats ett par månader inom anstalten. Kvinnliga elever borde, om icke ensamma så i små grupper om tre eller fyra, kunna sändas till sådan fritidssysselsättning, som förekomme i orten. Vidare borde besök i hemmen medgivas ett par gånger årligen. Även om utgifterna för sådana besök till största delen komme att åvila det allmänna, då föräldrarna i regel ej hade råd att bekosta barnens resor till hemmet, syntes besöken så värdefulla, att de borde komma till ökad användning. En ytterligare uppmjukning av anstaltsvistelsen kunde åstadkommas genom att eleverna finge deltaga i bygdens liv, såsom i idrottstävlingar, hemvärnsövningar, studiecirklar och ungdomsföreningar av skilda slag. På sina håll hade skyddshemmen upplåtit sina slöjd- och gymnastiklokaler för föreningar och andra sammanslutningar och vid ett flickhem hade elever från trakten fått deltaga i skolköksutbildning.

Avskaffande av benämningen skyddshem.

De sakkunniga hava i förevarande sammanhang framlagt förslag om att benämningen skyddshem på här avsedda anstalter avskaffas och ersättes med beteckningen *skolor tillhörande barna- och ungdomsvården*. Såsom skäl härför anföra de sakkunniga, att benämningen skyddshem under årens lopp fått en mycket ogynnsam klang, vilket försvårade för de ungdomar, som vistas på sådana hem, att vinna återinpassning i samhället. För att åtskilja elevgrupper anse de sakkunniga det vara tillräckligt att terminologiskt skilja på två slags anstalter, nämligen *skolhem* för barn i skolåldern och *yrkes-skolor* för elever, som avgått från den egentliga folkskolan. Skolor, avsedda att tjänstgöra som mödrahem, borde benämnas *hemskolor*.

Åtgärder för förbättrad yrkesutbildning.

De sakkunniga framhålla, att formerna för elevens utplacering ytterst bleve bestämda av vad slags sysselsättning som kunde beredas. Den i viss omfattning alltjämt bestående praxis att de manliga eleverna skulle placeras som jordbruksarbetare och de kvinnliga eleverna som hembiträden gjorde att många, som ej passade för dessa yrken, snart överginge till andra. De påfrestningar, som följde med ombyte av yrke och i samband därmed ofta vistelseort, medförde stor risk för återfall i ett asocialt levnadssätt, därest detta ombyte måste ske utan skyddshemmets eller anhörigas stöd. Möjligheterna till val av sysselsättning hade i många fall varit bundna av begränsningarna i fråga om resurser att meddela understöd, erhålla bostad samt att anskaffa övervakare. Alla här avsedda ungdomar, vilkas asocialitet vanligen yttrat sig bland annat däri att de haft svårt att finna sig i ett ordnat arbete, borde beredas tillfälle att välja yrke inom ramen av sin förmåga, så att de om möjligt funne sig väl tillrätta med detsamma. Under senare år hade vid Johannisbergs skyddshem i Kalix försök gjorts att bryta isoleeringen inom anstalten genom att ständigt låta välartade elever från kommunerna delta i undervisningen i skyddshemmet, delvis med bidrag av statens medel. Lunds stad hade förklarat sig villig att med bidrag av statsmedel inrätta en yrkesskola, i vilken elever från Råby yrkeshem skulle erhålla undervisning.

De sakkunniga framhålla fortsättningsvis, att, även om försök gjorts att bringa eleverna i närmare kontakt med livet utanför anstalten samt att bereda dem en god yrkesutbildning, man bestämt måste hävda, att de icke skulle bibehållas i sin särställning som omhändertagna på anstalt under längre tid än som vore oundgängligen nödvändigt för denna utbildning eller av andra skäl. En 2-årig vistelse i yrkesskola kunde väl anses normal för det stora flertalet elever såväl manliga som kvinnliga. Överföring till andra former av fostran och utbildning borde ofta kunna äga rum redan efter en kort observationstid liksom efter endast en delvis fullföljd utbildning. Endast den elev, för vilken blott någon del av utbildningskursen återstode, borde fullfölja densamma vid yrkesskola, tillhörande barna- och ungdomsvården, även om han i övrigt vore lämpad för villkorlig utskrivning. Flertalet yrkesskoleelever, som kunde utskrivas relativt tidigt, borde under andra former beredas tillfälle till fortsatt utbildning. Med de resurser, som hittills stått till buds, hade tillfälle till grundläggande utbildning under en villkorlig utskrivningstid endast undantagsvis gått att ordna. Av samtliga 820 elever, som villkorligt utskrivits första gången under åren 1941 och 1942, hade endast 13 manliga och 23 kvinnliga besökt yrkeskurs av längre eller kortare varaktighet. Då staten i princip bure ansvaret för elever i skolor, tillhörande barna- och ungdomsvården, hade det legat nära till hands att överväga, om elever, som lämpade sig härför, kunde

erhålla utbildning vid statliga eller statsunderstödda skolor av vanlig karaktär.

De sakkunniga ha erinrat om att de statsunderstödda kommunala anstalterna för yrkesutbildning, som meddelade undervisning i yrken hänförliga till hantverk och industri, vore dels verkstadsskolor, dels lärlings- och yrkeskolor. På de senaste åren hade tillkommit de av landstingen upprättade centrala verkstadsskolorna, vilka i regel vore avsedda att betjäna ett landstingsområde. Dessa senare skolor vore förenade med internat. För inackorderingen betalade eleverna i regel 60—70 kronor i månaden. Själva undervisningen vore kostnadsfri. Obemedlade och mindre bemedlade elever vid de centrala verkstadsskolorna kunde erhålla statsstipendier. (De nu gällande stipendiebeloppen, vilka fastställts, sedan de sakkunniga avlämnade sitt förslag, utgå efter tre behovsgrader med högst 25 kronor i första, högst 50 kronor i andra och högst 75 kronor i tredje behovsgraden, allt för månad räknat.) Enligt vad de sakkunniga inhämtat, lämnade landstingen oftast större eller mindre bidrag till kostnaderna för elevernas vivre, antingen som direkt anslag till driften av internatet eller också som stipendier, så stora, att de täcka skillnaden mellan högsta möjliga statsstipendium och inackorderingsavgiften. I regel lämnade även kommunerna stipendier med 15—20 kronor i månaden, ibland med högre belopp. Flertalet verkstadsskolor tilldelade eleverna arbetspremier (flitpengar) i form av kontanta bidrag med visst belopp för dag eller för månad.

I samråd med flygvapnet hade inrättats s. k. flygmekanikerskolor, d. v. s. yrkesavdelningar förlagda antingen till centrala verkstadsskolor eller till kommunala anstalter för yrkesundervisning. Även sådana skolor komme i åtnjutande av statsbidrag.

De sakkunniga anföra i anslutning härtill:

Det synes de sakkunniga naturligt, att de centrala verkstadsskolorna, som till stor del bekostas av statsmedel, tagas i anspråk för att bereda yrkesutbildning även åt omhändertagna, som intagits i skola tillhörande barna- och ungdomsvården men icke lämpligen kunna erhålla sin utbildning där. Tack vare förläggningen i internat och den tillsyn, som ägnas eleverna i de centrala verkstadsskolorna, bli de icke på samma sätt som i andra utbildningsanstalter lämnade på egen hand. Tillräcklig anledning finnes icke att föreslå, att de, som omhändertagits å skola tillhörande barna- och ungdomsvården, skola intaga förmånligare ställning än andra sökande till centrala verkstadsskolor, men bestämt måste hävdas, att det förhållandet, att de tillhört skola, som nyss nämnts, icke i och för sig skall utgöra en belastning, som hindrar deras inträde vid verkstadsskolorna. Det kan erinras om att villkorligt dömda redan nu mottagas vid verkstadsskolorna. Visst avsteg från vanliga bedömningsgrunder torde få göras beträffande sådana omhändertagna, som höra hemma i städer, där eventuellt andra utbildningsmöjligheter finnas. Många elever i skolor tillhörande barna- och ungdomsvården ha nämligen ej som andra barn från hemorten tillfälle att utnyttja utbildningsmöjligheterna där, emedan ett återbördande just till hemstaden för dem skulle

innebära en särskild påfrestning. De böra därför jämsställas med ungdom hemmahörande i landsorten.

Även om skolor tillhörande barna- och ungdomsvården för framtiden söka åstadkomma utbildning vid central verkstadsskola för alla elever, som lämna sig härför, torde hela antalet dock bli så pass ringa, att verkstadsskolornas karaktär icke förändras genom det nya elevmaterialet. Hela antalet från skolhem utackorderade eller villkorligt utskrivna elever utgjorde den 1 juli 1944 221 stycken. Häri ha inräknats 57 elever från Råby skolhem, ehuru elever från nämnda skolhem i framtiden troligen komma att beredas särskild utbildning i närbelägen kommunal yrkesskola. Antages det, att omkring 10 % av de från skolhemmen villkorligt utskrivna borde erhålla utbildning i central verkstadsskola, bleve hela antalet sålunda begränsat till 20—25 elever fördelade på för närvarande fjorton verkstadsskolor eller avdelningar av sådan skola. Möjligen kan antalet bli något större med hänsyn till att yrkesskolor tillhörande barna- och ungdomsvården även torde komma att vilja placera några elever vid central verkstadsskola. Då denna form av utbildning blir mera beaktad av samtliga skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, kan även efterfrågan på platser över lag bli livligare. Det kan emellertid förväntas att de centrala verkstadsskolorna utvidgas såväl till antal som storlek. Någon risk synes sålunda ej föreligga, att de elever, som kunde komma att mottagas från skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, skulle dominera kamratkretsen eller utöva något otillbörligt inflytande i denna. De sakkunniga ha därför velat ge uttryck åt den förhoppningen, att de centrala verkstadsskolorna vilja mottaga dessa elever på samma villkor som annan ungdom.

Praxis rörande åldern vid intagningen i central verkstadsskola gör att en elev, som vid 14 års ålder står färdig att villkorligt utskrivas från skolhem, måste sysselsättas åtminstone något år, innan han kan beräknas komma in vid verkstadsskolan. Införes ett åttonde skolår, torde eleverna däremot i regel ha uppnått 15-årsåldern, innan de inhämtat de i skolhemmen förekommande kurserna. Den tid, som kan komma att ligga emellan det elev avslutat sin skolgång och den tidpunkt, då han kan intagas i verkstadsskola, bör såvitt möjligt ägnas åt inhämtande av sådan praktik i yrket, som kan göra eleven mera konkurrensduglig vid intagningen.

De sakkunniga anse, att de omhändertagna i ekonomiskt avseende torde få jämsställas med övriga elever vid verkstadsskola. I den mån stipendier icke kunde erhållas, borde den skola, som villkorligt utskrivit eleven, få tillskjuta nödiga medel.

Med avseende å yrkesutbildningen för de kvinnliga eleverna påpeka de sakkunniga, att flertalet centrala verkstadsskolor endast emottoge manliga elever, ehuru inga formella hinder funnes för att bereda utbildning även åt kvinnlig ungdom. I mycket begränsad omfattning förekomme utbildning avsedd endast för kvinnliga elever, nämligen ettåriga kurser för utbildning av kvinnliga kockar. I Stockholms län komme även att utbildas klännings-sömmerskor och tvättpersonal. Sådana yrkesavdelningar böra enligt de sakkunnigas mening stå öppna för kvinnliga elever från skolor tillhörande barna- och ungdomsvården på samma sätt, som föreslagits för manliga elever beträffande andra yrkesgrenar.

Slutligen anse de sakkunniga, att det bör närmare undersökas, om yrkeskolor, tillhörande barna- och ungdomsvården, skulle kunna betraktas såsom avdelningar av närmast belägna centrala verkstadsskolor eller andra statsunderstödda yrkesskolor och betyg sålunda från dessa utfärdas för eleverna eller om yrkesskolornas elever efter avslutade kurser skulle kunna beredas tillfälle att avlägga prov vid ifrågavarande skolor.

Ordnandet av bostadsfrågan för villkorligt utskrivna.

Beträffande de villkorligt utskrivna elevernas bostadsfråga anföra de sakkunniga, att för barn i skolåldern borde problemet kunna lösas genom att de placerades i enskilt hem, antingen i sina föräldrahem eller i andra privata hem. Det system med utackordering, som varit anordnat vid ett skolhem för gossar, borde utbyggas att omfatta samtliga skolhem.

För elever, som lämnat den egentliga skolåldern, vore det avsevärt svårare att erhålla tillräckligt kvalificerade fosterhem. Om man ville uppnå, att de under betryggande former finge ägna sig åt sådant förvärvsarbete eller sådan utbildning, som bäst svarade mot deras anlag, måste i regel andra utvägar sökas för att få bostadsfrågan löst. Med den hittills i stor utsträckning tillämpade praxis att placera manliga elever i jordbruksarbete och kvinnliga i hemarbete hade visserligen bostadsfrågan tillfredsställande kunnat lösas men samtidigt hade yrkesvalet, såsom tidigare framhållits, i många fall ej blivit det mest passande. De sakkunniga säga sig ha funnit, att det icke är möjligt, att rationellt lösa bostadsfrågan för de villkorligt utskrivna eleverna annat än genom upprättande av inackorderingshem i tillräckligt antal.

De sakkunniga framhålla, att möjligheterna till inackordering för studerande, lärlingar och unga yrkesarbetande för närvarande vore mycket små. Bäst utrustad i detta avseende vore Stockholms stad, där ett antal springpojks- hem, lärlingshem och inackorderingshem upprättats genom staden, KFUM och KFUK, stadsmissionen och vissa stiftelser. Tillgången torde emellertid icke på långt när motsvara behovet. I Göteborg finnes tre inackorderingshem för unga kvinnor och ett för pojkar. Ungdomsrådet i Eskilstuna hade inrättat två pojkhem om vardera 10 platser. I Norrköping finnes ett pojkhem och ett flickhem enligt mönster från Eskilstuna. På vissa andra orter finnes även inackorderingshem upprättade av vissa sammanslutningar. Vissa större industrier hade de senaste åren berett bostäder för yngre ogifta anställda, delvis av samma typ som Eskilstunahemmen.

De sakkunniga hava närmare redogjort för de s. k. Eskilstunahemmen samt anföra härom.

Ett betydelsefullt initiativ till lösande av ungdomens bostadsfråga togs av Eskilstuna ungdomsråd genom inrättande år 1941 av det förut omnämnda

pojkhemmet, vilket följdes av ännu ett i oktober 1943. Dessa pojkhem ha ordnats så billigt som möjligt. På vardera hemmet mottagas högst 10 elever, som ha arbete ute i staden. Av sina arbetsförtjänster bestrida eleverna helt eller delvis inackorderingen. Det felande tillskjutes av barnavårdsnämnd, föräldrar eller i något fall av ungdomsrådet. Varje hem förestås av en fabriksarbetare och dennes hustru. Det åligger föreståndaren, som försörjer sig genom arbete i sitt yrke, att på sin fritid skaffa pojkarna arbetsanställningar, föreslå lämpliga fritidssysselsättningar, planera klädinköp och dylikt. Föreståndarens hustru förestår hushållet, verkställer inköp, ombesörjer matlagning, tvätt och lagning av pojkarnas kläder. Dessutom finnes på varje inackorderingshem en person anställd för hemhjälp. Föreståndareparet är befriat från den ekonomiska ledningen av verksamheten, vilken handhas av ungdomsrådets pojkhemsstyrelse genom dess verkställande ledamot.

Det synes de sakkunniga att vid dessa pojkhem frågan om bostad och personlig handledning av ungdom mellan omkring 15 och 20 år lösts på ett föredömligt sätt. Hemmen äro icke större än att föreståndareparet i detalj kan taga del av de inackorderades sysselsättningar samt ekonomiska och personliga problem. Ordning och vanor kunna bringas att i mycket likna dem som råda i ett vanligt hem. Några i paragraffform uppställda och i lokaler anslagna ordningsregler behöva ej förekomma. Utrustningen behöver icke, såsom på en stor anstalt eller på en inrättning av pensionatskaraktär, göras mera rationell och arbetsbesparande än i vanliga bostäder. Därför möter det icke särskilda svårigheter för de inackorderade att senare övergå till bestad i enskilt hem.

De sakkunniga säga sig ha ingående övervägt, huru inackorderingshem skulle kunna upprättas i större omfattning och komma klientelet i skolor tillhörande barna- och ungdomsvården tillgodo. De avvisa tanken, att inackorderingshemmen såsom regel anordnas som annex till ett skyddshem. En sådan anordning befarades bland annat medföra en splittring i rektorns uppgifter, vilket bleve till men för verksamheten. Vidare kunde det även lätt inträffa, att vistelsen på inackorderingshemmen av såväl elever som utomstående komme att uppfattas som en förlängd anstaltsvistelse under något friare former än på anstalten. I vissa fall skulle det dock kunna tänkas, att skolor med särpräglat elevmaterial lättare kunde utplacera elever till ett inackorderingshem, om detta vore en direkt avläggare till skolan. De sakkunniga hade därvid närmast tänkt på skolor för barn, som vore själsligt abnorma.

De sakkunniga säga sig ha funnit, att ledningen av ett system av inackorderingshem icke lämpligen kunde uppdragas vare sig åt skolor tillhörande barna- och ungdomsvården eller åt kommunerna. De hade i stället ansett böra undersökas, huruvida enskilda sammanslutningar skulle kunna tänkas vara villiga att åtaga sig ett dylikt uppdrag. Skulle inackorderingshemmen fylla sin uppgift måste de emellertid bilda ett nät över hela landet. De borde därför igångsättas av en vitt utgrenad men ändå fast organisation, vilken tillika förfogade över personer, som kunde duga till ledare för verksamheten. De sakkunniga ansågo icke, att någon viss organisation borde erhålla mo-

nopol å verksamheten. Sedan denna väl börjat växa fram, borde det stå olika sammanslutningar fritt att ansöka om bidrag för öppnande av inackorderingshem. De sakkunniga hava dock ej ansett sig böra förorda, att sammanslutningar av utpräglat politisk eller religiös art toge sig an ledningen av inackorderingshem. De framhålla, att någon organisation inom nykterhetsrörelsen vore bäst lämpad för ifrågavarande ändamål. Ingen kunde ha något att invända emot att ungdomarna intresserades för nykterhetsrörelsen. Det vore särskilt viktigt, att spritbruk icke i någon form förekomme på inackorderingshemmen och att föreståndareparet utgjordes av helnyktra personer. I de ungdomsavdelningar, som vore anslutna till nykterhetsförningarna, funnes vidare tillgång till rikt utvecklade fritidssysselsättningar av de mest skilda slag.

För att motverka den tendens, som finnes hos skyddshemselever, att flocka sig samman i stället för att söka kontakt med annan ungdom, anse de sakkunniga att omkring hälften av platserna vid inackorderingshemmen böra reserveras för ungdom, som tillhör nykterhetsrörelsen eller eljest utvalts i orten. Till en mindre del borde även å inackorderingshem kunna mottagas sådana av barnavårdsnämnden omhändertagna, vilka vore i fara att bli vanartade men ej ansetts vara i behov av vård under fastare former. Det måste dock beaktas att dessa icke finge bli så många, att de kunde utöva något starkare inflytande.

De sakkunniga upplysa, att styrelserna för nära nog samtliga skyddshem varmt tillstyrkt inrättandet av inackorderingshem samt vitsordat, att goda arbetstillfällen mången gång icke kunnat utnyttjas, emedan bostad icke kunnat ordnas för vederbörande elev. Styrelserna för Stockholms stads skyddshem hade dock för sin del förklarar, att staden själv å sina lärlingshem sörjde för bostad åt sådana elever, vilka icke kunde bo i sina föräldrahem.

Enligt de uppgifter, som lämnats av styrelserna för skyddshemmen, skulle behovet av platser kunna beräknas till minst 110 för manliga elever och till minst 75 för kvinnliga. De sakkunniga förutsätta, att drygt hälften av de i varje inackorderingshem mottagna ungdomarna skulle utgöras av andra än elever, som villkorligt utskrivits från skolor tillhörande barna- och ungdomsvården. I så fall skulle platsbehovet få beräknas till 220 vid inackorderingshem för pojkar och 150 vid hem för flickor. Begränsades antalet elever vid varje hem till högst tio, såsom fallet vore i Eskilstuna, skulle alltså 22 pojkhem och 15 flickhem behöva inrättas för att fylla minimibehovet. Hänsyn hade härvid icke tagits till behovet av platser för elever villkorligt utskrivna från Stockholms stads anstalter.

Enligt en av de sakkunniga uppgjord plan för utbyggande av organisationen skulle upprättas 37 inackorderingshem, varav 22 hem för pojkar och 15 hem för flickor. Som regel skulle endast ett hem förläggas till varje stad. I de största städerna skulle kunna finnas flera hem, dock högst fyra.

De sakkunniga hava ej ansett, att med hänsyn till åldern någon fördelning borde ske i fråga om intagning av elever i olika inackorderingshem. En blandning av elever från olika skolor vore lämpligast.

Med avseende å inackorderingshemmens finansiering anföra de sakkunniga.

De sammanslutningar, som beräknas komma att driva inackorderingshem, förutsättas kunna ställa mycket goda ideella och personliga resurser till förfogande. Däremot kunna de icke förväntas ikläda sig någon ekonomisk risk för företagen. Startkapital och medel för täckande av brister måste sålunda erhållas från annat håll. I enstaka fall torde vissa bidrag kunna påräknas från kommuner liksom från industrier, som vilja draga till sig ung arbetskraft. Skall verksamheten få tillnärmelsevis den omfattning, som synes önskvärd, måste emellertid staten säkerligen ikläda sig större delen av kostnaderna i den mån dessa icke täckas av inackorderingsavgifter.

Avgifterna böra avvägas så att de räcka för driftkostnaderna, men de kunna icke skäligen tagas i anspråk för amorteringar och räntor på lån eller kontanta utgifter för verksamhetens igångsättande. Bidrag av statsmedel bör sålunda utgå för anskaffande av de nödvändiga inventarierna samt för driften av hemmet under den första tiden till dess rörelsen kommit i gång. Driftbidraget synes lämpligen kunna utgå med ett belopp motsvarande hyran för det första året. Slutligen torde staten få ikläda sig skyldighet att ersätta sådan brist som kan komma att uppstå därigenom att en eller flera platser stått outnyttjade. De inackorderades avgifter böra, såsom förut nämnts, beräknas på sådant sätt att de väl täcka kostnaderna för inackorderingen. Om ungdomarnas inkomster icke förslå både till avgiften och till personliga utgifter, torde tillskott på något sätt få tillföras dem. Dylika brister i ungdomarnas personliga budget böra däremot i regel icke tillåtas inverka på avgifternas storlek. Statsmedel synas icke böra tagas i anspråk för att täcka de brister i inackorderingshemmens stat, som skulle kunna uppkomma, om hemmen medgäve sänkning av de avgifter, som fastställts som normala.

Eftersom IOGT är den mest omfattande riksorganisationen inom nykterhetsrörelsen ha de sakkunniga i första hand vänt sig till denna organisation för att få det önskade samarbetet till stånd. De sakkunniga hava härefter framlagt en plan för överenskommelse med IOGT. Enligt planen skulle avtal få upprättas mellan å ena sidan socialstyrelsen såsom representant för Kungl. Maj:t och kronan samt å andra sidan lämpligen vederbörande godtemplarråd såsom representant för verksamheten i den ort, till vilken inackorderingshemmet skall vara förlagt. Genom avtalet borde godtemplarrådet tillförsäkras ett års *hyra* för de lokaler, i vilka hemmet skulle vara inrymt. Lokalerna borde bestå av minst fem rum och kök. Ett av rummen skulle reserveras för föreståndarparets personliga bruk och ett användas som matsal och sällskapsrum för de inackorderade. Därest hemmet skulle mottaga flera än 6—8 ungdomar, måste utom flera sovrum även tillkomma ett rum för hembiträde. Årshyrans storlek finge i varje särskilt fall bestämmas i avtalet.

För *inventarieanskaffning* borde även utgå statsbidrag, vilket de sakkunniga ansett böra fastställas till 6 000 kronor för de första sex platserna samt därtöfver 500 kronor för varje plats till och med den tionde. Föreståndareparet förutsattes själva komma att möblera sitt rum. De sakkunniga föreslå, att *avskrivning å inventarier* må ske med 15 % under sex år och med återstoden, 10 %, det sjunde året. Värdet av inventarierna borde därefter tillfalla godtemplarrådet. Skulle verksamheten upphöra, innan sjuårsperioden förflutit, borde det åligga rådet att ersätta statsverket med skillnaden mellan det anslag, som ursprungligen erhållits, och de därå verkställda avskrivningarna. *Personalen* skulle utgöras av en föreståndare och dennes hustru samt i regel ett hembitråde. Det förutsattes att föreståndaren, liksom vid inackorderingshemmen i Eskilstuna, försörjde sig genom arbete i sitt yrke. På sin fritid borde han emellertid vara de inackorderade behjälplig framförallt med anskaffande av lämpligt arbete och med att i andra avseenden personligen bistå dem. Föreståndarens hustru skulle sköta hushållet. Ersättningen för bådas sammanlagda arbete skulle utgöras av fri bostad om ett rum med del i kök och matsal samt fritt vivre och fri tvätt för dem båda. Efter särskild prövning borde kunna medgivas rätt till vissa förmåner för minderårigt barn till föreståndareparet. Den ersättning, som på detta sätt komme föreståndareparet tillgodo i form av naturaförmåner, syntes kunna uppskattas till 2 000—3 500 kronor årligen. Föreståndareparet borde utses bland medlemmarna i orden. Det syntes nödvändigt att redan med ett ganska litet antal inackorderade medgiva husmodern rätt att anlita någon extra hjälp till exempel för tvätt och större rengöringar. Så snart antalet inackorderade överstege sex, borde ett hembitråde få anställas.

Inackorderingsavgifterna kunde enligt de sakkunniga tänkas variera något från ort till ort. I regel syntes avgifterna dock böra sättas till omkring fyra kronor per dag. De sakkunniga anse, att, därest hemmen skulle kunna drivas utan alltför liten ekonomisk säkerhetsmarginal, det vore nödvändigt att hushållet omfattade — förutom personalen — åtminstone åtta inackorderingar.

Efterskänkande av avgifter på grund av låg lön, sjukdom eller arbetslöshet borde i allmänhet ej kunna medgivas om inkomsterna skulle kunna förslå. De tillskott i sina inkomster, som de inackorderade kunde vara i behov av, måste sålunda anskaffas på annat sätt. För elever villkorligt utskrivna från skolor tillhörande barna- och ungdomsvården borde skolan av eftervårdsmedel kunna tillskjuta vad som fattades. För övriga inackorderade måste eventuellt behövlige medel sökas på annat håll. Tänkbart vore att barnavårdsnämnden kunde vara villig att ikläda sig kostnad för ungdom från orten. Likaså kunde tänkas att arbetsgivare eller släktingar till den inackorderade vore villiga att stå den ekonomiska risken för denne. För varje inackorderad borde i alla händelser fordras ansvarsförbindelse utfärdad av styrelse för skola tillhörande barna- och ungdomsvården, av kommunal myndighet, förening, arbetsgivare eller enskild person.

Övervakning av villkorligt utskrivna.

De sakkunniga ha vidare föreslagit åtgärder för åstadkommande av en effektiv övervakning över villkorligt utskrivna elever. De sakkunniga framhålla, att övervakningstjänsten vore bristfälligt ordnad. För över hälften av de elever som utskrivits under åren 1941 och 1942 funnes icke särskilda övervakare förordnade. Stundom hade utplacering skett i skyddshemmets närhet just för att en personlig kontakt skulle kunna upprätthållas med eleven. Befattningshavarna vid hemmet vore emellertid alltför arbetstyngda för att, annat än i enstaka fall, kunna i tillräcklig grad ägna sig åt den villkorligt utskrivna eleven. Att skaffa övervakare utom skyddshemmet ställde sig uppenbarligen mycket svårt, varpå tydde den omständigheten, att arbetsgivare ofta vore övervakare. Det kunde emellertid icke förväntas att eleven skulle ha samma förtroendefulla inställning till arbetsgivaren som till en särskilt förordnad övervakare. De sakkunniga hyste därför den uppfattningen, att för varje villkorligt utskrivna elev, som icke hade omedelbar kontakt med den skola, från vilken han utskrivits, skulle finnas en övervakare, som icke tillika vore elevens arbetsgivare. Såvitt de sakkunniga kunnat finna, vore det omöjligt att åstadkomma en välordnad eftervård, om icke arbetskraft ställdes till förfogande just för den uppgiften. Det syntes därför välbetänkt att på försök anställa särskilda konsulenter med uppgift att var och en för ett visst antal skolor arbeta med eftervårdsproblemen efter vissa riktlinjer. En av konsulenternas huvuduppgifter skulle vara att anskaffa lämpliga arbetsanställningar. Konsulenterna borde härvid anlitas redan då den villkorliga utskrivningen planerades. I viss utsträckning borde konsulenterna själva tjänstgöra som övervakare för de villkorligt utskrivna. Minst lika viktigt vore det dock att konsulenterna sökte finna enskilda personer med tid och intresse för övervakningsuppdrag samt att lämna dem råd och anvisningar både vid arbetets början och under hela den tid övervakningen påginge. Slutligen skulle konsulenterna vara vägledare vid uppdragsarbetet av inackorderingshem och vid den fortsatta driften av dessa.

De sakkunniga uppgiva, att de undersökt möjligheterna att för ifrågavarande verksamhet anlita de hos fångvården anställda s. k. skyddskonsulenterna, men funnit, att detta ej låte sig göra. Antalet konsulenter föreslås till att börja med skola utgöra fyra; en för vardera östra, sydöstra, västra och norra delarna av riket. De sakkunniga uppgiva, att antalet villkorligt utskrivna eller utackorderade från skyddshem den 1 juli 1944 utgjorde 1 097. På varje konsulent skulle sålunda med den nu föreslagna organisationen komma mellan 250 och 300 elever jämte tillsynen av inackorderingshemmen.

De sakkunniga anse, att det vore lyckligast om konsulenterna icke behövde stanna i sin uppgift till dess de uppnått pensionsåldern. Tjänsterna borde sålunda icke göras till ordinarie och till desamma borde om möjligt förvärvas personer med tidigare erfarenhet från ungdomsarbete, till vilket

de efter någon tid kunde återgå. Lämpligast torde vara om tjänsterna komme att uppehållas av befattningshavare vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, till exempel lärare eller assistenter. Dessa vore i regel placerade såsom ordinarie i 19:e lönegraden. Konsulenternas lön kunde — på grund av den rekrytering som önskades — visserligen utgå såsom arvode. Då emellertid alla befattningshavare, som vore lämpliga för arbetet, ej kunde förutsättas inneha ordinarie eller extra ordinarie statlig tjänst, från vilken de kunde erhålla tjänstledighet, syntes det vara nödvändigt att konsulenttjänsterna gjordes till extra ordinarie för att innehavarna icke skulle behöva förlora sin rätt att räkna tjänstår för erhållande av pension. Med hänsyn till arbetets i alla avseenden krävande natur föreslå de sakkunniga, att tjänsterna placeras i lönegraden Eo 23.

I förevarande sammanhang ha de sakkunniga föreslagit, att person, som förordnas till övervakare och som ej är befattningshavare vid skola tillhörande barna- och ungdomsvården, bör erhålla såväl skäligt arvode som ersättning för utlägg för porto och dylikt.

Som ett led i en förbättrad eftervård ha de sakkunniga vidare föreslagit *dels* att högsta kostnaden för eftervård i vissa fall skulle få överstiga den nu gällande, *dels ock* att stipendium för fortsatt utbildning under vissa omständigheter skulle kunna tilldelas slutligt utskrivna elev. Till dessa frågor återkommer jag i det följande.

Yttrandena.

Behovet av en effektivisering av eftervården för elever från skolor tillhörande barna- och ungdomsvården har ej motsagts i något av de avgivna yttrandena.

Socialstyrelsen anför bland annat:

Innan styrelsen går närmare in på de olika förslagen, vill styrelsen redan här betona, att om angelägenheten av en rationalisering av eftervården var stor år 1942, då utredningsarbetet började, så är den icke mindre trängande i dag. Platsbristen å skyddshemmen är alltså mycket kännbar, och någon minskning i efterfrågan på platser torde knappast vara att vänta under överskådlig framtid. Under det närmaste decenniet kommer sålunda antalet barn och ungdomar i åldrarna 10—20 år att öka på grund av ökningen av antalet födda under det senast förflutna decenniet. Även om man hoppas på en allmän nedgång i ungdoms-socialiteten, komma ändra omständigheter att samverka till att skyddshemsvård påkallas i ökad utsträckning. Barnavårdsnämnderna komma att allmänt stimuleras till mera företagsamhet än hittills i fråga om de i varje fall mest ändamålsenliga åtgärderna för skyddsuppfost-
ran. Särskilt torde man ha att räkna med ett växande intresse hos barnavårdsnämnderna för omhändertagande å skyddshemmen i samband med villkorlig dom och åtalseftergift. Vidare torde det av de sakkunniga förordade erkännandet att skyddshemsvården väsentligen är en skolorganisation komma att minska barnavårdsnämnders, föräldrars och målsmäns avoghet mot den ifrågavarande fostrings- och utbildningsverksamheten. Yt-

terligare en omständighet, som är nytillkommen, vill socialstyrelsen i detta sammanhang rikta uppmärksamheten på, nämligen den från och med den 1 juli 1945 öppnade möjligheten till statsunderstöd för psykisk rådgivningsverksamhet för barn och ungdom, vilken verksamhet avser att tidigt diagnostisera psykiska egenheter, som kunna vara asocialitetsfrämjande, och att utröna orsakerna till asociala beteenden. Effekten av den psykiska barna- och ungdomsvården kommer till icke ringa del att bli beroende av att erforderliga behandlingsresurser stå till buds, däribland fostrings- och utbildningsmöjligheter å skyddshem.

Statskontoret har funnit det förefalla som om en reformering av skyddshemsvården i huvudsaklig överensstämmelse med de av de sakkunniga angivna riktlinjerna skulle vara ägnad att leda till en förbättring av uppfostringsresultaten samt påpekat att, då den öppna vården kunde göras mindre kostsam än anstaltsvården, det allmännas utgifter för skyddshemsverksamheten skulle komma att nedbringas genom reformen.

De av de sakkunniga framförda förslagen rörande åtgärder för att tillvarata och utveckla skyddshemselevernars initiativförmåga samt att bringa dem i närmare kontakt med livet utanför skolan ha likaledes allmänt tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

De sakkunnigas förslag att villkorligt utskrivna elever skulle beredas tillfälle till fortsatt yrkesutbildning vid skolor, som stå öppna för annan ungdom, har i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran i samtliga yttranden.

Socialstyrelsen anför härom bland annat:

Socialstyrelsen finner det riktigt att all yrkesundervisning, som åtnjuter stöd av staten, lägges under samma yrkespedagogiska synpunkt, oavsett att tillträdet till yrkesskola, tillhörande barna- och ungdomsvården, uteslutande bör bestämmas ur fostringssynpunkt. Utsikterna för eleverna att reda sig bra i livet bli mångfaldigt större, om de kunna stödja sig på en utbildning, som i den öppna marknaden allmänt erkännes såsom god. Socialstyrelsen vill därför tillstyrka förslaget, att man praktiskt strävar i den riktningen, att elever som villkorligt utskrivs från skolor, tillhörande barna- och ungdomsvården, i görligaste mån placeras för vidare utbildning å de centrala verkstadsskolorna. Styrelsen vill härvid särskilt understryka vikten av att eleverna icke behållas i sin särställning såsom omhändertagna på anstalt under längre tid än som nödvändiggöras av fostringshänsyn. Vidare vill styrelsen betona värdet av att eleverna från barna- och ungdomsvårdens skolor mottagas å de centrala verkstadsskolorna på samma villkor som annan ungdom. På grund av erfarenheter från skyddshemsverksamheten har man att räkna med att betyg från social yrkesskola kan tillmätas mindre värde än betyg från annan skola utan att saklig grund härför föreligger. Socialstyrelsen vill därför livligt instämma i de sakkunnigas förslag angående anknytning av skolor tillhörande barna- och ungdomsvården såsom avdelningar till centrala verkstadsskolor. Därest detta icke visar sig allmänt genomförbart bör man överväga den andra av de sakkunniga ifrågasatta utvägen, nämligen att elever beredas tillfälle att avlägga prov vid central verkstadsskola. Styrelsen

bortser icke från att ett generellt genomförande av prov och betygsättning vid andra skolor än dem, som tillhöra barna- och ungdomsvården, kan verka deklasserande på den vid de sistnämnda skolorna bedrivna utbildningen och hyser därför en stor tveksamhet inför detta förslag. Betygsfrågan är emellertid av sådan betydelse, att styrelsen vill biträda den av de sakkunniga förordade närmare undersökningen av frågan. Under alla förhållanden bör denna utväg icke tillgripas annat än när det visat sig omöjligt att genomföra anslutning av de sociala yrkesskolorna såsom avdelningar till de centrala verkstadsskolorna.

Överstyrelsen för yrkesutbildning anser intet i princip vara att invända mot att elever från skolor tillhörande barna- och ungdomsvården beredas tillfälle till utbildning vid ordinarie yrkesundervisningsanstalter, främst centrala verkstadsskolor. Något företräde för sådana elever borde dock ej ifrågakomma, utan dessa borde mottagas i fri konkurrens med andra sökande. Gentemot förslaget att vid skola tillhörande barna- och ungdomsvården mottaga välartade elever från orten för undervisning ställde sig överstyrelsen däremot synnerligen tveksam. Största försiktighet borde i varje fall iakttagas vid anordnandet av sådan undervisning.

Mot de sakkunnigas förslag rörande inrättandet av *inackorderingshem* har i stort sett ej någon erinran framställts.

Socialstyrelsen framhåller vikten av att den personliga ledningen av varje hem kommer i de rätta händerna. Styrelsen anser vidare, att möjligheten att anställa hembiträde icke bör bindas vid minst sju inackorderingar utan bedömas i varje särskilt fall. Styrelsen betonar till slut angelägenheten av att de föreslagna hemmen snarast möjligt komma till stånd.

Verkställande rådet i Sveriges storloge av I. O. G. T. har vissa erinringar att göra beträffande inackorderingshemmens finansiering. Rådet anser sålunda, att avskrivningar å inventarier bör ske i snabbare takt än vad de sakkunniga föreslagit. Vidare anses hembiträde böra anställas redan då de inackorderades antal uppgår till fyra. Slutligen uttalar rådet önskvärdheten av att föreståndarparet får disponera två rum för egen del.

Styrelsen för *Johannisbergs skol- och yrkeshem* är tveksam om inackorderingshemmen komma att ge ett lyckligt resultat. Styrelsen anser sammanförandet av ett procentuellt stort antal f. d. skyddshemselever inte vara lyckligt. Särskilt om elever från skilda skyddshem komme att placeras på samma inackorderingshem, föreläge risk för att tidigare bravader bleve föremål för ventilation, och all beröring med »vad fornt varit haver» vore av ondo i vad det gällde f. d. elever.

Styrelserna för vissa skolor tillhörande barna- och ungdomsvården ha framställt önskemål om att även andra ideella organisationer än I. O. G. T. böra få rätt att med bidrag av statsmedel inrätta inackorderingshem. Så till exempel anser *styrelsen för Morängens hemskola*, att sådana organisationer som diakonissanstalterna, Stockholms stadsmission, K. F. U. M. och K. F. U. K. torde ha alla förutsättningar att här göra en god insats. Styrelsen finner det

egendomligt, att organisationer av religiös art i detta hänseende jämställts med organisationer av politisk art.

I fråga om förslaget att anställa särskilda konsulenter för eftervården har i yttrandena yppats delade meningar.

Socialstyrelsen säger sig finna det uppenbart, att de omfattande och djupgripande reformer, som föreslagits i syfte att i möjligaste mån begränsa omhändertagandet i fostringssyfte å anstalt och i stället leda elevernas utbildning och arbete ut i det fria samhällslivet och de vanliga arbetsförhållandena, måste kräva en avsevärd ökning av det kvalificerade arbetet utanför anstalterna. Helt allmänt sett ansåge styrelsen därför väl motiverat att de föreslagna konsulenter anställdes på försök tills vidare. Styrelsen ville understryka de sakkunnigas uttalande, att systemet med konsulenter icke skulle utesluta användningen av andra personer som övervakare.

Skolöverstyrelsen har kraftigt understrukt angelägenheten av att de föreslagna konsulentbefattningarna inrättas.

Statens arbetsmarknadskommission har å andra sidan uttryckt tvekan rörande behovet av särskilda konsulenter för eftervården av de elever varom här är fråga. Kommissionen anför härom bland annat.

Kommissionen vill i detta sammanhang erinra om att kommissionen sedan några år tillbaka utrustat vissa arbetsförmedlingskontor med särskilda assistenter för arbetsberedning åt s. k. partiellt arbetsföra, vilka ha att biträda de ordinarie förmedlingsexpeditioner, även ungdomsförmedlingarna, med anskaffande av arbete åt de mest svårplacerade arbetssökandena. I princip har beslutats att inrätta minst en dylik befattning i varje län. Förutom den egentliga arbetsanskaffningen har ifrågavarande assistent att biträda de sökande med råd och anvisningar i olika sociala och personliga problem, med andra ord att handhåva vissa socialkuratorsuppgifter. Erfarenheterna av denna verksamhet äro gynnsamma. Av intresse i detta sammanhang är en med fångvårdsstyrelsen i januari 1945 träffad överenskommelse, varigenom etablerats ett intimt samarbete mellan å ena sidan fängelsernas styresmän och skyddskonsulenter, å den andra arbetsförmedlingsorganen, särskilt assistenterna för arbetsberedning. Genom denna överenskommelse har uppgiften att anskaffa arbete åt frigivna i huvudsak överförts från skyddskonsulentorganisationen till den offentliga arbetsförmedlingen. Kommissionen är beredd att ställa den sålunda inom arbetsförmedlingens ram tillskapade arbetsberedningsorganisationen till förfogande för de funktionärer, som skola på motsvarande sätt taga om hand skyddshemseleverna. Konsulenter skulle alltså handha övriga uppgifter inom eftervården, såsom tillsyn över utackorderingshem och annan personlig omvårdnad.

Kommissionen kan emellertid ej finna motiverat, att en särskild konsulentorganisation tillskapas för detta ändamål. Uppgiften i fråga överensstämmer i allt väsentligt med den som tillkommer skyddskonsulenter, och det skulle bli en alldeles omotiverad dualism, om särskilda konsulenter för skyddshemsklientelet inrättades vid sidan av dessa.

Jämväl styrelserna för vissa skolor tillhörande barna- och ungdomsvården ställa sig tveksamma.

Styrelserna för *Göteborgs stads skolhem och hemskola samt skol- och*

yrkeshem anse det vara av vital betydelse för de villkorligt utskrivna eleverna att en tid framåt få stå i kontakt med skolan. Enligt styrelsernas mening vore det också nödvändigt för att nå det bästa möjliga resultatet av övervakningen att de som hade den närmaste tillsynen över eleverna även hade en ingående kännedom om dem. Det kunde inte vara möjligt för en konsulent, även om han under någon tid skulle ha tjänstgjort vid någon skola, att erhålla en tillräcklig kännedom om vederbörande elev. Någon tjänsteman måste emellertid finnas som hade till uppgift att ha den närmaste kontrollen över de föreslagna inackorderingshemmen.

Liknande synpunkter hava anförts av bland andra *styrelserna för Brättegårdens skolhem, Forsane yrkeshem, Morängens hemskola, Råby skol- och yrkeshem* samt *styrelserna för föreningen Sveriges skyddshemstjänstemän* och *föreningen Sveriges skyddshemsrektor*.

Styrelsen för Härsjögårdens hemskola yttrar bland annat:

Härsjögården har haft förmånen att under flera år kunna lämna övervakningen av det stora flertalet villkorligt utskrivna åt en och samma socialt intresserade person som de senaste åren, till dess hon för någon månad sedan avled, dessutom var halvtidsanställd vid hemskolan såsom fritidsvikarie för den ordinarie personalen. Detta gjorde det möjligt för henne att komma i intim kontakt med eleverna redan under deras vistelse vid skolan, och därigenom ökades hennes förutsättningar för att sedan vara de villkorligt utskrivna till verkligt stöd. Det har förefallit styrelsen, som om denna lösning av övervakningsfrågan kommit idealet så nära som möjligt. Och den erfarenhet styrelsen fått göra, gör den särskilt benägen att tillstyrka en anordning med konsulenter, som tillika tjänstgöra såsom övervakare. En förutsättning synes emellertid då vara, *dels* att konsulenterna bliva långt flera än de sakkunniga föreslå och *dels* att de samtidigt hava halvtidsanställning vid någon av de berörda skolorna, varigenom de skulle vinna den erforderliga personkännedomen på ett tidigt stadium. En sådan anordning med halvtidsanställda torde för övrigt bliva nödvändig, om det skall kunna ordnas effektivt med nödig fritid för personalen. Och genom denna anordning skulle samtidigt konsulentverksamheten förbilligas, trots ett icke oväsentligt utökande av konsulenternas antal.

Den föreslagna löneställningen för konsulenterna har *statskontoret* ansett vara för hög. Ämbetsverket anför.

Då konsulenterna skulle anställas försöksvis och i varje fall förutsättas icke skola kvarstå i dessa befattningar intill pensionsåldern, torde de icke böra antagas såsom extra ordinarie tjänstemän utan avlönas med arvode. Framhållas må, att, därest den som förordnas å konsulentbefattning icke redan innehar pensionsberättigande tjänst, tiden för förordnandet kan tillgodoräknas såsom tjänstår jämlikt bestämmelsen i 17 § 3 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet. Enligt hittills tillämpad praxis torde tillgodoräkningen komma att avse $\frac{2}{3}$ av nämnda tid. Har han däremot vid förordnandet å konsulentbefattningen med pensionsrätt förenad tjänst, inträder icke på grund av konsulentuppdraget något avbrott i tjänstårsberäkningen. Med avseende å arvodets storlek må erinras, att de till fångvården knutna skyddskonsulenterna, vilkas uppgifter torde vara väl så kvalificerade som de här

ifrågavarande tjänstemännens, placerats i lönegraden Eo 21. Med hänsyn härtill anser statskontoret, att arvodet till eftervårdskonsulent bör fastställas högst till belopp motsvarande begynnelselönen i sistnämnda lönegrad, d. v. s. den i 20 löneklassen utgående avlöningen.

Föredraganden.

Jag vill till en början anmäla, att jag ansett mig böra förorda de sakkunnigas förslag att utbyta beteckningen skyddshem mot benämningen skolor tillhörande barna- och ungdomsvården. Då genomförandet av denna förändring förutsätter ändringar i lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslagen), har Kungl. Maj:t på min hemställan i särskild proposition denna dag framlagt förslag rörande ifrågavarande lagändringar. Jag anhåller att i här avsedda spörsmål få hänvisa till denna proposition.

Omhändertagandet av yngre person å skola tillhörande barna- och ungdomsvården medför viss risk för att den omhändertagnes förmåga att sörja för sig själv slappas, emedan anstaltslivet som regel ej förutsätter några initiativ eller någon självverksamhet från den omhändertagnes sida för att han skall erhålla sitt uppehälle. En isolering från samhällslivet i övrigt gör sig lätt gällande och kan medföra, att den som varit omhändertagen å sådan skola, i synnerhet om detta varat under någon längre tid, känner sig främmande för miljön utanför skolan. Nu nämnda förhållande utgör en fara för att elev misslyckas att taga hand om sig, då han ej längre har skolans omedelbara stöd att lita till. I likhet med de sakkunniga anser jag på grund härav, att åtgärder för underlättande av elevernas kontakt med livet utanför skolan och därmed deras återinpassning i samhället böra vidtagas i den mån sådana åtgärder låta sig förena med uppfostringsyttet. De sakkunnigas förslag i sådant hänseende innebär bland annat att eleverna ett par gånger årligen skulle få företaga besök i hemorten. Då de sakkunniga synas förutsätta att härav föranledda resekostnader skulle bestridas av anstalten först efter särskild behovsprövning, har jag intet att invända mot detta förslag. Ej heller i övrigt har jag något att erinra mot vad de sakkunniga i här avsedda spörsmål anfört eller föreslagit.

En av de viktigaste åtgärderna, då det gäller omvårdnaden om elever vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården måste vara att sörja för att elev beredes erforderlig utbildning innan han definitivt lämnas att taga hand om sig själv. Erfarenheterna ha visat, att elev, som erhållit tillfredsställande yrkesutbildning, har lättare att sedan han lämnat skolan själv sörja för sig. Som framgår av den av de sakkunniga lämnade redogörelsen hava möjligheterna för eleverna till ett växlande yrkesval utökats under senare år; i varje fall gäller detta skolorna, avsedda för pojkar. Utbildningsverksamheten för flickor har företrädesvis varit inriktad på beredandet av en god utbildning i ett hems skötsel. Jag förutsätter, att socialstyrelsen ägnar fortsatt omsorg om frågan om yrkesutbildningen under elevernas vistelse å skolan.

Möjligheter att låta eleverna besöka kurser vid någon i skolans närhet belägen anstalt för yrkesundervisning böra härvid beaktas.

Såväl ekonomiska som andra hänsyn medföra emellertid att möjligheterna att under elevernas vistelse å skola tillhörande barna- och ungdomsvården bereda dem den för varje elev bäst passande yrkesutbildningen måste bli begränsade. Den förkortning av vistelsen å skolan, som på sätt framgår av de sakkunnigas utredning ägt rum under de senare åren, har medfört att inom yrken med en förhållandevis lång utbildningstid, utbildningen å skolan ej kan bli fullständig. För att eleven skall kunna draga full nytta av den å skolan meddelade undervisningen fordras därför, att han i större utsträckning än som för närvarande är fallet beredes tillfälle att fullfölja och komplettera sin utbildning efter det han, villkorligt eller slutligt, utskrivits från skolan.

De sakkunniga hava — med beaktande av nämnda förhållande samt med understrykande av att eleverna i regel ej böra kvarstanna å anstalt längre tid än till dess de kunna anses lämpade för villkorlig utskrivning — föreslagit åtgärder för beredande av fortsatt utbildning åt elev, som lämnat skolan. De centrala verkstadsskolorna anses härvid, såsom varande av internatskaraktär, vara bäst lämpade att taga mot elever från skolor tillhörande barna- och ungdomsvården. Dessa elever skulle i fråga om rätt till stipendier och övriga förmåner jämföras med andra elever. I den mån stipendier icke kunde erhållas, förutsattes den skola, som utskrivit eleven, få tillskjuta nödiga medel av belopp, som avsetts för eftervård.

Mot de sakkunnigas i här förevarande hänseende framlagda förslag har jag intet att erinra.

De sakkunnigas förslag att en undersökning borde verkställas rörande möjligheterna att betrakta skolor tillhörande barna- och ungdomsvården som avdelningar av närmast belägna centrala verkstadsskola eller annan statsunderstödd yrkesskola har jag för avsikt att sedermera underställa Kungl. Maj:t.

Av största vikt för bevarandet av de under vistelsen å skola tillhörande barna- och ungdomsvården vunnna resultaten är att eleverna efter utskrivningen komma i en lämplig miljö. De böra ej lämnas helt åt sig själva utan, i den mån de ej kunna återvända till sina föräldrahem, placeras i ett enskilt hem eller på något internat, där de kunna hållas under viss tillsyn. Anskaffandet av lämpliga fosterhem låter sig som regel ganska lätt göra, när fråga är om elever i skolåldern. För äldre elever däremot, vilka fortsätta en påbörjad yrkesutbildning eller som kunna försörja sig själva som yrkesarbetare, äro möjligheterna att anskaffa lämpliga fosterhem förhållandevis små. Enligt de sakkunnigas förslag skulle lösandet av bostadsfrågan för sistnämnda kategori kunna ske genom anordnandet av ett antal inackorderingshem efter mönster av sådana hem, vilka upprättats i Eskilstuna, de s. k. Eskilstunahemmen. De sakkunniga ha framlagt en plan för upprättandet å olika orter av sammanlagt 37 sådana hem. De sakkunniga ha fört förhandlingar med

I. O. G. T., vilken organisation förklarar sig villig att stå såsom huvudman för hemmen. Hela antalet hem skulle iordningställas under en tidsperiod av 5 år. För budgetåret 1946/47 räkna de sakkunniga med att 7 hem skulle iordningställas. Staten skulle bidraga till hemmen genom att dels betala första årets hyra, dels ock bestrida kostnaderna för utrustning av hemmen. Vidare skulle staten svara för den minskning i inkomst som kunde åsamkas hemmen genom att platser stode lediga. Frånsett sistnämnda bidrag skulle, sedan hemmen startats, staten icke vidare behöva lämna något bidrag.

Mot vad de sakkunniga sålunda föreslagit, har jag i stort sett intet att erinra. Ett av I. O. G. T. framfört önskemål om att föreståndareparet för hemmet skulle för eget bruk få disponera 2 rum i stället för som de sakkunniga föreslagit ett rum anser jag emellertid böra beaktas. Statens bidrag till hyran under första året synes med anledning härav böra beräknas till omkring 3 000 kronor för varje hem i stället för 2 500 kronor, som de sakkunniga räknat med. Utan att för närvarande taga ställning till den av de sakkunniga framlagda planen för organisationens utbyggnad, vill jag tillstyrka, att för nästa budgetår äskas medel för igångsättandet av 7 sådana hem.

De av de sakkunniga för den eftervärdande verksamheten föreslagna konsulenterna skulle hava till uppgift att *dels* biträda vid organiserandet av inackorderingshemmen, *dels ock* vara styrelserna för de olika skolorna tillhörande barna- och ungdomsvården behjälpliga vid ordnandet av arbetsanskaffning, övervakning m. m. för utskrivna elever.

I åtskilliga av de avgivna yttrandena har ifrågasatts, huruvida behov föreläge av konsulenter för sistnämnda uppgifter. Härvid har anförts dels, att befattningshavarna vid de särskilda skolorna med sin personliga kännedom om de olika eleverna vore bättre lämpade att taga hand om eleverna på eftervårdsstadiet, dels ock att den offentliga arbetsförmedlingens organ numera flerstädes hade anställd särskild personal för arbetsanskaffning åt personer, som av olika anledningar behövde ägnas särskild omsorg med avseende å val av yrke och arbetsgivare.

Jag vill ej bestrida, att de sålunda gjorda invändningarna äga visst berättigande. För organiserandet av inackorderingshemsverksamheten torde emellertid särskild arbetskraft komma att krävas. Med hänsyn till de stora fördelar, som i olika hänseenden stå att vinna genom en förbättrad eftervård, ej minst genom möjligheterna att förkorta vårdtiden, anser jag det dock vara motiveerat, att de ifrågasatta konsulenterna försöksvis biträda vid handhavandet jämväl av den övriga eftervärdande verksamheten. På grund av en sådan anordnings försökskaraktär vill jag inskränka mig till att föreslå anställandet av två konsulenter. Envar av dem torde böra ägna sig åt samtliga hithörande uppgifter. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att pröva, huruvida varje konsulent bör anförtros visst distrikt samt att i övrigt utfärda närmare direktiv för konsulenternas verksamhet. Jag förutsätter, att de med avseende å arbetsanskaffningen för utskrivna elever etablera erforderligt samarbete

med arbetsförmedlingsorganen. Som förebild härvidlag torde kunna tjäna det samarbete, som för närvarande äger rum mellan skyddskonsulenterna och nämnda organ.

Vad angår konsulenternas avlöningsförmåner anser jag den av de sakkunniga föreslagna löneställningen vara väl hög. Med hänsyn till verksamhetens försöksmässiga karaktär torde konsulenterna böra anställas mot arvode, vilket i enlighet med vad statskontoret föreslagit synes kunna fastställas till belopp motsvarande 20:e löneklassen. — Till befattningar som konsulenter torde närmast ifrågakomma assistenter vid skolor tillhörande barn- och ungdomsvården, vilka äro placerade i lönegraden A 19. Därest konsulentbefattning besättes med befattningshavare, som tillhör 20:e eller högre löneklass, bör arvodet dock avvägas så att det motsvarar löneklassen närmast över den, vilken assistenten tillhör.

I likhet med de sakkunniga anser jag rimligt, att person, som förordnats till övervakare över villkorligt utskrivnen elev från skola tillhörande barn- och ungdomsvården och som ej är befattningshavare vid sådan skola, erhåller såväl ersättning för havda utlägg i anledning av uppdraget som även skäligen arvode. Utgifterna härför böra bestridas av medel, som vederbörande skola äger disponera för den eftervårdande verksamheten. Därest så anses lämpligt, bör Kungl. Maj:t kunna meddela närmare bestämmelser rörande arvodets storlek m. m.

Vissa ändringar i fråga av bidragen till eftervård.

De sakkunniga.

Som förut antytts hava de sakkunniga i en den 25 september 1942 avgiven promemoria föreslagit vissa ändringar med avseende å de bidrag, som för närvarande utgå för bestridande av kostnaderna för elevernas eftervård.

I nämnda promemoria erinra de sakkunniga om att *socialstyrelsen* i skriftelse till Kungl. Maj:t den 24 mars 1939 hemställt om ändring av gällande bestämmelser om skyddshemsavgift och statsbidrag för elever, som villkorligt utskrivits från skyddshem. I socialstyrelsens framställning anfördes bland annat.

Inom den nya skyddshemsorganisationen förefunnes en strävan att förkorta anstaltsvården till förmån för en längre tids eftervård. För eleverna vore en fostran i så nära anslutning som möjligt till det fria livets former att föredraga framför anstalternas i viss mån verklighetsfrämmande miljö. För det allmänna bleve kostnaderna mindre ju fler elever som kunde fostras utom anstalt, även om dessa under den villkorliga utskrivningstiden finge beredas tillfälle till yrkesutbildning.

Barnavårdsnämndernas avgifter såväl för elev inom som utom skyddshem erlades i förskott och beräknades per dag av vårdtiden. Då kostnaderna under den villkorliga utskrivningen till större delen utgjordes av utgifter för utbildningen, t. ex. kursavgifter, komme dessa ofta att koncentreras till en kortare tid av utskrivningen. Det vore därför oegentligt att bi-

drag till ersättning av dessa kostnader — skyddshemsavgift och statsbidrag till icke statliga skyddshem — skulle avvägas med hänsyn till den villkorliga utskrivningstidens längd och icke till det belopp, vartill kostnaderna verkligen uppgått. Så länge bidragen till villkorligt utskrivna begränsades till att utgå endast med visst dagsbelopp, måste man dessutom befara, att skyddshemmen för att tillförsäkra eleven åtminstone sådan utbildning, som stode till buds inom skyddshemmet, uppsköte den slutliga utskrivningen till en senare tidpunkt än som med hänsyn till elevens mogenhet och sinnesart kunde anses erforderligt. Om den villkorliga utskrivningen oförutsett komme att avbrytas, t. ex. genom elevens dödsfall, rymning eller återtagning, finge skyddshemmen ej disponera ens den från början beräknade ersättningen.

Bestämmelserna angående avgifter för eftervård borde ändras därhän att barnavårdsnämnderna skulle bli skyldiga att ersätta skyddshemmen deras verkliga kostnader för villkorligt utskrivna elev intill ett belopp av högst 75 kronor för varje år, som förflutit från dagen för den villkorliga utskrivningen. Rätten till sådan ersättning skulle vara oberoende av senare under samma årsperiod inträffade förändringar i vårdformen. För den händelse elev intogs å sjukvårdsinrättning, varvid nämnden vore skyldig att erlägga legosängsavgift för eleven, skulle emellertid skyddshemmet ha att ersätta barnavårdsnämnden vad densamma för det senast förflutna året haft att utgiva i avgift för den villkorligt utskrivne utöver ett belopp motsvarande skillnaden mellan å ena sidan 75 kronor och å andra sidan ett belopp motsvarande 75/365 kronor för varje dag, under vilken barnavårdsnämnden till sjukvårdsanstalten erlagt legosängsavgift för eleven.

Av praktiska skäl borde ifrågakommande avgift benämnas eftervårdsavgift.

De sakkunniga hava understrukit vikten av att de av socialstyrelsen föreslagna ändringarna snarast genomföras.

I nämnda promemoria hava de sakkunniga jämväl hemställt om en höjning av eftervårdsbidraget för att göra det möjligt för skyddshemsstyrelse att i vissa fall bereda elev tillgång till högre utbildning. De sakkunniga anföra härom bland annat.

Ehuru skyddshemselevernas genomsnittliga intellektuella nivå är något lägre än andra ungdomars, intages dock på hemmen en och annan mycket begåvad elev, som även i övrigt äger förutsättningar att tillgodogöra sig och göra fruktbärande en mera grundlig och kostsam teoretisk utbildning. Före statens övertagande av skyddshemsverksamheten förhjälpes åtskilliga av dessa elever till högre studier. Elever finnas sålunda, som avlagt studentexamen med efterföljande akademisk eller annan examen, folkskollärorexamen eller realexamen med sjukvårdsutbildning. Då huvudparten av skyddshemmen ägdes av landsting eller större städer, funnos olika fonder tillgängliga, från vilka elever kunde erhålla bidrag till sådan högre utbildning. Det var också ganska lätt att intressera personer på orten för eleverna. Tillgången till fonder och graden av det lokala intresset har helt naturligt minskat efter statens övertagande av verksamheten och detta så väsentligt, att flertalet av dem, som kunde ifrågakomma till högre utbildning, numera måste avstå från densamma. Hjälpen kan knappast påräknas från vederbörandes föräldrar. Det belopp av 600 kronor, som högst står till förfogande för de villkorligt utskrivna, är otillräckligt, då det gäller att under läsarets

terminer betala en om än blygsam inackordering, böcker och annan material. Befrielse från kursavgifter har kunnat erhållas i vissa fall. Såsom villkorligt utskrivna från en anstalt, som har att sörja för dem, kunna eleverna ej heller i regel erhålla några stipendier. Möjligen skulle bidrag av arvsfondsmedel kunna utgå. Konkurrenten om dessa är emellertid stor. Att få vanliga banklån eller borgen är ytterligt svårt för att icke säga omöjligt. Flertalet människor räkna nämligen elevens framtid såsom synnerligen oviss med hänsyn både till dennes föregående och hans avsaknad av ekonomisk bakgrund. Oavsett den betydelse utbildningen kan ha för eleven själv, har det visat sig ha en stimulerande inverkan på hans kamrater, att en av dem beretts möjlighet att skapa sig en mera betrodd samhällsställning.

Utgifterna för eftervård böra därför någon gång få uppgå till mera än 600 kronor för elev och år. Härvid synas statliga och icke statliga skyddshem böra vara likställda. De statliga skyddshemmen böra av anslagsposten till eftervård regelmässigt icke få disponera mer än 600 kronor för varje elev. De icke statliga hemmen böra beredas möjlighet att av statsmedel utfå mer än 525 kronor för elev. Storleken av ifrågavarande kostnader torde komma att avsevärt variera. Sakkunniga anse dock skäligt, att en övre gräns fastställes för skyddshemmets utgifter. Dessa böra sålunda icke få överskrida 1 200 kronor för år och elev. Med ett sådant belopp torde tillfredsställande utbildning kunna anordnas, ehuru detsamma högst avsevärt underskrider kostnaderna för vård inom skyddshem. Varje särskilt fall synes, innan utbildningen påbörjas, böra underställas central myndighet, lämpligen socialstyrelsen.

I samma promemoria hava de sakkunniga vidare framfört förslag om att till elev, som slutligt utskrivits, skulle i vissa fall kunna utgå stipendier för fortsatt utbildning. I promemorian anföres härom bland annat.

Många ungdomar, omhändertagna jämlikt 22 § c) barnavårdslagen, intagas å skyddshem i 17—18-årsåldern. Vårdtiden inom skyddshem har visat sig i regel böra utsträckas till två år. Då slutlig utskrivning måste ske senast då eleven fyller 21 år, händer det ofta, att den villkorliga utskrivningstiden inskränkes till ett år. Därefter har skyddshemmet ingen möjlighet att stödja eleven.

Flertalet personer i ledande ställning, som handha de fostrande uppgifterna vid skyddshemmen, äro av den uppfattningen, att det vanligen är bäst att låta en elev försöka sig någon tid i försörjningsarbete, innan någon mera omfattande vare sig praktisk eller teoretisk utbildning utanför skyddshemmet påbörjas. Först sedan eleven därvid visat skötsamhet, kunna mera omfattande yrkeskurser med fördel påbörjas. För elever, som utskrivs från skolhem eller i tämligen tidig ålder lämna yrkeshem eller hemskola, varar den villkorliga utskrivningen så pass länge, att betryggande åtgärder kunna vidtagas. Sämre ställer det sig för elever, som intagas först i 17-årsåldern och vilkas sammanlagda vårdtid blir väsentligt kortare. Under den del av densamma, som de kunna vara villkorligt utskrivna, finnes ej utrymme för någon prøvotid. Ej heller finnes stora möjligheter att ordna någon mera planmässig utbildning för dem. I regel kunna dessa elever icke medhinna mera än någon kortare kurs eller något år vid verkstadsskola som komplettering till skyddshemmets egen utbildning. Någon fullgod yrkeskompetens kunna de knappast erhålla härigenom.

För sådana elever, som missköta sig under vårdtiden, har genom skyddshemsstadgans bestämmelser öppnats möjligheter till förnyat omhändertagande enligt 22 § d) barnvårdslagen. Härigenom kan skyddshemmet fortfarande att ekonomiskt och moraliskt stödja eleven intill tre år efter det nya omhändertagandet. Sker detta strax innan eleven fyller 21 år, kan skyddshemmet sålunda ha överinseende över eleven ända till 24-årsåldern. De välartade eleverna däremot kunna icke komma i åtnjutande av de fördelar, som äro förenade med ett sådant nytt omhändertagande.

Sakkunniga ha funnit sig ej kunna uraktlåta att föreslå åtgärder, som skulle göra det möjligt för skyddshemmen att understödja även dessa äldre skötsamma elever. Anledning finnes givetvis icke att söka behålla dem under skyddshemmets förmynderskap sedan detta ej längre är nödvändigt. För att säkra deras utbildning synes emellertid bidrag böra göras tillgängliga i form av stipendier eller liknande. Dessa torde kunna utgå av de medel, som årligen ställas till förfogande för eftervård vid skyddshemmen. Det synes lämpligen böra åvila socialstyrelsen att efter av Kungl. Maj:t föreskrivna riktlinjer för varje elev besluta om stipendium skall utgå samt i så fall med vilket belopp.

Yttrandena.

Statskontoret har tillstyrkt förslaget att avgift för eftervård skall utgå med belopp motsvarande skyddshemmets kostnader dock högst med 75 kronor för varje påbörjad period om 12 månader.

De sakkunnigas förslag rörande förhöjning av eftervårdsbidraget för beredande i särskilda fall av högre utbildning åt villkorligt utskrivna elev samt att medel måtte anvisas för stipendier åt villkorligt utskrivna elever har statskontoret avstyrkt. Ämbetsverket anför i utlåtanden över berörda promemoria samt betänkande bland annat.

Statskontoret ville framhålla, att de skyddshemselever, vilka omhändertagits med stöd av 22 § d) barnvårdslagen, näppeligen torde kunna ifrågakomma till erhållande av annan utbildning än den, som kunde meddelas inom den nuvarande skyddshemsorganisationens ram. För övriga skyddshemselever — vilka skulle slutligt utskrivas senast vid 21 års ålder — förefunnnes möjlighet att erhålla understöd av arvsfondsmedel. Skyddshemsklientelet syntes icke för förvärvande av högre utbildning böra erhålla större hjälp från det allmännas sida än som kommer annan ungdom till del.

Enligt ämbetsverkets mening borde de åtgärder med avseende å en för skyddsuppfostran omhändertagen person, vilken av samhället bekostas, strängt begränsas till vad som vore erforderligt för den omhändertagnes tillrättaförande och utveckling till en nyttig samhällsmedborgare. Det förefölle särskilt betänkligt, att stipendium skulle kunna tilldelas en slutligt utskrivna skyddshemselev, allra helst som med slullig utskrivning skulle kunna anstå till dess eleven uppnår 24 års ålder. Den föreslagna stipendieföreskriften syntes därför böra utgå. Beträffande den förordade höjningen av maximumbeloppet för eftervården från 600 till 1 200 kronor ville statskontoret uttala, att, därest en sådan höjning vore nödvändig för ernående av en rationaliserad eftervård, vid bestämmelsens tillämpning borde fasthållas vid att endast sådana åtgärder skulle understödjas, vilka vore påkallade med hänsyn till skyddsuppfostringssyftet. Därjämte borde en sträng ekonomisk behovsprövning äga rum.

Socialstyrelsen yttrar bland annat.

Styrelsen vill, med vitsordande av allt som skyddshemsutredningen i denna fråga andrager, ytterligare framhålla den stora betydelse, som en effektiv eftervård kan ha, framför allt för de enstaka elever, som skulle kunna komma i fråga till högre utbildning men även för skyddshemsarbetet i dess helhet. De sakkunniga nämna 600 kronor såsom hittillsvarande maximum för eftervårdskostnader för år och elev. För de statliga hemmens del existerar icke denna begränsning formellt men väl för de icke-statliga. Detta har medfört, att elev, intagen å icke-statligt skyddshem, kommer i sämre ställning med avseende på utbildningsmöjligheterna än elev vid statligt skyddshem. Socialstyrelsen vill sålunda framhålla, att den ifrågasatta utvidgningen av bidraget till villkorligt utskrivna, begåvade elever är av utomordentlig betydelse.

Även utredningens förslag om stipendier i vissa fall åt slutligt utskrivna elever vill socialstyrelsen helt tillstyrka. Gentemot ett av statskontoret gjort uttalande, att skyddshemsklientelet icke syntes för förvärvande av högre utbildning böra erhålla större hjälp från det allmännas sida än som komme annan ungdom till del, vill socialstyrelsen anföra följande. Utan att upptaga frågan om skyddshemselevernans egen skuld till missanpassningar i samhället måste dock framhållas, att samhället ofta mot de ungas och deras anhörigas vilja berövat dem friheten och övertagit ansvaret för deras uppfostran. Denna åtgärd skall enligt lagens intentioner icke innebära straff utan hjälp till återinpassning i samhällslivet. Det torde vara ställt utom tvivel, att denna återinpassning för skyddshemselevernans del på grund av deras egna karaktärsdrag eller omgivningens fördomar kan vara betydligt svårare än vanlig ungdoms inväxande i arbetslivet. Redan härav följer, att samhället bör träda hjälpende emellan. Men även ur statens synpunkt måste det anses oekonomiskt att icke fullfölja en begynt uppfostran och undervisning i de fall, där detta av omständigheterna att döma kan bli till gagn såväl för den enskilde som för samhället.

Föredraganden.

Den av socialstyrelsen och de sakkunniga föreslagna ändringen i fråga om beräkningen av de avgifter, som barnavårdsnämnderna hava att erlagga för elevernas eftervård, vill jag tillstyrka.

En motsvarande omläggning av statsbidragen till de icke-statliga skolornas kostnader för eftervård synes böra genomföras.

I fråga om möjligheterna för skola tillhörande barna- och ungdomsvården att bereda villkorligt utskrivna elever högre utbildning föreligger för närvarande en skillnad mellan icke-statliga och statliga skolor. De icke-statliga skolornas möjligheter att bekosta sådan utbildning begränsas av det högsta belopp, som sådan skola må uppbära i gottgörelse för eftervård, d. v. s. högst 600 kronor för år, därav högst 75 kronor i avgift från barnavårdsnämnd och högst 525 kronor i statsbidrag. För de statliga skolornas del föreligger formellt sett ej någon begränsning av det högsta belopp, vartill eftervårdskostnaderna må uppgå. Beloppet av de medel, som under anslaget statens skyddshem: omkostnader plägat anvisas för bestridande av kostnaderna för elevernas eftervård, har emellertid varit så avvägt att för sådana kostnader

vid de statliga skolorna kunnat disponeras i genomsnitt ungefär samma belopp som vid de icke-statliga skolorna. Hinder har emellertid ej förelegat för de statliga skolornas del att i vissa fall bestrida en mera kostsam utbildning åt elev, som ansetts ha förutsättningar för att tillgodogöra sig en sådan. Som framgår av de sakkunnigas redogörelse har detta även skett beträffande en del elever.

De sakkunnigas förslag innebär, att de statliga och de icke-statliga skolorna i förevarande hänseende skulle bli jämfärdade, således att kostnaderna för eftervård skulle få uppgå till högst 600 kronor för år; dock att därest elev med hänsyn till begåvning, anlag och övriga omständigheter funnes böra beredas särskild utbildning, sagda kostnader skulle få uppgå till högst 1 200 kronor.

Enär anledning ej föreligger att i fråga om högre utbildning eleverna vid de icke-statliga skolorna skola vara sämre ställda än eleverna vid de staten tillhöriga skolorna och då merutgifterna för statsverket vid bifall till de sakkunnigas förslag torde bli relativt obetydliga, vill jag förorda detsamma.

Jämväl förslaget att stipendier för fortsatt utbildning i vissa fall skulle kunna beviljas redan utskrivna elever vill jag tillstyrka. Förutsättningen för en dylik så att säga förlängd eftervård bör dock vara att en sådan befinner sig påkallad med hänsyn till uppfostringssyftet. På sätt de sakkunniga föreslagit torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter rörande sättet för stipendiernas utdelande m. m. Stipendiebelopp bör ej få överstiga högsta medgivna kostnaden för eftervård, d. v. s. 1 200 kronor för år.

Kostnaderna för vård i skolor tillhörande barna- och ungdomsvården. Nuvarande bestämmelser.

Genom skyddshemsreformen övertog staten visserligen principiellt det ekonomiska ansvaret för skyddshemsverksamheten och landstingen befriades i enlighet härmed från bidragsskyldighet, men barnavårdsnämndernas avgifter ansågos dock böra behållas i viss omfattning. För vård i skyddshem erlättes av barnavårdsnämnden en årlig avgift av 300 kronor och för villkorligt utskrivna elever lämnas ersättning motsvarande skyddshemmets kostnader, dock med högst 75 kronor årligen. Dessutom betalar vederbörande nämnd för varje i skyddshem nyintagen elev en engångsavgift av 200 kronor som bidrag till elevens beklädning. För personer, som omhändertagits jämlikt 22 § d) barnavårdslagen, erlättes dock icke någon som helst avgift, utan deras vård bestrides helt av statsmedel.

Enligt gällande regler skola skyddshemsavgifterna uttagas av barnavårdsnämnderna i förskott för att i slutet av varje halvår regleras med hänsyn till de förändringar i vårdformen, som kunna ha inträffat under halvåret genom utskrivning, återtagning, intagning å sjukhus eller liknande.

De sakkunniga.

De sakkunniga hava till en början berört stadgandet att skyddshemsavgifterna skola uttagas av barnavårdsnämnderna i förskott samt härvid framhållit, att härav föranlett restitutionsförfarande föranledde många komplicerade räkneoperationer och överföringar av medel mellan barnavårdsnämnder och skyddshem. För de icke-statliga skyddshemmens del hade systemet medfört särskilda svårigheter, emedan avgiften för elev, som villkorligt utskrivits, beräknades per dag av den villkorliga utskrivningstiden. Oförutsedda förändringar — i regel återtagning av eleven eller sjukdomsfall — orsakade ofta att skyddshemmen icke kunde erhålla ersättning för en utgift, som de åsamkat sig i början av en elevs villkorliga utskrivning. På grund av de icke statliga skyddshemmens mycket svaga ekonomi framtvingade berörda förhållande att åtgärder för de villkorligt utskrivnas yrkesplacering eller utbildning understundom åsidosattes eller fördröjdes, i synnerhet som statsbidrag för villkorligt utskrivna beräknades efter liknande regler.

De sakkunniga erinra om att socialstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 mars 1939 begärt, att avgifterna skulle få uttagas i efterskott i stället för i förskott. Statsbidrag till eftervården samt barnavårdsnämndernas avgifter för villkorligt utskrivna borde enligt styrelsens mening avvägas med hänsyn till de verkliga kostnaderna under viss tidsperiod i stället för att utgå med visst belopp per dag. Socialstyrelsens framställning hade remitterats till skilda myndigheter men icke föranlett någon åtgärd. I en framställning den 25 september 1942 hade de sakkunniga därför uppdragit de av socialstyrelsen framförda synpunkterna. Förslaget hade sedermera varit föremål för viss överarbetning inom socialstyrelsen, som i yttrande den 13 mars 1944 i huvudsak tillstyrkt detsamma.

Ikraftträdande av lagarna om villkorlig dom och åtalseftergift hade bragt frågan om barnavårdsnämndernas kostnader för skyddshemselev i ett nytt läge. I en av de sakkunniga den 26 februari 1944 avgiven promemoria angående frågan om utvidgad samverkan mellan organen för tvångsuppfostran och skyddsuppfostran hade de sakkunniga anfört, att en förskjutning av klientelet från uppfostringsanstalt till skyddshem kunde förutses. Vilken omfattning denna förskjutning komme att få bleve beroende dels av domstolarnas benägenhet att använda villkorlig dom med skyddshemsvård, dels av barnavårdsnämndernas villighet att rekommendera och verkställa skyddsuppfostran. På sina håll förefunnes en tendens hos barnavårdsnämnderna att fästa stort avseende vid ekonomiska förhållanden. En tillämpning av lagen om villkorlig dom i full överensstämmelse med lagstiftarens avsikter torde dock helt kunna säkerställas, endast om anledningen till dylika ekonomiska överväganden bragtes ur världen. Ett steg i sådan riktning vore att låta kostnaden för behandling i skyddshem helt stanna å statsverket, när intagning skett i samband med villkorlig dom.

Då kunde emellertid lätt den situationen uppstå, att omhändertagande enligt barnavårdslagen förhalades och ersattes av förhandling inför domstol. Den mest ändamålsenliga lösningen vore därför, att all skyddshemsvård gjordes kostnadsfri för kommunerna. Många skäl talade för att frågan härom upptoges till prövning.

De sakkunniga hava nu föreslagit, att barnavårdsnämnderna befrias från här avsedda nämnderna nu åvilande kostnader för elev, som omhändertages å skyddshem. Härom anföres bland annat följande.

Enligt vad som under hand inhämtats har det förekommit, att barnavårdsnämnder i stället för villkorlig dom eller åtalseftergift förbunden med skyddshemsvård rekommenderat tvångsuppfostran för att på detta sätt nedbringa kostnaderna för de omhändertagna. Det har också anförts, att tvångsuppfostran för flickor vid någon domstol fått träda i stället för en eljest ifrågasatt villkorlig dom med skyddsuppfostran.

Ekonomiska hänsyn och i någon mån bristande företagsamhet torde ha samverkat till att skyddshemsvård icke använts i den utsträckning man kunnat vänta. Barnavårdsnämnderna behöva uppenbarligen stimuleras till att vidtaga de i varje fall mest ändamålsenliga åtgärderna för att icke de unga, som begått brott, senare skola behöva utsättas för mera omilda ingrepp än fostran i skolor tillhörande barna- och ungdomsvården. De sakkunniga anse, att ett mycket viktigt led i framkallandet av de nödvändiga åtgärderna är att befria nämnderna från kostnaderna för vård i skolor tillhörande barna- och ungdomsvården. Detta synes dessutom vara en logisk konsekvens av att staten i princip övertagit ansvaret för skyddshemsvården.

Såsom ett ytterligare skäl till att avgifterna böra avskaffas kommer att de omhändertagnas föräldrar ofta få en avog inställning till anstalten, emedan de av barnavårdsnämnderna bli krävda på belopp motsvarande avgift för vården. Det har även inträffat, att barnavårdsnämnd sökt uttaga kostnaden av eleven själv kanske långt efter det han blivit utskreven eller tillgodogjort sig ersättning av något litet kapital, som tillhört eleven.

De sakkunniga anse alltså icke att det ur statsfinansiell synpunkt finnes anledning att bekosta skyddshemsorganisationen med en blandning av statliga och kommunala medel.

De sakkunniga hava vidare ansett, att vissa andra med skyddshemsvården förbundna kostnader för elev böra bestridas av statsmedel samt anföra därom bland annat.

Enligt gällande bestämmelser åligger det barnavårdsnämnden att erlagga stadgad legosängsavgift under den tid elev är intagen i sjukvårdsanstalt, oavsett om sådan avgift utgår som för inomläns- eller utomlänspatient. I stället erlägges ingen skyddshemsavgift för motsvarande tid. — Oklarheten i bestämmelserna på nu nämnda punkter ha vållat åtskilligt besvär och skriftväxling. Stundom lyckas skyddshemmen att utfå ersättning av nämnderna för transport till sjukhus eller liknande inrättning. Barnavårdsnämnderna hävda emellertid i regel, att de icke äro skyldiga att för barn, som placerats i skyddshem, vidkännas andra kostnader än de som uttryckligen stå angivna i skyddshemsstadgan.

Inställelse av omhändertagna inför rätta torde alltmera sällan behöva ifrågakomma, sedan lagen om åtalseftergift trätt i kraft. På grund av denna

lag samt bestämmelsen i 44 § 4 mom. barnavårdslagen synes åtal blott undantagsvis komma att anställas emot den som begår brott efter intagningen i skola tillhörande barna- och ungdomsvården. Men omhändertagna, som före intagningen i sådan skola varit inblandade t. ex. i någon liga, torde fortfarande i vissa fall komma att instämmas till domstol. Skulle barnavårdsnämnderna vara skyldiga att ersätta dessa kostnader, kunde resultatet lätt bli irriterande tvister om sättet för inställelsen, storleken av traktamenten och liknande detaljer.

Barnavårdsnämnderna erlægga i allmänhet sjukvårdsavgifter, om hänvisning gives till stadgans uttryckliga bestämmelse. Det har dock inträffat, att barnavårdsnämnder bestridit att deras ersättningsskyldighet skulle innebära icke endast elev som vistas inom skyddshem utan även den som villkorligt utskrivits. Ersättning har ej kunnat utfås för elev, som företagit resor för poliklinisk behandling i närbelägen stad. Vård på sjukhus under den tid omhändertagen är elev vid skola tillhörande barna- och ungdomsvården är i regel av kort varaktighet. Mycket är sålunda icke att vinna på att bibehålla barnavårdsnämndens ersättningsskyldighet för dessa kostnader. Skulle fråga vara om sjukdom av sådan art, att elevens fosiran därigenom avbrytes för längre tid, bör han återlämnas till barnavårdsnämnden.

Samtliga förenämnda kostnader synas i likhet med skyddshemsavgifterna böra överflyttas till statsverket. Kostnaderna kunna icke läggas på skyddshemmen. Även om kostnaderna äro tämligen obetydliga, skulle de nämligen alltför mycket belasta de icke statliga hemmen, i synnerhet de som ekonomiskt äro mindre bärkraftiga.

Avskaffas barnavårdsnämndernas bidragsskyldighet på det sätt de sakkunniga nu föreslagit torde de icke statliga skyddshemmen genom ändringar i gällande avtal få tillföras ersättning av statsmedel.

Yttrandena.

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget att till statsverket överflytta de kostnader för skyddshemsvården, som fortfarande åvila barnavårdsnämnderna, samt understryker angelägenheten av att en sådan åtgärd snarast förverkligas.

Ungdomsvårdskommittén har förklarat sig hava svårt att taga bestämd ståndpunkt till förslaget att kommun, som föranstaltar om barns omhändertagande å skyddshem, helt befrias från ekonomiska förpliktelser för dessa barn, medan sådana åtgärder som utackordering i enskilt hem fortfarande skulle kräva kostnader för kommunerna. En av kommitténs ledamöter, *byråchefen A. Berggren* har beträffande sin ståndpunkt i denna fråga hänvisat till det av socialstyrelsen avgivna yttrandet.

Statskontoret avstyrker de sakkunnigas förslag i denna del samt anför bland annat:

Enligt statskontorets uppfattning innebär det en fullt konsekvent utformning av kommunernas ansvar för barnavården, att barnavårdsnämnd icke endast har att bära kostnaderna för omhändertagna barn, som av nämnden placeras i fosterhem, utan även åtminstone med belopp, som svarar mot dessa kostnader, bidrager till utgifterna för barn, som överlämnas till skyddshem. Vid den av 1936 och 1937 års riksdagar beslutade skyddshems-

reformen avvägdes ock avgifterna för skyddshemsvården i enlighet med denna princip. Vid bedömande av avgifternas storlek bör vidare uppmärksammas, att eftervårdsavgiften utgår med endast 75 kronor för år och elev räknat. På grund härav skulle redan vid ett genomförande av förslaget att med förkortande av tiden för anstaltsvistelsen förlänga tiden för de eftervårdande åtgärderna en lättnad för kommunerna uppkomma. Det är givetvis det oakttat möjligt, att de sammanlagda kommunbidragen för skyddshemsvård genomsnittligen kunna bliva något högre för varje omhändertagen än kostnaderna för utackordering, ett förhållande som dock icke kan klarläggas utan en närmare undersökning. Statskontoret måste emellertid för sin del finna det ganska rimligt, att kommunerna eventuellt skulle få vidkännas något större utgifter för det mera svåruppfostrade vanartsklientelet än för de av barnavårdsnämnderna omhändertagna ungdomar, som äro lättare att tillrättaföra. Ämbetsverket anser det vidare fullt berättigat, att de avgifter, om vilka här är fråga, slutligen gäldas av de omhändertagna barnens föräldrar, allra helst som barnen genom omhändertagandet tillförsäkras — förutom underhåll — en mer eller mindre omfattande yrkesutbildning. Vad utredningen anfört därom, att barnavårdsnämnderna — enligt vad man får antaga endast i undantagsfall — skulle av kostnadsskäl åsidosätta sin skyldighet enligt barnavårdslagen att sörja för skyddshemsvård, då sådan ur uppfostringssynpunkt är påkallad, torde icke utgöra tillräckligt skäl för ett slopande av avgifterna till skyddshemmen. Härutinnan förekommande missförhållanden lära få avhjälpas genom effektivare tillsyn över nämnderna. Slutligen må framhållas, att med utredningens betraktelsesätt införandet av kostnadsfri skyddshemsvård skulle vara ägnat att i en annan riktning föranleda missförhållanden, nämligen på det sätt att skyddshemsvård söktes i sådana fall, då densamma icke vore sakligt motiverad. Statskontoret anser sig på grund av det anförda böra föreslå, att den barnavårdsnämnd nu åliggande skyldigheten att utgiva skyddshemsavgift, eftervårdsavgift och beklädnadsbidrag i princip bibehålles. Endast i så måtto synes en ändring av gällande bestämmelser böra ske, att — i överensstämmelse med vad som redan nu iakttages beträffande de enligt 22 § d) barnavårdslagen omhändertagna — kostnaderna för den, vilken kvarstår såsom skyddshemselev efter 21 år, i sin helhet övertagas av statsverket.

Vad angår utgifterna för legosängsavgift, för transport till sjukvårdsinrättning eller sinnesslöanstalt samt för inställelse inför rätta, hänvisar statskontoret till utlåtanden som av ämbetsverket avgivits den 15 augusti 1940 över framställning från Stockholms stadsmission angående ifrågasatt ändring i 50 § skyddshemsstadgan och den 12 november 1942 över förslag av 1942 års skyddshemsutredning till vissa ändringar i skyddshemsstadgan m. m. Ämbetsverket, som i nämnda utlåtanden avstyrkt att skyddshemmen skulle beredas ersättning av statsmedel för dylika utgifter, säger sig alltså icke intaga denna ståndpunkt. Härutöver erinrar ämbetsverket om, att socialvårdskommittén i ett i april 1944 framlagt betänkande (SOU 1944: 15) föreslagit införande av allmän sjukförsäkring, vilket förslag redan varit föremål för förberedande bearbetning inom socialdepartementet. Därest en allmän sjukförsäkring genomfördes, torde ersättning för sjukhusvård även-

som, åtminstone i viss utsträckning, ersättning för resor till och från sjukvårdsanstalt komma att utgivas av sjukkassa. Eventuellt komme statsverket — i enlighet med en inom nämnda departement i ämnet utarbetad promemoria — att direkt övertaga ansvaret för sjukhusvården. Det ville förefalla statskontoret, som om i varje fall resultatet av det sålunda pågående utredningsarbetet på sjukförsäkringens område borde avvaktas, innan frågan om skyddshemselevernars sjukhusvård upptoges till övervägande.

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet anser frågan om överflyttande på statsverket av barnavårdsnämndernas kostnader böra närmare prövas i samband med de pågående allmänna undersökningarna om hur socialvårdsutgifterna böra fördelas mellan stat och kommun.

Föredraganden.

Vad till en början angår huvudfrågan, slopandet av de avgifter, som barnavårdsnämnderna ha att erlægga till skolor tillhörande barn- och ungdomsvården för därstädes omhändertagen ungdom, vill jag framhålla, att ifrågasvarande avgifter knappast kunna anses vara särskilt betungande för kommunerna. Av sådan anledning anser jag tillräckliga skäl icke föreligga att för närvarande tillstyrka de sakkunnigas förslag. Slopandet av avgifterna kan emellertid komma att ingå som ett led i frågan om överförande överhuvud på statsverket av vissa smärre utgifter för sociala ändamål, som för närvarande åvila kommunerna. Frågan härom torde emellertid böra avgöras i annat sammanhang.

Förslaget att ifrågasvarande avgifter, vilka för närvarande erläggas av barnavårdsnämnderna i förskott, i stället skulle inbetalas i efterskott anser jag medföra en avsevärd förenkling i fråga om sättet för avgifternas erläggande. I ett par av de yttranden, som avgåvos över socialstyrelsens framställning om en övergång till avgifternas erläggande i efterskott, uttalades visserligen farhågor för att vissa skolor skulle ha svårt att med hänsyn till sin ekonomi kunna genomföra en sådan omläggning. Då emellertid sådana svårigheter, därest de uppstå, äro övergående, räknar jag med, att de ej skola medföra några mera allvarliga olägenheter. Jag vill därför tillstyrka nämnda förslag.

Vad angår de av de sakkunniga särskilt berörda utgifterna för transport av elev till sjukhus eller liknande inrättning samt elevs inställelse inför domstol vill jag erinra om att socialstyrelsen och statskontoret i yttranden över de sakkunnigas förenämnda promemoria den 25 september 1942 anført, att kostnaderna för överflyttning av elev till sjukvårdsinrättning och sinnesslöanstalt åvilade barnavårdsnämnderna i enlighet med 36 § barnavårdslagen. Beträffande kostnaderna för inställelse inför rätta ansåg statskontoret, att även nämnda kostnader borde åvila barnavårdsnämnderna, där fråga vore om inställelse på grund av åtal, som anställts för förseelse, begången före intagning å skyddshem. Vad angick åtal för förseelse, som begåtts efter det elev intagits

å skyddshem för vård eller observation, anförde statskontoret, att skyddshemmet måhända icke kunde undandraga sig att gälda de av inställelsen för-
anledda kostnaderna, men ansåg, att dessa skulle kunna bestridas av de in-
komster — statsbidrag och kommunala bidrag m. m. — vilka redan stode till
hemmets förfogande. Socialstyrelsen föreslog däremot sådan ändring av
skyddshemsstadgan, att bidrag skulle kunna utgå för inställelse i sist-
nämnda fall.

För egen del vill jag beträffande här berörda kostnader föreslå sådan änd-
ring av skyddshemsstadgan att på sätt socialstyrelsen föreslagit kostnader för
inställelse inför rätta på grund av åtal för brott, som begåtts efter intagningen
å skola, tillhörande barna- och ungdomsvården, må bestridas av statsmedel.
Övriga här avsedda kostnader anser jag i likhet med berörda myndigheter
böra åvila barnavårdsnämnderna på grund av stadgandet i 36 § barnavårds-
lagen.

Kostnadsberäkningar.

De sakkunniga.

Genomförandet av de av de sakkunniga föreslagna åtgärderna skulle
medföra ökade direkta utgifter för statsverket *dels* för bestridande av kost-
naderna för konsulentorganisationen, *dels* för utrustning och igångsättande
av de föreslagna inackorderingshemmen samt ett mindre årligt bidrag, om
inackorderingshemmen icke skulle bli helt utnyttjade, *dels* ock genom över-
flyttande på staten av vissa utgifter för verksamheten, vilka nu åvila kom-
munerna.

De sakkunniga framhålla, att vid det ekonomiska bedömandet av de sak-
kunnigas förslag borde observeras, att de kostnader, som ett genomförande
av detta förslag skulle medföra, icke torde innebära några verkliga utgifts-
stegringar för det allmänna. Förslaget syftade nämligen i stort sett till att
genom tidigare utskrivning möjliggöra den omhändertagna ungdomens fost-
ran utanför anstalterna i större utsträckning än vad nu vore fallet. Då den
öppna vården givetvis vore billigare än den på grund av förhållandena rela-
tivt dyrbara undervisningen vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvår-
den, måste varje förskjutning i avsedd riktning medföra minskning av det
allmännas utgifter för det ändamål, varom här är fråga. Härtill komme att
en effektiv eftervård torde föra med sig, att villkorligt utskrivna elever i
mindre utsträckning än tidigare behövde återtagas till anstalterna samt med-
förde större möjligheter att överhuvud taget hindra elevernas återfall i
asocialitet.

De sakkunniga hava beräknat kostnaderna sålunda.

För avlöandet av fyra konsulenter för eftervården (Eo 23) skulle så
länge de vore placerade i Stockholm den årliga kostnaden bliva 40 400
kronor, därav för grundlöner efter avdrag av pensionsavgifter 30 400 kro-

nor samt för dyrtidskompensation 10 000 kronor. Konsulenternas årliga resekostnader hava beräknats till sammanlagt 10 000 kronor.

Kostnaderna för inackorderingshemmen hava, med utgångspunkt från att antalet sådana hem tills vidare bör inskränkas till sammanlagt 37, uppskattats till för inventarieanskaffning ($8\,000 \times 37$) 296 000 kronor samt för bidrag till årshyran ($2\,500 \times 37$) 92 500 kronor. Sammanlagda kostnaden för upprättandet av inackorderingshemmen skulle sålunda uppgå till ($296\,000 + 92\,500$) 388 500 kronor. De sakkunniga ha beräknat att fyra eller fem år skulle komma att förflyta, innan samtliga inackorderingshem äro iordningställda. Fördelas kostnaden på fem år, skulle sålunda statsverket få vidkännas en årlig engångsutgift av 77 700 kronor intill dess samtliga föreslagna inackorderingshem kommit till stånd.

Svårare vore, anföra de sakkunniga, att beräkna storleken av de bidrag, som kunde behöva utgå till driften. De sakkunniga, som räknade med att platser endast undantagsvis skola stå lediga, ansåge det kunna antagas att av samtliga platser fem stycken i medeltal per år icke komme att vara belagda. Med en avgift för inackorderingen å 120 kronor i månaden eller 1 440 kronor för år skulle då uppstå en årlig förlust av 7 200 kronor. Vid denna beräkning hade hänsyn dock icke tagits till det förhållandet att vissa kostnader sjönke, då beläggningen minskade. Det syntes därför vara tillräckligt att beräkna kostnaden för ett års driftbidrag till omkring 5 000 kronor.

De kostnader, som skulle överflyttas på statsverket, om barnavårdsnämndernas kostnader för skyddshemsvården avskaffas, hava de sakkunniga uppskattat till inalles i runt tal 500 000 kronor.

Med bortseende från engångsutgifter samt överflyttning till staten av kostnader, som nu åvila kommunerna, skulle den årliga merkostnaden för det allmänna vid genomförandet av de sakkunnigas samtliga förslag kunna uppskattas till omkring ($40\,400 + 10\,000 + 5\,000$) 55 400.

Föredraganden.

Med hänsyn till vad jag i det föregående förordat komma kostnaderna för statsverket ej att bli av den storleksordning, som de sakkunniga räknat med. Sålunda bortfalla helt de till en halv miljon kronor beräknade utgifter, som skulle kommit att åvila statsverket, därest skyddshemsavgifterna skulle ha slopats.

Kostnaderna för statsverket vid bifall till vad jag i det föregående förordat avse till en början bidrag för inrättandet av de sju inackorderingshem, vilka jag ansett böra komma till stånd under nästa budgetår. De genomsnittliga bidragen för inrättandet av varje inackorderingshem torde med hänsyn till vad jag tidigare föreslagit rörande storleken av föreståndareparets bostad få beräknas till 11 000 kronor, därav 8 000 kronor för inventarieanskaffning samt 3 000 kronor för bestridande av första årets hyra. Sammanlagda kost-

naderna för engångsbidrag till hemmens upprättande skulle således uppgå till 77 000 kronor, vilket belopp torde böra anvisas under ett särskilt anslag av reservationsanslags karaktär. Anslaget synes böra benämnas Skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Bidrag till inrättande av inackorderingshem. För täckande av underskott i hemmens drift, som kunna komma att uppstå i anledning av att platser å hemmen stå vakanta, synes med hänsyn till att hemmen erhålla bidrag till täckande av hela hyreskostnaden under första året ej behöva beräknas några medel.

För arvoden åt de 2 konsulenter, vilka jag ansett böra försöksvis anställas under nästa budgetår, torde böra beräknas ett belopp av 19 200 kronor. Jag har härvid räknat med att de assistenter som kunna komma i fråga till dessa befattningar, med hänsyn till löneklassplaceringen å sin ordinarie tjänst skola vara berättigade till arvoden motsvarande 21 löneklassen. Kostnaderna härför synas kunna belasta den under anslaget Skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar upptagna anslagsposten avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. Konsulenternas resekostnader torde få bestridas från anslaget till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader.

De av mig förordade ändringarna i fråga om beräkningen av statsbidraget till de icke statliga skolorna tillhörande barna- och ungdomsvården för bestridande av eftervårdskostnaderna m. m. torde föranleda vissa merutgifter för statsverket. Att beräkna dessa utgifter låter sig ej på förhand göra, men några större belopp torde det ej komma att röra sig om.

För genomförandet av vissa av de av mig framlagda förslagen torde fordras vissa ändringar i eller tillägg till gällande avtal mellan staten och de icke statliga skolorna tillhörande barna- och ungdomsvården. Därest riksdagen ej har något att erinra däremot, torde Kungl. Maj:t med styrelserna för respektive skolor få träffa överenskommelser om de ändringar i avtalen, som må föranledas av de här framlagda förslagen.

Tillsättande av personal vid statliga och icke statliga skolor tillhörande barna- och ungdomsvården.

Nuvarande ordning.

Enligt nuvarande ordning tillsättes chef för skyddshem för sjäsligt abnormalt manliga elever av Konungen efter förslag av socialstyrelsen, som därvid har att samråda med medicinalstyrelsen. Skyddshemmets styrelse avger eget yttrande.

Föreståndare- (rektors-) befattning tillsättes av socialstyrelsen, sedan skyddshemmets styrelse avgivit yttrande och förslag.

Övriga ordinarie och icke-ordinarie befattningshavare tillsätts av skyddshemmets styrelse, ordinarie dock först efter förslag av skyddshemsinspektören. På inspektörens förslag skola upptagas tre lämpliga sökande, eller det

mindre antal som anmält sig, i den ordning de finnas framför andra och sinsemellan äga företräde i fråga om lämplighet.

Besvär över beslut såväl av skyddshemsstyrelse som av skyddshemsinspektören kunna anföras hos socialstyrelsen.

De sakkunniga.

Den nuvarande ordningen för tillsättande av här ifrågavarande personal hava de sakkunniga ansett vara alltför omständlig. De påpeka, att vid tillsättande av ordinarie tjänst sökande skulle kunna besvara sig först över skyddshemsinspektörens förslag och därefter över styrelsens val av befattningshavare. Båda ärendena skulle kunna fullföljas hos Kungl. Maj:t. Detta tillvägagångssätt hade dock i själva verket aldrig tillgripits. Det fåtal överklaganden, som förekommit vid tillsättande av ordinarie tjänster, hade samtliga gällt skyddshemsinspektörens förslag. I ett fall hade besvären fullföljts hos Kungl. Maj:t.

En annan olägenhet med den nuvarande formen för tjänstetillsättning vore, att skyddshemsstyrelsen, innan den beslutade tillsättande, rätteligen borde avvakta utgången av klagotiden över skyddshemsinspektörens förslag, vilket dröjsmål kunde orsaka allvarliga svårigheter på skyddshemmet.

De sakkunniga anför i denna fråga ytterligare bland annat.

Den främsta anledningen till att söka en annan ordning än den nuvarande för tillsättandet av tjänsterna är emellertid behovet att tillförsäkra personalen vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården befordran icke blott vid den skola, där de äro anställda, utan inom organisationen i dess helhet. De lokala styrelserna kunna ej väntas besitta den personkänedom, som befrämjar en rättvis befordringsgång. Det kan tänkas, att en styrelse, som under en jämförelsevis kort tid haft tillfälle att på sin anstalt iakttaga en befattningshavare, föredrager honom framför en mera meriterad och lika lämplig person, som haft sin tjänstgöring förlagd till en annan skola. Den uppskattning av de sökandes inbördes lämplighet, som avspeglas i inspektörens förslag, kan ej förutsättas alltid bli utslagsgivande för styrelserna vid deras val.

De sakkunniga ha av anförda skäl funnit lämpligt föreslå, att samtliga tjänster i högre lönegrad än den femte — med undantag av chef för skola för manliga elever, som äro själsligt abnorma — skola tillsättas av socialstyrelsen, sedan vederbörande lokala styrelse avgivit yttrande i ärendet. De lokala styrelsernas medinflytande torde härigenom bli tryggt. De böra ha tillfälle att uttala sig om vem eller vilka personer, som enligt deras uppfattning äro lämpligast för tjänsten. Däremot är det ej nödvändigt, att styrelserna, därest de ej önska det, ingå i detaljprövning av de sökandes meriter. Det bör sålunda vara styrelserna obetaget att formulera sina yttranden såsom ett förord för en person, såsom ett förslag upptagande två eller tre sökande eller som ett allmänt omdöme rörande samtliga sökandes inbördes förtjänster.

De sakkunniga föreslå vidare, att även antagande av personal i icke-ordinarie befattningar i högre lönegrad än den femte bör ske på samma sätt som

vid utseende av ordinarie befattningshavare. Sådan icke-ordinarie befattningshavare kunde nämligen komma att under en följd av år uppehålla tjänst vid skola tillhörande barna- och ungdomsvården.

Besvär över lokal styrelses yttrande i fråga rörande tjänstetillsättande anse de sakkunniga lämpligen icke böra få föras, eftersom yttrandet är av förberedande natur. Över socialstyrelsens beslut skulle däremot besvär kunna anföras i vanlig ordning hos Kungl. Maj:t.

Yttrandena.

Vad de sakkunniga föreslagit i här förevarande hänseende har i allmänhet lämnats utan erinran.

Styrelserna för Göteborgs stads skolhem och hemskola samt skol- och yrkeshem hävda däremot bestämt, att föreskrifterna enligt nu gällande avtal även i fortsättningen böra gälla vid behörighetsförklaring av sökande och tillsättning av tjänster. Därest Göteborg och Stockholm i fortsättningen skulle ha betydande ekonomiska åligganden för skyddshemsverksamheten, borde deras nuvarande rättigheter på detta område ej beskäras.

Styrelsen för Morängens hemskola anser det för diakonissanstalternas skyddshem vara intet mindre än ett livsvillkor, att styrelsen har ett avgörande inflytande på personvalet.

Föredraganden.

Den av de sakkunniga föreslagna ändrade ordningen för tillsättande av tjänster vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården torde medföra förbättrade möjligheter för den vid skolorna arbetande personalen att vinna befordran inom organisationen i dess helhet och därmed större utsikter att på varje befattning placeras den för befattningen lämpligaste. Då samtidigt den av de sakkunniga föreslagna ordningen torde tillförsäkra den lokala skolstyrelsen erforderligt inflytande vid tillsättningsärendenas behandling, har jag ansett mig böra förorda, att de sakkunnigas förslag vinner tillämpning vid de statliga skolorna från och med nästa budgetår. Frågan om införandet av en motsvarande ordning för tjänstetillsättningar vid de icke-statliga skolorna torde få bli beroende på de bestämmelser härom, som kunna komma att inflyta i avtalen med skolornas huvudmän.

Anslagsbehovet för budgetåret 1946/47.

Jag övergår härefter till att behandla frågan om medelsbehovet till skyddshemsvården under nästa budgetår, varom socialstyrelsen i sin tidigare omförmälda skrivelse den 10 december 1945 framlagt förslag.

1:o) **Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar, förslagsanslag.**

Budgetår	Anslag	Nettoutgifter
1944/45	733 000	770 839
1945/46	770 000	—
1946/47 (förslag)	919 000	—

Kungl. Maj:t har den 29 juni 1945 fastställt personalförteckning för statens skyddshem (statsliggaren s. 255). Samtidigt har Kungl. Maj:t fastställt följande avlöningsstat, att tillämpas tillsvidare från och med budgetåret 1945/46:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	217 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	8 200
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	449 500
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	95 300
	<u>Summa kronor 770 000</u>

Den i avlöningsstaten upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, vilken tidigare varit maximerad, har från och med budgetåret 1944/45 uppförts med förslagsvis angivet belopp, som icke utan Kungl. Maj:ts medgivande må överskridas. Anledningen härtill är, att det ansetts lämpligt, att lärare och assistenter vid skyddshemmen under något eller några års prövotid förordnas såsom extra tjänstemän, utan hinder av att en ordinarie tjänst står obesatt under tiden, samt att ett sådant system medfört behov av större rörlighet i fråga om utgifterna under innevarande anslagspost än som tidigare förelegat. Det har förutsatts, att medgivande att överskrida anslagsposten icke skulle lämnas annat än av nu nämnd anledning eller enligt eljest av riksdagen lämnad fullmakt att överskrida dylik anslagspost, som är maximerad.

Socialstyrelsen påpekar i sin nyss omförmälda skrivelse, att styrelsen komme att i stället för benämningen skyddshem använda beteckningen skolor tillhörande barna- och ungdomsvården samt de nya benämningar på de särskilda skolorna, vilka föreslagits av 1942 års skyddshemsutredning.

Socialstyrelsen har räknat med, att under budgetåret 1946/47 följande 17 anstalter skulle vara i verksamhet, nämligen för *manliga elever*: Lövsta skolhem och yrkesskola, Långanäs, Ljungaskogs, Forsane och Sundbo yrkesskolor, Vemyra och Johannisbergs skolhem och yrkesskolor, Hammargårdens, Folåsa, Östra Spångs, Gräskärrens, Åkerby och Engesbergs skolhem samt för *kvinnliga elever*: Sonestorps yrkes- och hemskola, Brättegårdens och Hornö yrkesskolor samt Broby skolhem. På grund av läget på byggnadsmarknaden hade den av 1945 års riksdag beslutade utbyggnaden av Långanäs och Östra Spång icke kunnat verkställas så snabbt som beräknats. Långanäs torde kunna tagas i bruk för det ökade elevantalet under sommaren 1946. Vid Östra Spång torde däremot den ena elevförläggningen icke

bli inflyttningsfärdig förrän ett stycke in på år 1947. Detta gjorde, att Åkerby skolhem, som staten arrenderade av Örebro läns landsting, icke såsom tidigare beräknats torde kunna läggas ned vid arrendetidens utgång den 31 december 1946. Under förutsättning att landstinget medgäve fortsatt arrende, syntes det lämpligt att Åkerby nedlades först med vårtermi- nens slut 1947. Socialstyrelsen räknade med hemmets bibehållande under hela budgetåret 1946/47.

Socialstyrelsen erinrar om att styrelsen den 29 juni 1945 erhållit i uppdrag av Kungl. Maj:t att verkställa utredning rörande frågan om reglering av arbetstiden för sådana personalgrupper vid statens skyddshem, för vilka dylik reglering icke redan genomförts, samt att till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Styrelsen uppger, att arbetstiden för den personal, vars arbetstid ej vore reglerad, varierade i hög grad, men att den vore mycket lång för en stor del av personalen. Till belysning därav har styrelsen lämnat följande uppgifter rörande arbetstidens längd för vissa befattningshavarekategorier:

	Lägst	Högst	Genomsnitt
Avdelningsföreståndare, lärare, assistenter	51	68	57,5
Yrkeslärare	48	60	51
Arbetsledare vid skolhem för gossar	48	69	61,5
Kvinnliga vårdare vid Lövsta samt husmödrar vid pojkhemmen	48	75	60,5
Skötare, gårdskarlar, nattvakter	48	57	52,5
Trädgårdsmästare, rättare, ladugårdsförmän . . .	48	57	51,5
Folkskollärarinnor vid flickhem	45	55	48,5
Facklärarinnor vid flickhem	54,5	73	61
Tvättföreständerskor, kokerskor, biträden	48	66,5	53,5

I anslutning härtill framhåller styrelsen, att den förebragta arbetstidsutredningen otvetydigt givit vid handen, att en reglering av arbetstiden till 48 timmar per vecka för samtliga personalkategorier skulle nödvändiggöra ett betydande personaltillskott och alltså kräva relativt stora kostnader. Styrelsen hade ansett riktigt att undersöka möjligheterna till rationaliserande åtgärder för att minska arbetstiden för personalen. I detta syfte hade styrelsen bland annat vänt sig till statens organisationsnämnd, på vars förslag en förberedande undersökning av arbetsförhållandena i allmänhet vid skyddshemmen anordnats. På grund av vad som framkommit vid denna undersökning hade styrelsen och nämnden i skrivelse den 28 november 1945 hos Kungl. Maj:t hemställt, att en organisationsundersökning måtte anordnas vid skyddshemmen. I avbidan på genomförandet av en sådan undersökning, hyste styrelsen den uppfattningen, att en arbetstidsreglering nu icke borde komma till stånd. Detta innebure dock icke, att frågan om en arbetstidsbegränsning helt skulle skjutas på framtiden. Befattningshavare med långa arbetstider borde redan från och med budgetåret 1946/47 få lättnader eller kompensation i någon form. Arbetstidsbegränsning borde dock

icke åstadkommas genom att nya tjänster av permanent natur nu tillskapades. Ett dylikt ställningstagande borde — med vissa undantag — uppskjutas till dess genom organisationsundersökningen en fullständigare överblick över arbetskraftsbehoven vunnits.

Frågan bör enligt styrelsens mening temporärt lösas på det sättet, att ett visst belopp ställes till styrelsens förfogande för att åstadkomma en skäligen arbetstidsbegränsning för befattningshavare med särskilt lång arbetstid eller för att i de fall, där en arbetstidsbegränsning av något skäl ej låte sig genomföras, ge möjlighet att erbjuda befattningshavaren kompensation i någon form, såsom extra ledighet eller övertidsersättning. I många fall syntes arbetstidsbegränsning endast kunna uppnås genom att tillfällig personal anställdes på heltidstjänstgöring. I viss utsträckning borde det dock vara möjligt att utnyttja deltidstjänstgörande personal. Allteftersom organisationsundersökningen framskred och gäve resultat, som genast kunde praktiskt omsättas, kunde styrelsen i dylika fall återkalla lämnade medgivanden eller på annat sätt ändra vidtagna dispositioner.

Socialstyrelsen har i anslutning härtill föreslagit, att vissa nya tjänster redan nu inrättas vid de för kvinnliga elever avsedda skolorna Sonestorp, Brättegården och Broby. Arbetsförhållandena vid nämnda skolor hade under senare år föranlett upprepade framställningar om personalökning från såväl personalen som skolornas styrelser. Det hade därvid framhållits, att inom undervisningsväsendet ingenstädes förekomme så dryg arbetstid för kvinnlig lärarpersonal som vid skyddshemmen för flickor.

Såvitt angår Sonestorps skola anför socialstyrelsen, att, sedan mödraavdelningen vid Hornö fått nedläggas, belastningen vid Sonestorp kommit att avsevärt öka. På framställning av socialstyrelsen hade Kungl. Maj:ten medgivit, att en tillfällig befattningshavare under budgetåret 1945/46 finge anställas såsom biträde åt avdelningsföreståndarinnan vid Sonestorps hemskolas mödraavdelning. Arvodet till biträdet fastställdes till högst 375 kronor per månad. Enligt styrelsens uppfattning borde mödraavdelningen vid Hornö tills vidare icke återupptagas. Så länge Sonestorps mödraavdelning sålunda ersatte den vid Hornö nedlagda, borde den tillfälliga befattningshavaren fortfarande bibehållas vid Sonestorp. Det syntes emellertid lämpligt, att denna tjänst från och med budgetåret 1946/47 upptoges såsom en biträdande avdelningsföreståndarinetjänst i lönegrad Ex 17.

Socialstyrelsen — som hänvisar till ett av styrelsen framlagt förslag rörande viss ändring i de kvinnliga lärarnas löneställning, för vilket redogöres i det följande — har vidare föreslagit, att vid Sonestorp anställas ytterligare en befattningshavare, benämnd assistent, i lönegraden Ex 19. Denna befattningshavare borde ha folkskollärare- eller gymnastikdirektörsexamen eller motsvarande utbildning och skulle hava till huvuduppgift att svara för viss teoretisk undervisning samt gymnastik- och fritidssysselsättningar. Styrelsen uppger, att arbetstiden för den heltidsanställda personalen vid sko-

lan i genomsnitt utgjorde 51 timmar per vecka. Vid bifall till nyssnämnda förslag skulle timarvoden å tillhopa 1 000 kronor till viss deltidsanställd personal kunna inbesparas.

Vad angår Brättegårdens skola påpekar styrelsen, att denna skola sedan år 1944 använts till hemskola för flickor med särskilt goda skolbetyg. Den teoretiska undervisningen hade lagts upp enligt i huvudsak samma program som folkhögskolornas första årskurs. Detta pedagogiska experiment hade utfallit mycket väl, och överläggningar hade förts mellan socialstyrelsen och skolöverstyrelsen angående möjligheten av att ytterligare markera Brättegårdens särställning bland de övriga skolorna av här ifrågasvarande art. Personalen bestode, utom av rektor och ett manligt biträde (rättare), av en lärarinna i folkhögskoleämnen, två lärarinnor i hushållsgöromål, en slöjdlärarinna och en tvättförestånderska. För gymnastik- och sångundervisning anlätades deltidsanställd personal, vars årsarvoden uppginge till sammanlagt 800 kronor för år. Arbetsförhållandena hade varit särskilt betungande för lärarinnan i folkhögskoleämnen, vars arbetstid — huvudsakligen undervisning — uppginge till i genomsnitt 52 timmar per vecka. Skolkökslärarinnan hade 60, lantushållslärarinnan 67, slöjdlärarinnan 63 och tvättförestånderskan 59 timmar per vecka.

Socialstyrelsen föreslår, att personalen från och med budgetåret 1946/47 förstärkes med ytterligare en lärarinna i folkhögskoleämnen, vilken föreslås placerad som assistent i lönegraden Ex 19, samt med en lärarinna i hemvård. Innehavaren av sistnämnda befattning borde ha minst ekonomiföreståndarinneutbildning och därutöver påbyggnad i olika yrkeskurser i sömnad och tvätt. Styrelsen föreslår, att befattningen placeras i lönegraden Ex 11. Behov av den nuvarande deltidsanställda personalen skulle härvid ej längre föreligga.

I fråga om Broby skolehem upplyser socialstyrelsen, att arbetstiden utgjorde, för hemmets två folkskollärarinnor vardera 43 timmar, för slöjdlärarinnan 71, för hushållslärarinnan 69,5 och för kokerskan 58 timmar per vecka i genomsnitt. Styrelsen föreslår, att en lärarinna i hemvård i 11 lönegraden anställs. För denna befattningshavare borde uppställas samma kompetensvillkor som i fråga om motsvarande tjänst vid Brättegårdens yrkesskola.

För att åstadkomma en arbetstidsbegränsning till 48 timmar i veckan för personal i 12 lönegraden och därunder vid övriga stilliga skolor tillhörande barna- och ungdomsvården skulle erfordras, anför styrelsen vidare, att där nyanställas 1 vårdare, 2 skötare, 10 nattvakter, 3 gårdskarlar, 16 biträden, samt 1 lärarinna i hemvård.

Under förutsättning att vårdaren avlönades enligt lönegraden Ex 8, skötarna enligt lönegraden Ex 6, nattvakterna och gårdskarlarerna enligt lönegraden Ex 5, biträdena enligt löneplan V lönegraden d och hemvårdslärarinnan enligt lönegraden Ex 11, skulle årsbeloppet utom rörligt tillägg och

kristilllägg uppgå till omkring 63 600 kronor. Då emellertid styrelsen utginge ifrån att organisationsundersökningen efter hand borde kunna ge resultat, som verkade arbetsbesparande, ansåge sig styrelsen för en provisorisk arbetstidsbegränsning under kommande budgetår vid nu nämnda skolor icke behöva räkna med högre belopp än 50 000 kronor å anslagsposten till icke-ordinarie personal.

Socialstyrelsen har återkommit till ett av styrelsen i dess anslagsäskanden för budgetåret 1943/44 framfört förslag, att kontorsbiträdestjänster skulle inrättas vid vissa skyddshem. Framställningen, för vilken redogjorts i 1943 års statsverksproposition (V. s. 103 ff), föranledde ej annan åtgärd än att ett belopp av 12 000 kronor beviljades för kostnader till biträdes-hjälp för utförande av skrivarbeten och därmed jämförliga göromål under budgetåret 1943/44. Även för de påföljande budgetåren ha motsvarande belopp anvisats. Beloppet har fördelats sålunda att yrkeshemmen erhållit 100 kronor och de övriga hemmen 50 kronor per månad för anlitande av skrivhjälp.

Styrelsen hänvisar till en skrivelse från föreningen Sveriges skyddshemsrektorer, vari dessa framhållit, att rektorer, lärare och assistenter för närvarande finge ägna en icke obetydlig del av sin arbetstid till sådant kontorsarbete, som mycket väl skulle kunna utföras av betydligt billigare arbetskraft. Socialstyrelsen finner högst påkallat, att frågan om kontorsbiträdes-hjälp vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården nu upptages till förnyat övervägande. Den organisationsundersökning, vilken förutsattes skola äga rum under år 1946, syntes icke böra lägga hinder i vägen för en åtminstone tillfällig lösning av här föreliggande verkligt trängande spörsmål, vilket vore av stor betydelse för det pedagogiska arbetet vid skolorna. Skulle organisationsundersökningen ge vid handen, att frågan om skrivhjälp borde lösas på andra vägar, kunde en ändring vidtagas från och med budgetåret 1947/48.

Socialstyrelsen föreslår därför, att ett kontorsbiträde i lönegraden Ex 4 får anställas vid vardera av följande skolor: Långanäs, Ljungaskog, Forsane, Sundbo, Vemyra, Johannisberg, Hammargården och Östra Spång samt att 900 kronor ställas till förfogande för var och en av övriga statliga skolor med undantag för Lövsta, vid vilken sistnämnda anstalt ett kameralbiträde redan nu finnes anställt. Avlöningsbeloppet för kontorsbiträdena har beräknats uppgå till i runt tal 16 400 kronor och för den övriga skrivhjälp till 7 200 kronor.

Styrelsen har vidare hemställt om anvisande av ökat belopp för anlitande av vikarier. Styrelsen framhåller, att under de senaste åren på grund av knappa anslag vikarier icke kunnat anställas i tillräcklig omfattning för semesterledig personal samt att detta medfört stora olägenheter och när det gällde verkstäderna även direkt ekonomisk förlust. Det till vikariatsersättningar beräknade beloppet, vilket för innevarande budgetår utgjorde

4 000 kronor, borde därför för budgetåret 1946/47 höjas till 10 000 kronor. Sistnämnda belopp räckte visserligen inte på långt när för anställande av vikarier för all semesterledig personal men innebure dock i jämförelse med nuvarande situation en betydlig förbättring.

Styrelsen anser sig i detta sammanhang böra till behandling upptaga frågan om löneställningen för rektorer och folkskollärare vid skolorna för kvinnlig ungdom. Härom anför styrelsen följande:

Medan rektorerna vid motsvarande skolor för manlig ungdom placerats i lönegraderna Eo 25 och Eo 23, ha rektorerna vid skolorna för kvinnlig ungdom placerats i lönegraden A 19. Folkskollärare och assistenter vid skolorna för manlig ungdom ha placerats i lönegraden A 19 medan folkskollärarinnorna vid skolorna för kvinnlig ungdom placerats en lönegrad lägre.

Denna lönemässiga skillnad mellan manliga och kvinnliga befattningshavare i likartad tjänsteställning bör enligt socialstyrelsens mening ej längre upprätthållas. Erfarenheten har visat, att de kvinnliga rektorernas ansvar och arbetsbörda är väl så stor som de manligas. Vad beträffar lärarna anser styrelsen, att skillnaden i arbetsbörda mellan manliga och kvinnliga befattningshavare ej är av beskaffenhet att motivera den rådande olikheten i löneställning.

Styrelsen vill därför föreslå, att rektorerna vid Sonestorps yrkes- och hemskola, Brättegårdens yrkesskola och Broby skolhem uppflyttas till lönegraden Eo 23, varvid 3 tjänster som rektor i lönegraden A 19 kunna överföras till övergångsstat. Vidare föreslår styrelsen, att 3 tjänster såsom folkskollärarinna i lönegraden A 18 förändras till två befattningar såsom folkskollärare i lönegraden A 19 (Broby) och en befattning som assistent i lönegraden A 19 (Brättegården).

Socialstyrelsen har vidare föreslagit, att en befattning såsom biträdande lärarinna, tillika husmoder, i lönegraden A 11 vid Lövsta skolhem och yrkesskola förändras till en tjänst som folkskollärare i lönegraden A 19. Styrelsen har därvid stött sig på bland annat skolstyrelsens uttalande, att för tjänsten, vilken innefattade full lärartjänst vid hemmets folkskola samt deltagande i vakter och utförande av intelligensundersökningar, krävdes, förutom rent personliga kvalifikationer, folkskollärarytbildning samt härutöver viss specialutbildning, då undervisningen avsåge elever, som vore debila och lede av uppmärksamhetsrubbnigar.

Styrelsen omnämner fortsättningsvis, att framställningar rörande olika befattningars lönegradsplacering gjorts hos styrelsen. Med hänsyn till, bland annat, den förutsatta organisationsundersökningen ville styrelsen icke nu avgiva något förslag i dessa frågor utan i stället hemställa, att Kungl. Maj:t måtte företaga en utredning rörande lönegradsplacering för olika befattningshavargrupper vid statliga skolor tillhörande barna- och ungdomsvården. Härvid borde även frågan angående rektorernas löneställning prövas.

Under hänvisning till nyss angivna organisationsundersökning har styrelsen vidare ansett viss försiktighet böra iakttagas vid ordinarie- eller extra

ordinariesättning av personal. Av de i sådant hänseende gjorda framställningarna ansåge sig styrelsen ej kunna biträda mer än en, nämligen angående överförande å ordinarie stat av en arbetsledarebefattning (Eo 10) vid Johannisbergs skolhem och yrkesskola. Innehavaren av befattningen hade sedan år 1941 haft anställning som arbetsledare vid statligt skyddshem.

Vidare föreslår socialstyrelsen, att ett särskilt belopp anvisas för ersättning åt praktikanter. Styrelsen anför härom bland annat:

Utbildningen vid socialinstitutet förutsätter, att eleverna dessförinnan eller under studietiden fullgöra viss praktiktjänstgöring vid olika sociala institutioner. Även för blivande lärare och präster föreslås ofta dylik tjänstgöring. Bland institutioner som av socialinstitutet särskilt rekommenderas för praktikanttjänstgöring stå skolorna tillhörande barna- och ungdomsvården i främsta rummet. Det är givetvis av stor betydelse, att dylik praktiktjänstgöring, vilken vanligen omfattar en tid av tre månader, kan medgivas på så billiga villkor som möjligt för eleverna. Socialstyrelsen har för de statliga skolornas del medgivit, att praktikanter, som hänvisas från socialstyrelsen, må mottagas mot ersättning för kost och logi. I den mån eleven kan utföra arbete, som kommer skolan till nytta, må skolstyrelsen kunna medgiva honom att uppbära ersättning uppgående högst till belopp, som motsvarar kostnaden för kost och logi. Dylåka ersättningar skola bestridas från icke-ordinarieposten.

På grund av den knappa tillgången på medel å nämnda post har socialstyrelsens möjlighet att medgiva kostnadsfri praktiktjänstgöring varit begränsad. För att åstadkomma en mycket önskvärd förbättring härutinnan anser socialstyrelsen lämpligt, att ett särskilt belopp anvisas för ändamålet. Under förutsättning att 30 praktikanter medgivas hospitering vid de statliga skolorna under budgetåret 1946/47 mot arvode motsvarande fastställd ersättning för kost och logi, torde behövt belopp uppgå till i runt tal 3 700 kronor.

Under hänvisning till sin skrivelse den 29 december 1944 med utlåtande över en av skyddshemsinspektören den 22 december 1944 avgiven utredning angående utbyggnad av skyddshemsorganisationen (ref. i prop. nr 266/1945) har socialstyrelsen jämväl föreslagit, att från och med budgetåret 1946/47 följande nya befattningar inrättas vid Långanäs yrkesskola, nämligen 1 assistent (A 19), 2 skötare (Ex 6), 1 nattvakt (Ex 5), 1 gårdskarll (Ex 5) och 1 biträde, sistnämnda befattningshavare med lön enligt löneplan V.

Med hänsyn till det genom den pågående utvidgningen av Långanäs och Östra Spång ökade elevantalet föreslås, att rektorsbefattningarna vid dessa hem uppflyttas från lönegraden Eo 23 till lönegraden Eo 25. Merkostnaderna härför ha beräknats till omkring 800 kronor. Trots att Östra Spång beräknas bli helt utbyggt under budgetåret anser styrelsen det icke vara nödvändigt att räkna med anslag till nya befattningar därstädes. Styrelsen har emellertid föreslagit, att Kungl. Maj:t utverkar riksdagens medgivande att få överskrida anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal för det fall, att i anledning av utbyggnaden under någon del av nästa

budgetår personalförstärkning skulle visa sig erforderlig och sådan ej kan tillgodoses genom överflyttning av befattningshavare från Åkerby skolhem. Socialstyrelsen har vidare föreslagit, att vid Hornö hemskola, vilken jämlikt beslut av innevarande års riksdag övertagits av staten (prop. nr 2, rd. skr. nr 21), för budgetåret 1946/47 beräknas följande personal: en rektor (Ex 19), 3 lärarinnor i hushållsgöromål och 2 lärarinnor i kvinnlig slöjd i lönegrad Ex 15 samt en tvättföreständerska med lön enligt löneplan V. Kostnaderna för den föreslagna personalförstärkningen vid Långanäs och för personalen vid Hornö ha beräknats till 10 044 respektive 23 280 kronor.

Slutligen föreslår socialstyrelsen, att med hänsyn till den arbetsbörda, som åvilar de verkställande ledamöterna vid Broby, Brättegården och Östra Spång, arvodena till dessa uppflyttas till högsta arvodesgruppen eller från 400 till 600 kronor för år. Arvodet till den verkställande ledamoten vid Hornö föreslås jämväl utgå med 600 kronor. Posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, föreslås i anledning härav böra höjas med 1 200 kronor till 9 400 kronor.

Med avseende å beräkningen av de särskilda anslagsposterna uppgiver socialstyrelsen, att utgifterna under anslagsposten till avlöningar till **o r d i n a r i e t j ä n s t e m ä n** under budgetåret 1944/45 uppgått till 229 732 kronor. För nästa budgetår anser styrelsen, att — med hänsyn till förväntade löneklassuppflyttningar samt uppflyttning av Sundbo yrkesskola till högre dyrortsgrupp — nämnda belopp bör höjas till 239 000 kronor. Från detta belopp borde dragas kostnader för nuvarande avlöningar till de tre till uppflyttning i högre lönegrad å löneplanen Eo föreslagna kvinnliga rektorerna, uppgående till 19 040 kronor. Å andra sidan borde posten förstärkas med 3 582 kronor för en ordinarie arbetsledartjänst vid Johannisberg, med 5 145 kronor för en nytillkommen assistenttjänst vid Långanäs, med 1 008 kronor för förändring av tjänsten som biträdande lärarinna vid Lövstahemmet till en folkskollärartjänst samt med 1 047 kronor för uppflyttning av tre folkskollärarinnor från lönegraden A 18 till lönegraden A 19, tillhopa 10 782 kronor. Styrelsen föreslår, att anslagsposten därför upptages med ett till 230 000 kronor avrundat belopp.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, har som förut angivits föreslagits höjd till 9 400 kronor.

Utgifterna under anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ha, enligt vad styrelsen upplyser, under budgetåret 1944/45 uppgått till 451 504 kronor. Det för innevarande budgetår anvisade beloppet, 449 500 kronor, har styrelsen för nästa budgetår ansett böra ökas med i första hand 10 800 kronor i anledning av förväntade löneklassuppflyttningar samt uppflyttning till högre dyrort av Sundbo. Härutöver borde posten uppräknas med ett belopp av tillhopa 157 766 kronor i anledning av de av styrelsen förordade förändringarna i fråga om den icke-

ordinarie personalen. Av sistnämnda belopp avses 50 000 kronor för provisoriska åtgärder för en arbetstidsbegränsning, 23 600 kronor för kontorsbiträden och övrig kontorshjälp, 6 000 kronor för anlåtande av vikarier, 21 327 kronor för avlönande av de tre kvinnliga rektorerna vid Sonestorp, Brättegården och Broby, 3 700 kronor för praktikantarvode och 819 kronor för uppflyttning i högre lönegrad av rektorerna vid Långanäs och Östra Spång, medan återstoden eller 52 320 kronor avses för de föreslagna nya icke-ordinarie befattningarna. Å andra sidan skulle posten kunna minskas med de belopp, som för närvarande avses för skrivhjälp, 12 000 kronor, för övertidsersättningar, 10 500 kronor, samt för den till ordinarie föreslagna befattningen såsom arbetsledare vid Johannesberg, 3 450 kronor. Anslagspostens slutsumma har i enlighet härmed beräknats till (449 500 + 10 800 + 157 766 — 12 000 — 10 500 — 3 450) 592 116 eller i runt tal 592 000 kronor.

Utgifterna för rörligt tillägg ha av styrelsen beräknats till 123 600 kronor.

Det sammanlagda medelsbehovet för nästa budgetår skulle således enligt socialstyrelsens beräkningar utgöra (230 000 + 9 400 + 592 000 + 123 600) 955 000 kronor.

Över socialstyrelsens framställning hava utlåtanden avgivits av statskontoret och allmänna lönenämnden.

Statskontoret har inledningsvis framhållit, att det icke syntes rådligt, att, innan den begärda organisationsutredningen avslutats, inrätta nya befattningar ens i den utsträckning socialstyrelsen förordat. Ämbetsverket har för den skull icke kunnat tillstyrka inrättande av en ny assistentbefattning vid respektive Sonestorps och Brättegårdens skolor eller någon hemvårdslärrinnebefattning vid sistnämnda skola och Brobyanstalten. Därest någon löneförbättring skulle anses påkallad för den befattningshavare, som biträder föreståndarinnan för mödraavdelningen vid Sonestorp, har statskontoret förordat någon jämkning uppåt av det nu utgående arvodet; en inplacering i lönegrad å Ex-planen syntes icke lämplig. Ämbetsverket har vidare som sin mening framhållit, att jämväl behovet av personal i övrigt vid Sonestorp, Brättegården, Broby och övriga skolorna för provisorisk begränsning av de anställdas arbetstider tills vidare borde tillgodoses genom anställande av arvodesavlönad, tillfällig personal, varvid visst belopp för ändamålet borde ställas till socialstyrelsens förfogande. Statskontoret, som framhållit, att ett genomförande av förslagen om utökad skrivhjälp vid skolorna samt höjning av de för avlönande av vikarier och praktikanter avsedda beloppen redan i och för sig skulle medföra en lättnad för personalen, har tillstyrkt nämnda förslag, dock med den jämkningen att de åtta föreslagna biträdena å vissa skolors expeditioner placerades i andra lönegraden. Vid bifall till vad statskontoret förordat borde enligt ämbetsverkets mening, det belopp, som avsåges för provisorisk personalförstärkning i övrigt, kunna begränsas till högst 50 000 kronor.

Slutligen har statskontoret tillstyrkt socialstyrelsens förslag om utredning rörande löneplaceringen för skolornas olika personalgrupper men förklarat sig under sådana omständigheter för närvarande icke kunna förorda ordinariesättning av en arbetsledartjänst vid Johannisberg, omändring av en tjänst i 11 lönegraden vid Lövsta till folkskollärarybefattning eller höjning av rektorernas och lärarnas vid flickskolorna lönegradsplacering till samma nivå som vid övriga skolor. I vilken utsträckning utvidgningen av Långanäs påkallade inrättande av nya befattningar undandroge sig statskontorets bedömande. Därest en ny assistent ansåges erforderlig, borde denne dock ej erhålla ordinarie anställning.

Allmänna lönenämnden har för sin del i och för sig icke haft något att invända mot socialstyrelsens förslag om upphävande av den nuvarande skillnaden i löneläget för rektorer och folkskollärare vid skolorna för kvinnlig ungdom och motsvarande befattningshavare vid hemmen för manlig ungdom. I likhet med statskontoret har lönenämnden erinrat om socialstyrelsens förslag om utredning i bland annat sagda hänseende. Lönenämnden har tillika erinrat om, att vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar lärarpersonalen vore placerad i samma lönegrader, som vid nu ifrågavarande skolor.

Mot de av socialstyrelsen föreslagna åtgärderna för nedbringande av arbetstiden för personalen vid vissa skolor har lönenämnden funnit sig icke böra framställa annan erinran än att förslaget om inrättandet av en befattning som biträdande avdelningsföreståndarinna vid Sonestorp syntes böra tagas under omprövning vid den av socialstyrelsen förordade utredningen angående skyddshemspersonalens lönegradsplacering. Lönenämnden har i det sammanhanget uttalat, att ett tillmötesgående av den begärda förstärkningen av arbetskrafterna icke finge anses innebära, att lönegradsplaceringen för nu ifrågavarande tjänstemän bleve bindande, därest befattningarna skulle komma att uppföras å ordinarie eller extra ordinarie stat.

Förslaget att omändra en befattning som biträdande lärarinna, tillika husmoder, till en folkskollärartjänst vid Lövsta skolhem och yrkesskola har lönenämnden funnit motiverad. Lönenämnden har dock härvidlag erinrat om att tjänsten, vilken vore avsedd för kvinnlig befattningshavare — därest skillnaden i lönegradsplaceringarna mellan manliga och kvinnliga lärare skulle anses böra bibehållas — borde uppföras i lönegraden A 18.

Föredraganden.

Den ökning av medelsbehovet för nästa budgetår, som socialstyrelsen ansett påkallad, åsyftar — i den mån den ej hänför sig till automatiska utgiftsstegringar eller behov av ytterligare personal i anledning av utvidgningen av Långanäs eller övertagandet av Hornö — i huvudsak att möjliggöra en förkortning av arbetstiden för viss del av den vid skolorna tillhörande barna- och ungdomsvården anställda personalen. Av de av social-

styrelsen meddelade upplysningarna rörande arbetstiden för den här avsedda personalen framgår, att nämnda tid är osedvanligt lång. Styrelsen har föreslagit, att en organisationsundersökning skall verkställas för utrönande av i vad mån arbetstiden kan begränsas genom rationaliserande åtgärder. Emellertid anser styrelsen, att utan att avvakta resultatet av nämnda undersökning — vilken beräknas taga förhållandevis lång tid i anspråk — redan från och med ingången av nästa budgetår vissa åtgärder böra vidtagas för nedbringande av arbetstiden. I sådant syfte föreslår styrelsen dels inrättandet av vissa extra tjänster vid Sonestorp, Brättegården och Broby, dels ock anvisande av ett klumpbelopp å 50 000 kronor för anställande av ytterligare personal.

På min hemställan har Kungl. Maj:t den 1 mars 1946 beslutat låta verkställa en organisationsundersökning vid här avsedda skolor. I samband härmed synes en översyn av personalorganisationen vid skolorna böra komma till stånd. På grund härav anser jag mig ej nu kunna tillstyrka inrättandet av de av styrelsen föreslagna extra tjänsterna. Då emellertid behov torde föreligga av en viss nedsättning av arbetstiden redan från och med nämnda budgetår, vill jag ej motsätta mig styrelsens förslag att ett klumpbelopp måtte anvisas för ändamålet. Med hänsyn till att jag ansett mig böra avstyrka de föreslagna extra tjänsterna, synes det av styrelsen äskade beloppet böra höjas från 50 000 till 60 000 kronor. Med frånräknande av det för närvarande för övertidersättningar avsedda beloppet, 10 500 kronor, stannar höjningen vid i runt tal 50 000 kronor. Beloppet, som bör få användas för anställande av tillfällig personal, torde få disponeras av styrelsen för förkortning av arbetstiden vid de skolor, där detta är mest av behovet påkallat.

Med hänsyn till den förestående utredningen rörande personalorganisationen anser jag, att med ställningstagandet till frågan om de kvinnliga rektorernas och lärarnas löneställning ävenledes bör anstå. Ej heller anser jag mig nu kunna tillstyrka styrelsens förslag om inrättandet av kontorsbiträdestjänster vid vissa skolor.

Jag övergår härefter till att beräkna medelsbehovet under de särskilda anslagsposterna.

Posten till avlöningar till ordinarie tjänstemän, vilken för innevarande budgetår är upptagen till 217 000 kronor, bör till en början höjas med i runt tal 10 000 kronor för tillgodoseende av förväntade löneklassuppflyttningar samt uppflyttning till högre dyrortsgrupp av Sundbo yrkesskola. Då den av socialstyrelsen föreslagna förändringen av en tjänst som biträdande lärarinna, tillika husmoder, vid Lövsta skolhem till en tjänst som folkskollärare synes mig motiverad, vill jag tillstyrka denna förändring. Liksom övriga tjänster för kvinnliga folkskollärare bör även ifrågavarande tjänst vara placerad i 18 lönegraden. Härav föranlett ökat medelsbehov utgör omkring 700 kronor. Då jag i övrigt ej anser mig för

närvarande kunna biträda de av styrelsen framförda förslagen om uppförande av personal å ordinarie stat, skulle alltså förevarande anslagspost behöva upptagas till (217 000 + 10 000 + 700) 227 700 kronor.

Vad angår posten till arvodet och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör denna uppräknas med 600 kronor avseende arvode åt den verkställande ledamoten vid Hornö. Med hänsyn till utökningen av Östra Spång tillstyrker jag jämväl, att arvodet till den verkställande ledamoten vid denna skola höjes med 200 kronor till 600 kronor. Då de av socialstyrelsen föreslagna förändringarna av arvoden till de verkställande ledamöterna vid Broby och Brättegården ej synts mig tillräckligt motiverade, har jag ej kunnat tillstyrka desamma. Posten, som för närvarande är beräknad till 8 200 kronor, bör alltså höjas till 9 000 kronor.

Posten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, vilken för innevarande budgetår är upptagen till 449 500 kronor bör i första hand höjas med det av mig föreslagna beloppet för ernående av viss arbetstidsbegränsning, 50 000 kronor, samt med det belopp, 10 800 kronor, som av socialstyrelsen anses erforderligt för bestridande av ökade lönekostnader i anledning av löneklassuppflyttningar och uppflyttning av Sundbo i högre dyrortsgrupp. Vidare böra under posten beräknas medel för avlönande av de två konsulenterna för eftervården, för vilket ändamål bör beräknas ett belopp av 19 200 kronor.

Härutöver bör under posten beräknas medel för att tillgodose det i anledning av utökningen av platsantalet vid Långanäs erforderliga ytterligare personalbehovet. Då samtliga nya befattningar torde böra uppföras å extra stat, uppgå grundlöner till nämnda personal till omkring 14 900 kronor. För avlönande av personalen vid Hornö, som under innevarande budgetår övertages av statsverket, räknar jag i likhet med socialstyrelsen med ett belopp av i avrundat tal 23 300 kronor.

Styrelsens förslag att rektorerna vid Långanäs och Östra Spång i anledning av utvidgningen av nämnda skolor måtte uppflyttas från lönegraden Eo 23 till lönegraden Eo 25 vill jag tillstyrka. Härav ökat medelsbehov utgör under förevarande anslagspost omkring 800 kronor.

Slutligen vill jag tillstyrka styrelsens förslag att under posten beräkna ett särskilt belopp av 3 700 kronor för ersättning till praktikanter samt att höja det för vikarier avsedda beloppet med 6 000 kronor.

Anslagsposten kan i enlighet härmed beräknas till (449 500 + 50 000 + 10 800 + 19 200 + 14 900 + 23 300 + 800 + 3 700 + 6 000) 578 200 kronor.

Posten torde i likhet med vad som är fallet under löpande budgetår böra upptagas med förslagsvis beräknat belopp, som icke må utan Kungl. Maj:ts medgivande överskridas, därvid för sådant medgivande böra gälla de förut angivna förutsättningarna med det tillägg, att överskridande bör av Kungl.

Maj:t kunna medgivas, därest så befinnes erforderligt för förstärkning av personalen i anledning av utbyggnaden av Östra Spång.

Utgifterna för rörligt tillägg torde kunna beräknas till 104 100 kronor.

De sammanslagna avlöningskostnaderna under nästa budgetår skulle sålunda uppgå till (227 700 + 9 000 + 578 200 + 104 100) 919 000 kronor.

Förslagen om förändring av tjänsten som biträdande lärarinna, tillika husmoder, vid Lövsta (A 11) mot en tjänst som folkskollärare (A 18) samt om uppflyttning av rektorerna vid Långanäs och Östra Spång från lönegraden Eo 23 till lönegraden Eo 25 föranleda ändring i personalförteckningen. Vissa ändringar av tjänstebenenämningarna föranledas jämväl av lagen den 15 juni 1945 om kvinnors behörighet att innehava statstjänst.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande personalförteckning för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården:

Tjänstemän å ordinarie stat.

Befattning	Lönegrad
1 chef, tillika läkare	A 28
1 avdelningsföreståndare, tillika redogörare	A 20
1 » » lärare	A 20
10 assistenter	A 19
3 folkskollärare	A 19
3 rektorer	A 19
4 folkskollärare	A 18
1 avdelningsföreståndare	A 17
4 lärarinnor i hushållsgöromål	A 15
4 » » kvinnlig slöjd	A 15
12 lärare i yrkesämne	A 12
1 biträdande lärare	A 11
2 husmödrar, tillika biträdande lärare	A 11
6 arbetsledare	A 10
1 arbetsledare, tillika vårdare	A 10
4 trädgårdsmästare	A 10
1 avdelningssköterska	A 8
4 vårdare	A 8
9 husmödrar	A 6
3 skötare	A 6
1 tvättföreståndare	A 2

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än 20:e.

Befattning	Lönegrad
7 rektorer	Eo 25
5 »	Eo 23;

dels fastställa följande avlöningsstat för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1946/47:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 227 700
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	» 9 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	» 578 200
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 104 100

Summa förslagsanslag kronor 919 000;

dels ock till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av kronor 919 000.

2:o) Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader, förslagsanslag.

Budgetår	Anslag	Nettoutgifter
1943/44	875 000	988 856
1944/45	918 000	1 166 505
1945/46	1 000 000	—
1946/47 (<i>förslag</i>)	1 090 500	—

För användningen av det för innevarande budgetår anvisade anslaget har Kungl. Maj:t den 29 juni 1945 fastställt omkostnadsstat, upptagande följande huvudposter:

1. Sjukvård m. m. åt befattningshavare, <i>förslagsvis</i>	kronor 3 000
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	» 34 000
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	» 202 000
4. Övriga utgifter, <i>förslagsvis</i>	» 761 000

Summa kronor 1 000 000

För bränsle, lyse och vatten ha beräknats 180 000 kronor samt för övriga expenser 22 000 kronor.

Beträffande omkostnadsstatens närmare utseende får jag hänvisa till statsliggaren för löpande budgetår s. 256.

I skrivelse den 10 december 1945 har *socialstyrelsen* gjort framställning om anslag för ifrågavarande ändamål för nästa budgetår, därvid styrelsen ansett sig höra utgå från en medelbeläggning vid skyddshemmen av 720 elever eller samma beläggning som beräknats för löpande budgetår.

Posten till sjukvård m. m. å t b e f a t t n i n g s h a v a r e har styrelsen med hänsyn till belastningen under budgetåret 1944/45, 3 616 kronor, och till den ökning, som inträtt i antalet sjukvårdsberättigade befattningshavare, föreslagit höjd med 1 000 kronor till 4 000 kronor.

Vad beträffar medelsbehovet för reseersättningar föreslår styrelsen, att posten upptages med ett till 40 000 kronor förhöjt belopp. Utgifterna för ändamålet utgjorde för budgetåret 1944/45 39 617 kronor.

Utgifterna för bränsle, lyse och vatten, vilka för senast förflutna budgetår uppgått till 239 523 kronor, ha på grund av under budgetåret tillkomna elevförläggningar, bostadshus och byggnader beräknats till 200 000 kronor. Anslaget för övriga expenser bör enligt styrelsens mening höjas till 30 000 kronor för att möjliggöra förenklingar i kontorsarbetet genom förbättrad kontorsutrustning. Sammanlagt har alltså medelsbehovet till expenser uppskattats till (200 000 + 30 000) 230 000 kronor.

Posten till övriga utgifter beräknar styrelsen till 846 000 kronor. Härvid ha höjningar med större eller mindre belopp föreslagits beträffande samtliga under posten ingående delposter med undantag av delposten till *utspisning*, vilken upptagits till oförändrat belopp eller 355 000 kronor.

Sålunda ha delposterna till *inköp och underhåll av inventarier*, till *beklädnad* samt till *undervisning samt kostnader för idrotts- och lekmateriel* föreslagits höjda med vardera 10 000 kronor till respektive 45 000, 175 000 och 30 000 kronor. Höjningen av förstnämnda delpost motiveras med att behov föreläge av förbättrad köksutrustning samt större nyanskaffning av linne. Delposten till beklädnad, varå belastningen för budgetåret 1944/45 utgjort 188 504 kronor, har styrelsen funnit under flera år hava varit för knappt tillmätt. Höjningen av den återstående delposten sammanhänger med ett förslag av styrelsen att eleverna vid skolorna, tillhörande barna- och ungdomsvården, då de lämna skolorna skola få behålla av dem använda läroböcker, varigenom de skulle komma att jämföras med barn i allmänhet, vilka från och med budgetåret 1946/47 tillerkänts fri skolmateriel.

Delposten till *underhåll av byggnader* föreslås höjd med 20 000 kronor till 75 000 kronor. Styrelsen motiverar höjningen med att vid 1945 års byggnadsbesiktning betydande brister i byggnadsunderhållet blivit blottade.

Kostnaderna för *renhållning* uppskattar styrelsen till 30 000 kronor. Till samma ändamål har under nu löpande budgetår anslagits 28 000 kronor. Belastningen å delposten utgjorde för budgetåret 1944/45 34 283 kronor.

Beträffande delposten till *hälso- och sjukvård* har socialstyrelsen föreslagit ett från 28 000 kronor under löpande budgetår till 40 000 kronor förhöjt belopp. Anledningen till ökningen är — förutom av styrelsen förutsatt ök-

ning av sjukvårdskostnaderna i allmänhet — en av styrelsen föreslagen reglering av ersättningen till de av skolorna anlitade psykiatriskt skolade läkarna. Enligt de grunder för ersättningen till nämnda läkare, vilka fixerades av 1936 års riksdag, utgår för närvarande till den rådgivande psykiatern arvode med 900 kronor vid statliga yrkeshem samt Stockholms kombinerade skol- och yrkeshem, 600 kronor vid övriga kombinerade skol- och yrkeshem samt 400 kronor vid återstående hem. För arvodet skall läkaren även bestrida sina kostnader för resor och uppehälle därunder.

Det har vid olika tillfällen, framhåller styrelsen, mött vissa svårigheter att erhålla kompetenta och lämpliga läkare för uppgiften såsom rådgivande psykiater vid skyddshem. Orsaken härtill hade varit, att den fastställda ersättningen syntes alltför låg. Särskilt med hänsyn till penningvärdets fall sedan år 1936 måste också medgivas, att de för psykisk rådgivning medgivna beloppen för närvarande tedde sig mycket blygsamma. En annan nackdel hade varit, att arvoden avvägts utan hänsyn till läkarens bostadsort, varigenom närboende läkare i realiteten uppburit större nettointäkter än längre bort boende. Från de i verksamheten engagerade läkarna hade vid flera tillfällen en ändring begärts. Enligt den av styrelsen fastställda instruktionen för rådgivande psykiater vid skyddshem ålåde det denne bland annat att undersöka alla å skyddshemmet nyintagna elever samt över dem, som intagits för observation, avgiva observationsutlåtande, att utfärda alla ifrågakommande intyg, attester och ansökningar såsom intagningshandlingar till sinnesslöanstalter, anstalter för asociala imbecilla, sinnessjukhus m. m. samt att föreslå och utfärda handlingar för abort och sterilisering.

Styrelsen hänvisar till att svenska barnpsykiatriska föreningen i skrivelse den 30 oktober 1945 hemställt om ändrade grunder för ersättningen för ifrågavarande uppdrag i enlighet med ett av föreningen framlagt förslag. Ett godtagande av nämnda förslag skulle för statsverket medföra en merutgift å cirka 37 000 kronor. Styrelsen har med beaktande av de i nämnda skrivelse framförda synpunkterna föreslagit, att ersättning borde utgå enligt följande.

Ersättningen skulle uppdelas i ett grundarvode och en besöksersättning. Grundarvodet skulle avse gottgörelse för telefonförfrågningar och råd, extra undersökningar hos läkaren av akuta fall, utfärdande av intyg och placeringar av elever mellan besöken på hemmet. Grundersättningens storlek borde beräknas med utgångspunkt både från platsantalet vid skolan och från det klientel, för vilket institutionen avsetts. Grundersättningen borde fixeras vid de statliga skolorna till lägst 120 och högst 600 kronor samt vid de icke statliga till lägst 120 och högst 300 kronor, allt per år. Beloppet för grundersättningen skulle då sammanlagt uppgå till, för de statliga skolorna 3 720 kronor samt för de icke statliga skolorna till 2 560 kronor. Den rådgivande psykiaterns reseutgifter borde föras utanför arvodet och utom ersättning för de direkta resekostnaderna borde även traktamentsersättning

utgå. Här avsedd ersättning borde utgå enligt rese- och traktamentsklass II C. Därest läkaren intoge förtäring å skolan, borde han utgiva ersättning härför.

Besöksarvodet borde bestämmas till 75 kronor per besök, varvid förutsattes, att läkarens arbete under besöken icke omfattade kortare tid än tre timmar i genomsnitt. Antalet besök borde tills vidare fixeras till sex om året vid samtliga skolor med undantag av Långanäs, Margretelund, Bistaborg, Sjötorp och Håkanstorp, vid vilka besök borde kunna ifrågakomma oftare, dock som regel högst en gång per månad.

Socialstyrelsen har beräknat, att kostnaderna för besöksarvodena efter nu angivna beräkningsgrunder skulle komma att utgöra 7 650 kronor vid de statliga och 8 550 kronor vid de icke statliga skolorna, eller totalt 16 200 kronor. Kostnaderna för rese- och traktamentsersättningar ha uppskattats till 3 000 kronor vid de statliga och 2 800 kronor vid de icke statliga skolorna, eller totalt 5 800 kronor.

Styrelsen har vidare föreslagit, att ersättning för sexualundervisning skulle utgå med 50 kronor för en dubbeltimme. Denna undervisning, som borde omfatta en dubbeltimme årligen, förutsattes kunna lämnas i samband med ett av läkarens ordinarie besök, varför särskild kostnad för resa icke skulle behöva beräknas. Kostnaderna för denna undervisning skulle därigenom uppgå till 800 kronor vid de statliga skolorna och 750 kronor vid de icke statliga, tillhoppa 1 550 kronor.

Enligt nu angivna grunder skulle kostnaderna för den psykiska rådgivningen vid de statliga skolorna öka från nuvarande 8 500 till 15 170 kronor och vid de icke statliga skolorna från nuvarande 7 900 till 14 660 kronor, eller tillhoppa från 16 400 till 29 830 kronor.

Delposten till *elevbelöningar* har ansetts böra höjas med 10 000 kronor till 35 000 kronor för att göra det möjligt för elev att i enlighet med ett av 1942 års skyddshemsutredning framlagt förslag någon gång besöka hemorten.

Vad slutligen angår delposterna till *diverse* och till *eftervård och utackordering* har styrelsen förordat höjning av beloppen från 15 000 till 17 000 kronor respektive från 35 000 till 44 000 kronor. I fråga om höjningen av sistnämnda delpost har styrelsen hänvisat till förslag av 1942 års skyddshemsutredning rörande åtgärder för förbättring av elevernas eftervård.

Styrelsen har alltså hemställt, att omkostnadsanslaget i sin helhet måtte upptagas till (4 000 + 40 000 + 230 000 + 846 000) 1 120 000 kronor.

Statskontoret har i avgivet utlåtande förklarat sig ej vilja motsätta sig den föreslagna regleringen av ersättningarna till de rådgivande psykiaterna. Utgifterna härför syntes dock icke böra bestridas från den å omkostnadsstaten upptagna delposten hälso- och sjukvård. Arvoden till läkarna syntes i stället böra redovisas å avlöningsanslaget och bestridas från en särskild för-

slagsvis upptagen delpost under anslagsposten arvoden och särskilda ersättningar, medan rese- och traktamentskostnaderna borde belasta den å omkostnadsanslaget upptagna posten till reseersättningar.

Föredraganden.

Posten till sjukvård m. m. åt befattningshavare, vilken för innevarande budgetår höjts med 1 000 kronor, torde i avvaktan på vidare erfarenhet rörande utgifterna för ändamålet kunna upptagas till ett belopp av 3 500 kronor.

Posten till reseersättningar torde med hänsyn till belastningen under senast förflutna budgetår samt med beaktande av att härifrån jämväl skola bestridas reseersättningar åt de föreslagna konsulenterna för eftervården, böra upptagas till det av socialstyrelsen föreslagna beloppet eller 40 000 kronor.

Mot socialstyrelsens beräkning av utgifterna för bränsle, lyse och vatten har jag med hänsyn till belastningen under sistförflutna budgetår intet att erinra. Jag uppskattar alltså dessa utgifter till 200 000 kronor, vilket innebär en höjning i jämförelse med löpande budgetår med 20 000 kronor. För övriga expenser räknar jag med ett från 22 000 till 26 000 kronor förhöjt belopp. Det sammanlagda medelsbehovet för expenser skulle alltså uppgå till $(200\ 000 + 26\ 000)$ 226 000 kronor.

Vad beträffar posten till övriga utgifter har jag intet att erinra mot socialstyrelsens förslag vad angår kostnader till underhåll av byggnader, renhållning, utspisning, beklädnad samt diverse. Jag beräknar således dessa delposter till respektive 75 000, 30 000, 355 000, 175 000 samt 17 000 kronor. För inköp och underhåll av inventarier torde få avses ett oförändrat belopp av 35 000 kronor. Jag har ansett mig böra godtaga vad styrelsen föreslagit rörande ersättning till rådgivande psykiater vid skolorna. Posten till hälso- och sjukvård torde med hänsyn därtill behöva uppräknas till förslagsvis 35 000 kronor. De sakkunniga ha föreslagit, att eleverna vid avgången från skolan skulle få behålla av dem använda läroböcker. I regel anser jag detta ej böra medgivas. I vissa fall kunna emellertid skäl tala för att elev får behålla läroböckerna. Jag anser därför, att detta undantagsvis må kunna medgivas. Delposten till undervisning samt kostnader för idrotts- och lek-materiel, å vilken belastningen för det senast förflutna budgetåret utgjort 32 971 kronor, torde böra upptagas till 25 000 kronor. Med hänsyn till vad jag tidigare förordat i fråga om underlättande för eleverna att besöka hemorten torde beloppet till elevbelöningar böra höjas med 5 000 kronor till 30 000 kronor. Vad slutligen angår delposten till eftervård och utackordering torde jämväl denna delpost behöva höjas för tillgodoseende av de i det föregående tillstyrkta förslagen i fråga om förhöjda belopp för bestridande av eftervårdskostnader samt förslaget om att stipendium för vidare utbildning skulle kunna tilldelas jämväl slutligt utskrivnen elev. Sistnämnda del-

post torde i anledning härav på sätt styrelsen föreslagit böra uppräknas till 44 000 kronor. Anslagsposten kan alltså uppskattas till sammanlagt 821 000 kronor.

1. Sjukvård m. m. åt befattningshavare, <i>förslagsvis</i>	kronor	3 500
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	»	40 000
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	226 000
4. Övriga utgifter, <i>förslagsvis</i>	»	821 000
<hr/>		
Summa kronor		1 090 500

På grund härav får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1 090 500

3:o) Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m., reservationsanslag.

Socialstyrelsen har under förevarande anslagsrubrik till en början anhållit, att medel för vissa år 1944 å allmän beredskapsstat II uppförda byggnadsarbeten vid statens skyddshem (se proposition nr 281/1944 s. 74 ff.) måtte upptagas å riksstaten för budgetåret 1946/47. Till följd av prisstegring å byggnadsmateriel efter det de till grund för äskandena i nämnda proposition lagda kostnadsberäkningarna uppgjordes har socialstyrelsen uppdragit åt sin arkitekt Birger Jonson att företaga ny beräkning av kostnaderna. Ifrågasvarande byggnadsföretag och kostnadsberäkningar framgå av nedanstående uppställning:

	I proposition 281/44 uppta- get belopp	Beräknad kostnad en- ligt nuva- rande priser
Rektors- och lärarbostäder vid Folåsa	86 500	104 500
Rektorsbostad vid Johannisberg	49 000	54 500
Lärbostad vid Lövsta	39 500	97 500
Personalbostadshus vid Lövsta	50 000	
Svinhus vid Forsane	9 500	16 000
Svinhus vid Brättegården	4 500	7 000

En närmare redogörelse för ifrågasvarande byggnadsarbeten har lämnats i förenämnda proposition, till vilken jag anhåller att få hänvisa. Vad angår sistnämnda byggnadsarbete har socialstyrelsen upplyst, att de tidigare uppgjorda ritningarna numera granskats av domänstyrelsen. Vissa därvid föreslagna förändringar hade medfört kostnadsfördyringar.

Styrelsen har framhållit angelägenheten av att nu nämnda byggnadsföretag snarast komma till utförande.

Härutöver har socialstyrelsen hemställt om anslag till ytterligare byggnadsföretag vid skolorna Lövsta, Johannesberg och Gräskärr. Styrelsen har härvid anfört i huvudsak följande.

1. Ombyggnad och reovering av flygelbyggnad vid Lövsta.

En besvärande bostadsbrist för personalen råder vid skolan. Sålunda saknas familjebostad för folkskolläraren (hustru och två barn), som anvisats bostad i ett hus avsett för arbetsledaren, vilken senare (hustru och ett barn) anvisats en dubblett i skolhuset utan kokmöjligheter. Gårdskarlen hyr rum i ett hus, 2 km från Lövsta. Två skötare sakna familjebostäder och hyra enkelrum på skolan.

Personalökningen vid Lövsta nödvändiggör en förstoring av matsalen för ogifta befattningshavare. Detta kan ej ske med mindre den i anstaltens huvudbyggnad boende husmoderns bostad tages i anspråk. Vidare behövas ett par enkelrum för vikarier, hospitanter och annan tillfälligt anställd personal samt för besökande föräldrar och andra gäster. Den ogifta personalen, som uppgår till ett tjugotal och har sina bostäder — ett möblerat rum — i elevförläggningarna, bör erhålla ett sällskapsrum. Det kan icke betraktas som tillfredsställande, att dessa befattningshavare under fritiden skola vara hänvisade till sina små bostadsutrymmen. Lövstas isolerade läge medför, att befattningshavarna i allmänhet äro nödgade att tillbringa sin fritid på anstalten.

Sistnämnda bostadsbehov kunna fyllas genom ombyggnad av en magasinsbyggnad till bostadshus, innefattande ett rum och pentry, två enkelrum och ett samlingsrum.

Av arkitekten Birger Jonson på styrelsens uppdrag utförda kostnadsberäkningar ha givit vid handen, att kostnaderna skulle uppgå till 133 800 kronor enligt följande specifikation:

Lärbostad	39 500	
Utvändiga ledningar	2 000	
Två personalbostadshus, inklusive utvändiga ledningar . .	50 000	
Administration, arvoden, oförutsett	6 000	97 500
Ombyggnad och reovering av flygelbyggnad	30 000	
Utvändiga ledningar och rörkulvert	3 000	
Administration, arvoden, oförutsett	3 300	36 300
		<hr/>
	Summa kronor	133 800

2. Bostäder för assistent och arbetsledare vid Johannesberg.

Assistenten har liksom rektorn sin familjebostad inrymd i ett av skolans två elevhem. För arbetsledaren har en tillfällig, mindre bostad om två små rum och litet kök inretts i en byggnad, benämnd »sjukstugan» på grund av dess tidigare användning. I samma byggnad finnas några enkelrum för personal och ett gästrum, vilket senare disponeras av rättaren. Elevhemmen äro trångbodda.

Nya elevutrymmen skulle emellertid kunna erhållas genom att rektors- och assistentbostäderna omändras till bostads- och fritidslokaler för eleverna. Även med hänsyn till befattningshavarna är en dylik förändring högst påkallad, då ifrågavarande bostäder genom sin belägenhet under och invid elevrummen ej ge befattningshavarna och deras familjer den möjlighet till avkoppling och vila, som måste anses såsom ett rimligt krav vid institutioner av detta slag.

Arkitekten Birger Jonson har på styrelsens uppdrag beräknat kosnaderna till 70 000 kronor enligt följande fördelning:

Assistentbostad	39 500
Bostadshus för arbetsledare	24 000
Utvändiga ledningar	3 000
Administration, arvoden, oförutsett	3 500
	<hr/>
	Summa kronor 70 000

3. Lärarbostad och personalbostadshus vid Gräskärr.

Vid skolan finnas anställda två folkskollärare. Emellertid finns för sådan befattningshavare endast en familjebostad, vilken är inrymd i elevförläggningen. Detta är olämpligt, särskilt för en familj med minderåriga barn. Om bostad för denne befattningshavare beredes i särskild byggnad, vinnes i elevförläggningen ett utrymme, som kan användas till elevmatsal. Denna är nu inrymd i en källarliknande lokal i jordvåningen och gör ett mörkt och dystert intryck. Av hygieniska skäl vore det önskvärt, att en mera ljus och luftig lokal användes som elevmatsal.

Den andre folkskolläraren saknar således familjebostad. Sådan kan ej heller förhyras i skolhemmets närhet. Även ladugårdsförmannen saknar familjebostad. När det gäller att få behålla kvalificerad jordbrukspersonal, är det av särskild vikt att tillgång till familjebostad finnes. De sistnämnda båda befattningshavarna få för närvarande hyra enkelrum i elevförläggningen.

Arbetsledaren och rättaren bebo bostäder av synnerligen dålig beskaffenhet. Bostäderna kunna icke ens genom grundlig reparation sättas i fullgott skick. Ej heller dessa befattningshavare kunna erhålla familjebostad i närheten av skolhemmet annat än genom statens försorg.

Genom skrivelse den 21 augusti 1945 har hälsovårdsnämnden i Uddevalla anført, att bostadsinspektionen vid inspektion av rättarbostaden anmärkt på bl. a. golvens läge i förhållande till markytan i rummen å framsidan av byggnaden, bristfälligheter i värme- och ventilationsanordningar samt avsaknaden av källare. Hälsovårdsnämnden har anmodat skolhemsstyrelsen att snarast vidtaga sådana åtgärder, att de anmärkta bristerna bliva avhjälpta.

Vid årets byggnadsbesiktning, som utförts av länsarkitektkontoret i Göteborgs och Bohus län, antecknade besiktningsmannen beträffande arbetsledarens bostad till protokollet, att byggnaden borde genomgå en grundlig ombyggnad, eller helt ersättas med ny byggnad. Den saknar alla bekvämligheter och är otidsenlig.

Arkitekten Birger Jonson har beräknat kostnaderna för ifrågakvarande byggnadsföretag till 118 000 kronor på följande sätt:

Lärarbostad	39 500
Dubbelhus för befattningshavare	46 000
Bostadshus för arbetsledare	24 000
Utvändiga ledningar	4 000
Administration, arvoden, oförutsett	4 500
	<hr/>
	Summa kronor 118 000

Sammanlagda medelsbehovet för ifrågakvarande byggnadsarbeten skulle således utgöra (104 500 + 54 500 + 97 500 + 16 000 + 7 000 + 36 300 + 70 000 + 118 000) 503 800 kronor.

Byggnadsstyrelsen har i utlåtande den 24 januari 1946 förklarat sig ej hava något att erinra mot de för ifrågavarande byggnadsarbeten begärda beloppen.

Föredraganden.

Rådande arbetskrafts- och materialförsörjningssvårigheter göra, att återhållsamhet allttjämt måste iakttagas vid anvisande av medel för byggnadsföretag vid statliga institutioner. Med hänsyn härtill har jag ansett mig endast delvis kunna tillmötesgå de av socialstyrelsen gjorda äskandena.

Vad till en början angår de å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppförda arbetena vill jag tillstyrka, att å riksstaten för nästa budgetår anvisas medel för uppförande av rektors- och lärarbostäder vid Folåsa samt för uppförande av svinhus vid Brättegården. Kostnaderna för ifrågavarande byggnadsarbeten hava numera beräknats till 104 500 respektive 7 000 kronor. Mot dessa beräkningar synes i och för sig intet vara att erinra. Vad angår nyssnämnda bostäder vid Folåsa anser jag emellertid att, innan medel ställas till förfogande för dessas uppförande, en undersökning bör verkställas för utrönande i vad mån kostnadsbesparingar kunna göras genom att såväl rektors- som lärarbostäder sammanföras till en byggnad, till exempel i form av radhus. De vid Johannisberg föreslagna arbetena synas böra anstå tills vidare.

I fråga om Lövsta vill jag tillstyrka, att medel för nästa budgetår beräknas för uppförande av de å beredskapsstaten uppförda byggnadsarbetena, en bostad för lärare och två personalbostadshus. Även beträffande dessa byggnadsarbeten bör undersökas i vad mån besparingar kunna göras genom en sammanslagning av sistnämnda båda hus. Kostnaderna torde här böra upptagas till de av socialstyrelsen beräknade eller tillhoppa 97 500 kronor.

Beträffande de vid Gräskärr föreslagna arbetena anser jag, att med uppförandet av den begärda lärarbostaden tills vidare kan anstå. Däremot vill jag förorda, att medel nu äskas för uppförande av dubbelhus för befattningshavare samt ett bostadshus för arbetsledare. Kostnaderna för dessa byggnader, inklusive utgifter för yttre ledningar samt administration och diverse, kunna, enligt vad jag inhämtat, beräknas till 76 000 kronor.

Sammanlagda kostnaderna för förenämnda av mig tillstyrkta byggnadsarbete skulle alltså komma att uppgå till $(104\,500 + 7\,000 + 97\,500 + 76\,000)$ 285 000 kronor.

I detta sammanhang vill jag anmäla ett av socialstyrelsen i skrivelse den 1 december 1945 angående överskridande av delposten till underhåll av byggnader i omkostnadsstaten för statens skyddshem för budgetåret 1945/46 framfört behov av bland annat anordnande av kylrum samt anskaffande av avhärdningsaggregat vid Forsane samt anskaffande av kylaggregat vid Brättegården. Med avseende å behovet av kylrummet vid Forsane anförde styrelsen, att avsaknaden av ett sådant förorsakade stora svårigheter vid lagring och

förvaring av matvaror. Hemmets relativt stora jordbruk försåge hushållet med fläsk och kött. Slakt kunde under nuvarande förhållanden emellertid icke företagas, vilket givetvis vore en ekonomisk nackdel. Beträffande avhärdningsaggregatet framhölls att vid undersökning av kemiska kontrollbyrån vattnet befunnits vara otillfredsställande såsom dricks- och hushållsvatten.

Vad angår kylaggregatet vid Brättegården anförde styrelsen, att kostnaderna för isupptagning och isbinge kunde undvikas genom anskaffandet av aggregatet, varjämte möjligheterna ökades att tillvarata matvaror samt produkter från jordbruk och trädgård.

Kostnaderna för kylrummet samt avhärdningsaggregatet vid Forsane ha beräknats till 7 000 respektive 1 500 kronor, medan kylaggregatet vid Brättegården beräknats till 7 000 kronor. Sammanlagda kostnaderna skulle alltså utgöra 15 500 kronor.

Då kostnaderna för här avsedda arbeten och anskaffningar, vilka torde kunna betraktas som angelägna, ej böra belasta den post under omkostnadsanslaget, som avsetts för underhåll av byggnader, böra medel för ändamålet åskas under här ifrågavarande anslag.

Anslagets slutsumma skulle alltså bli 300 500 kronor.

Å anslaget till Statens skyddshem: Byggnadsarbeten m. m. vid utgången av innevarande budgetår förefintlig reservation torde få överföras till här förevarande anslag.

Under återopandande av vad jag under denna punkt anført och under framhållande av att genomförandet av jämväl detta begränsade byggnadsprogram blir beroende av situationen med avseende å arbetskrafts- och materialförsörjningen får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m. för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av kronor 300 500.

4:o) Bidrag till driften av icke statliga skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, förslagsanslag.

Budgetår	Anslag	Nettoutgifter
1943/44	1 000 000	1 000 312
1944/45	1 000 000	1 047 248
1945/46	1 000 000	—
1946/47 (förslag)	1 000 000	—

Icke statlig skyddshemsverksamhet bedrivs för närvarande dels av städerna Stockholm och Göteborg, som själva omhänderhava vården av huvudparten av sina skyddshemselever, dels ock av ett flertal enskilda sammanlutningar och stiftelser. Verksamheten är närmare reglerad genom en rad avtal, varav en del fastställts av Kungl. Maj:t den 9 april 1943, medan andra

avtal av äldre datum blivit föremål för vissa av Kungl. Maj:t den 9 april 1943 fastställda ändringar. Av 1945 års riksdag godkända förslag till avtal med städerna Stockholm och Göteborg ha ännu icke fastställts av Kungl. Maj:t. I enlighet med riksdagens nyligen fattade beslut om förstatligande av Hornö hemskola, borträknas denna i det följande från de icke statliga skolorna. Beträffande avtalen med städerna Stockholm och Göteborg hänvisas till redogörelsen i propositionen nr 266 till 1945 års riksdag, s. 39 ff.

En redogörelse för de från och med den 1 januari 1943 tillämpade grunderna för statsbidrag till de icke statliga skyddshemmen återfinnes i 1943 års statsverksproposition (V s. 110 ff.), till vilken redogörelse jag tillåter mig hänvisa.

I skrivelse den 10 december 1945 har *socialstyrelsen* gjort framställning rörande medelsbehovet för nästa budgetår och därvid utgått från gällande avtal.

I likhet med vad som skett under föregående huvudrubriker ersättas i fortsättningen beteckningen skyddshem, jordbrukshem, yrkeshem, ungdomshem, hemskola med de föreslagna nya benämningarna.

Kostnaderna för fasta platsbidrag uppskattar styrelsen till 597 800 kronor. Därvid har räknats med sammanlagt 611 platser.

Med hänsyn till efterfrågan på skyddshemsplatser beräknar styrelsen i likhet med löpande budgetår ersättningarna för överbeläggning till 35 000 kronor.

Kostnaderna för rörligt tillägg å de fasta platsbidragen och ersättningarna för överbeläggning uppskattar styrelsen efter oförändrat procenttal, 30 procent, till 179 340 kronor.

Utgifterna för det särskilda elevbidrag av 300 kronor för elev, som utgår vid Bistaborgs yrkesskola samt det beklädnadsbidrag, som jämväl utgår vid nämnda skola, beräknar styrelsen till sammanlagt 14 400 kronor eller samma belopp som för löpande budgetår.

För extra årliga bidrag till Mossebo yrkesskola, Skrubba skolhem och yrkesskola och Johannelunds skolhem har sammanlagt beräknats (1 200 + 11 500 + 6 500) 19 200 kronor.

Till ersättning för anlåtande av biträde av psykiatriskt särskilt skola d läkare beräknas med hänsyn till de av styrelsen föreslagna nya ersättningsgrunderna, för vilka i det föregående redogjorts, ett från 8 300 till 14 700 kronor förhöjt belopp, medan för ersättningar för utackorderade eller villkorligt utskrivna elever i likhet med löpande budgetår upptagits ett belopp av 20 000 kronor.

Bidragen till underhåll av byggnader uppskattas till sammanlagt 106 100 kronor.

Sammanlagda beloppet av förenämnda bidrag och ersättningar skulle alltså utgöra (597 800 + 35 000 + 179 340 + 14 400 + 19 200 + 14 700 + 20 000 + 106 100) 986 540 kronor.

Socialstyrelsen har i detta sammanhang erinrat om att styrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 28 september 1945 hemställt, att statsbidrag måtte beviljas för anställande vid det stiftelsen Anna-Lisa Lidbecks uppfostringsanstalt i Lidköping tillhöriga Margretelunds jordbrukshem av en assistent, vilken skulle fungera som ledare för elevernas fritidssysselsättning samt biträda rektorn med diverse göromål. Framställningen, vilken motiverats med att personalen vore för knapp, föranledde, att Kungl. Maj:t genom beslut den 15 november 1945 medgav, att, därest stiftelsen anställde — förutom i gällande avtal mellan Kungl. Maj:t och stiftelsen rörande hemmet omförmälda befattningshavare — ytterligare en assistent med avlöning enligt lönegraden Ex 19, statsbidrag till hans avlönande under tiden till och med den 30 juni 1946 finge utgå med 252 kronor för månad, vilket belopp beräknades motsvara halva lönen.

Under hänvisning härtill har socialstyrelsen anhållit, att medel anvisas för budgetåret 1946/47 för fortsatt avlönande av en dylik befattningshavare. Socialstyrelsen har i denna fråga vidare anfört följande.

Till möjliggörande av att utsedd lämplig innehavare av befattningen fastare knytes till skolan torde principiell utfästelse böra givas, att medel årligen komma att ställas till förfogande under löpande avtalsperiod och att innehavare av befattningen må kunna befordras till extra ordinarie och ordinarie tjänsteställning enligt samma grunder som gälla för övrig vid skolan anställd personal. Statsbidraget torde böra fixeras till hälften av det belopp, som skulle hava utgått i månadsavlöning, rörligt tillägg och kristillägg, om befattningshavaren varit anställd vid statlig skola med avlöning enligt 19 lönegraden. Bidraget för kommande budgetår beräknar socialstyrelsen till 3 000 kronor.

Vidare har socialstyrelsen anmält, att styrelserna för Håkanstorps yrkeskola, Bistaborgs yrkes- och hemskola, Morängens yrkesskola samt Skarvik-Tallåsens skolhem och yrkesskola gjort framställningar om ersättning för vid skolorna uppkommen driftförlust med respektive 7 647 kronor, 8 030 kronor, 3 121 kronor samt 19 000 kronor eller således sammanlagt 37 798 kronor. Av underskottet vid förstnämnda skola belöpte 7 186 kronor å år 1943 samt återstoden, 461 kronor, å år 1944. Underskotten förklaras bero på dels höjda löner åt samt viss utökning av personalen, dels reglering av de anställdas pensionsförmåner. Anledningen till driftunderskottet vid Bistaborg uppgives vara höjda priser för bränsle, kläder och livsmedel. I fråga om underskotten vid Morängen och Skarvik-Tallåsen hänvisas till höjda löner samt ökade kostnader för driften i allmänhet.

Socialstyrelsen, som icke funnit skäl föreligga till erinringar mot skolstyrelsernas ekonomiska förvaltning, har framhållit, att med hänsyn till rådande situation på arbetsmarknaden invändningar ej heller kunde resas mot de av skolstyrelserna genomförda lönehöjningarna. På grund av den ringa ekonomiska bärkraften hos huvudmännen för den verksamhet som de berörda skolstyrelserna bedreve syntes staten icke böra undandraga sig att

utgiva ersättning för driftförluster uppkomna under de förhållanden vilka rått åren 1943 och 1944. Skulle driftsförlusterna icke ersättas, finge detta till följd försämrade betingelser för elever och personal eller en framställning från huvudmännen om att staten skulle övertaga verksamheten.

Under förevarande anslag har socialstyrelsen slutligen beräknat ett belopp av 11 630 kronor för utgivande av bidrag till Göteborgs diakonissällskap för täckande av vissa merkostnader för byggnadsarbeten vid Hårsjögårdens yrkesskola.

Sammanlagda utgifterna under anslaget ha i enlighet härmed beräknats till $(986\,540 + 3\,000 + 37\,798 + 11\,630)$ 1 038 968 eller i avrundat tal 1 040 000 kronor.

Statskontoret har i utlåtande över socialstyrelsens förslag uttalat, att med hänsyn till vad styrelsen anfört syntes statsverket svårigen kunna undgå att lämna bidrag för täckande av de driftunderskott, varom i ärendet vore fråga. Som villkor härför syntes emellertid böra uppställas, att statsverket erhöles ökat inflytande och kontroll över skolornas skötsel i ekonomiskt hänseende.

Föredraganden.

Vad till en början angår frågan om statsbidrag till stiftelsen Anna-Lisa Lidbecks uppfostringsanstalt i Lidköping för anställande av en assistent vid Margretelunds jordbrukshem som ledare för elevernas fritidssysselsättning m. m. vill jag biträda förslaget, att bidrag av statsmedel må utgå med 3 000 kronor för avlönande av en sådan befattningshavare jämväl under budgetåret 1946/47. Däremot anser jag mig för närvarande icke kunna tillråda utfästelse om att medel under löpande avtalsperiod årligen skola ställas till förfogande för sådant ändamål.

För att möjliggöra för elev att någon gång under året besöka hemorten bör i likhet med vad jag förordat för de statliga skolornas del till bidrag till hemresor få disponeras visst belopp, vilket torde böra begränsas till högst 5 000 kronor. Beloppet torde få av socialstyrelsen fördelas mellan de olika icke-statliga skolorna.

Vad angår socialstyrelsens framställning i fråga om täckande av uppkomna driftunderskott vid Håkanstorps yrkesskola. Bistaborgs yrkes- och hemskola. Morängens yrkesskola samt Skarvik-Tallåsens skolhem och yrkesskola anser jag mig med hänsyn till vad socialstyrelsen anfört böra tillstyrka, att nämnda skolor beviljas bidrag av statsmedel för täckande av de uppkomna driftunderskotten. I likhet med statskontoret anser jag, att som villkor härför bör uppställas, att statsverket erhåller ökat inflytande och kontroll över skolornas skötsel i ekonomiskt hänseende. Innan bidragen beviljas, böra därför förhandlingar upptagas mellan styrelserna för respektive skolor samt statsverket rörande den lämpligaste formen för erhållande av sådan kontroll och inflytande. Därvid bör övervägas, huruvida icke som

villkor för statsbidrag bör föreskrivas, att skolornas utgiftsstaten i fortsättningen skola i förväg granskas av socialstyrelsen.

Till frågan om bidrag till Göteborgs diakonissällskap för täckande av vissa merkostnader för byggnadsarbeten vid Härsjögårdens yrkesskola återkommer jag i det följande.

Oaktat belastningen å förevarande anslag under budgetåret 1944/45 något överstigit det anvisade beloppet, 1 000 000 kronor, anser jag tillräcklig anledning ej föreligga att föreslå någon förändring i nämnda, även för innevarande budgetår fastställda belopp.

Under hänvisning till det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att till stiftelsen Anna-Lisa Lidbecks uppfostningsanstalt i Lidköping må utgå statsbidrag med högst 3 000 kronor för anställande av en assistent vid Margretelunds jordbrukshem under budgetåret 1946/47;

dels medgiva att till Håkanstorps yrkesskola, Bistaborgs yrkes- och hemskola, Morängens yrkesskola samt Skarvik-Tallåsens skolhem och yrkesskola må utgå bidrag av statsmedel för täckande av driftunderskott med respektive 7 647, 8 030, 3 121 samt 19 000 kronor;

dels ock till *Bidrag till driften av icke statliga skolor tillhörande barna- och ungdomsvården* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1 000 000.

5:o) Fortbildningskurs för befattningshavare vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, reservationsanslag.

För här avsedda ändamål har under rubriken Fortbildningskurs för befattningshavare vid skyddshem för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 13 000 kronor. Kursen är avsedd att bibringa viss av den vid här ifrågavarande skolor anställda personalen de särskilda insikter i psykologi och pedagogik, som erfordras för ett rätt handhavande av det klientel, som omhändertagits å skolorna. Anslaget är avsett att disponeras sålunda:

Vivre för 40 deltagare i 20 dagar à 8 kronor för dag	6 400
Arvode för 70 föreläsningar à 40 kronor i genomsnitt	2 800
Deltagares och föreläsares resor	2 000
Studieresor i grupp, oförutsedda utgifter	1 800

Summa kronor 13 000

I skrivelse den 10 december 1945 har *socialstyrelsen* gjort framställning om anslag för ifrågavarande ändamål för nästa budgetår, därvid styrelsen framhållit önskvärdheten av att en så stor del som möjligt av funktionärerna vid skolorna i fråga, främst den personal som har rektors-, lärare-

och assistentställning, snarast bibringas kunskap om de nya strömningarna och erfarenheterna från läkepedagogikens och försöksskolornas arbetsfält. För att utbildningen av hela den nämnda personalen ej skulle dröja alltför länge har styrelsen hemställt, att under budgetåret 1946/47 anordnas två fortbildningskurser om vardera 40 deltagare. Med hänsyn till att det för innevarande budgetår anvisade anslaget visat sig väl knappt tilltaget föreslår styrelsen, att det för studieresor i grupp och oförutsedda utgifter avsedda beloppet höjes med 500 kronor till 2 300 kronor.

Anslaget i sin helhet har av styrelsen sålunda föreslagits upptaget till $2 \times (6\,400 + 2\,800 + 2\,000 + 2\,300) = 27\,000$ kronor.

Över socialstyrelsens framställning har utlåtande avgivits av *statskontoret*, som icke funnit den föreslagna forceringen av kursverksamheten erforderlig, utan förordat, att medel äskas för anordnande av allenast en kurs under budgetåret 1946/47.

Föredraganden.

I likhet med statskontoret anser jag det vara tillräckligt att allenast en fortbildningskurs anordnas under nästa budgetår. Jag räknar härvid med att kostnaderna för kursen skola kunna hållas inom samma belopp, som för ändamålet anvisats för innevarande budgetår eller 13 000 kronor.

I enlighet härmed får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortbildningskurs för befattningshavare vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 13 000.

6:o) Bidrag till inrättande av inackorderingshem, *reservationsanslag*.

Under hänvisning till vad jag i det föregående anført och föreslagit rörande bidrag av statsmedel för inrättande av inackorderingshem, avsedda för emottagande av bland andra elever från skolor tillhörande barna- och ungdomsvården får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till inrättande av inackorderingshem* för budgetåret 1946/47 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 77 000.

7:o) Ytterligare lån till Göteborgs diakonissällskap för vissa byggnadsarbeten vid Härsjögårdens yrkesskola, *investeringsanslag*.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 2 till 1941 års riksdag framlagda förslag anvisade riksdagen å kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, till Lån till Göteborgs diakonissällskap för vissa byggnadsarbeten vid skyddshemmet Härsjögården å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret

1940/41 ett reservationsanslag (B) av 143 000 kronor. Enligt de i propositionen framlagda kostnadsberäkningarna avsågs lånet skola disponeras sålunda: för om- och tillbyggnad av huvudbyggnaden 59 600 kronor, för uppförande av en annexbyggnad 39 500 kronor samt för uppförande av ny ladugård jämte omändring av en ekonomibygnad till svin- och hönshus 43 500 kronor.

I samband med anslaget anvisande anförde riksdagen, att en undersökning borde ske angående möjligheterna att nedbringa kostnaden för ladugården jämte svin- och hönshuset. Sedan denna undersökning verkstälts, beviljade Kungl. Maj:t den 28 juni 1941 sällskapet ett räntefritt lån å 140 500 kronor mot säkerhet av inteckning i fastigheterna å lånesumman med förmånsrätt näst efter i fastigheterna till säkerhet för statens fordran för tidigare lån beviljade inteckningar å tillhopa 160 000 kronor.

I skrivelse till socialstyrelsen den 31 juli 1945 har *styrelsen för Härsjögårdens yrkesskola* upplyst, att byggnadsföretagen dragit en merkostnad av 11 630 kronor 77 öre. Denna kostnad anges ha uppkommit på grund av höjda arbetslöner, transportkostnader och virkespriser. Enligt till framställningen fogade specifikationer uppgingo arbetslönehöjningarna till 3 210 kronor 32 öre, de ökade transportkostnaderna till 1 650 kronor 45 öre och virkesprishöjningarna till 6 770 kronor.

Socialstyrelsen har i skrivelse den 10 december 1945 tillstyrkt, att diakonissällskapet gottgöres för de ökade kostnader, som uppstått vid ifrågasvarande byggnadsföretag. Med hänsyn till storleken av det belopp, för vilket staten förut innehar inteckningar i fastigheten, borde denna ersättning enligt styrelsens uppfattning lämpligen bära givas i form av ett särskilt bidrag från anslaget till bidrag till driften av icke statliga skolor, tillhörande barna- och ungdomsvården.

I ärendet hava utlåtanden vidare avgivits av statskontoret samt byggnadsstyrelsen.

Statskontoret har förordat, att anstaltens huvudman i likhet med vad som skett för övriga byggnadskostnader beviljas statslån att äskas under kapitalbudgeten.

Byggnadsstyrelsen har förklarat sig intet hava att erinra mot att för byggnadsarbetena vid Härsjögården beviljas ett tilläggsanslag av 11 630 kronor.

Föredraganden.

Med hänsyn till vad i ärendet upplysts finner jag skäligt, att anslag beviljas av statsmedel för täckande av de merkostnader på grund av ökade byggnadskostnader, som åsamkats Göteborgs diakonissällskap för här avsedda byggnadsarbeten vid Härsjögårdens yrkesskola. Sällskapet bör på sätt statskontoret föreslagit beredas täckning genom beviljande av lån av statsmedel å det felande beloppet, i runt tal 11 600 kronor. Anslag för ändamålet torde

böra anvisas å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd samt benämnas Ytterligare lån till Göteborgs diakonissällskap för vissa byggnadsarbeten vid Härsjögårdens yrkesskola.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å kapitalbudgeten, under fonden för låneunderstöd, till *Ytterligare lån till Göteborgs diakonissällskap för vissa byggnadsarbeten vid Härsjögårdens yrkesskola* för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av kronor 11 600.

Med bifall till vad föredragande statsrådet sålunda under punkterna 1:o)—7:o) med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Bengt Söderqvist.
